

Ad usum Patris Eusebii
Radosian cum Licentia
Superioris Oris S. Pauli An. 1720.
1720.

Bibl. Hung. Janos.
F. ord. 4.

Dupl: Vite F. ord: 5.

Polem
5850

SOPRONYI
PIROS
TYVKMONY,

Inventio. Mellyben Vindicta.
A' Római Apostoli Pápiſták igaz
öröme, és Reménsége bé-rekesztetnek.

Ord. Az az: S. Pauli. Az. Az.
FEJTEGETŐ
VALOSAGOK,

Mellyek 1718-ban Nemes So-
prony Városa Catholicus Pápiſta Rendeitől Né-
met Nyelven Világosságra adattak Bétsben; Nemzetünk
kedvéért pedig 1719-ben Magyarra fordittattak,

és
TISZTELENDŐ
FRANCZ MATYAS
Nemes Zemplény Vármegye Hegy-allyai Di-
aſtrictus Vicze-Eſperestye, és Tállya Városa Méltó Plébánusa
költségével ki-nyomtattattak.

Tudni illik:
Egy új Jubilæomi öröm Enek ellen, melly a'
Lutherános Vallás 200-dik ezttendeje Jubilæumos Innepe
napján, a' Sopronyi Ekklesia imádságos Házában, Né-
met élő nyelvel, 1717-ben, Mind Szent Havá-
nak 31-dik napján énekelterett, és RA-
TISBONABAN ki-is nyomtatta-
tott.

KASSAN, az Akadémiai Betűkkel, 1719.

APPROBATIO
EDITIONIS GERMANICÆ.

Censeo cum fructu posse imprimi, si videbitur Reverendissimo, ac Magnifico Domino Rectori. Viennæ 13. Aprilis, 1718.

FRANCISCUS ANTONIUS GUSMAN, Cathedral.
Eccl. ad S. Stephanum Canon.
& Incl. Facult. Theolog. p. t.
Decanus.

IMPRIMATUR.

FRANCISCUS GEORGIUS BEYER de BINNEN, Cathed. Eccl. ad S. Stephanum Canonicus, & p. t. Universitatis RECTOR.

AJANLO LEVEL.
TISZTELENDŐ VICZE-ESPEREST
PLEBANUS,
PATRONUS URAM,

Minek utánna a' tavali 1718-dik esztendőben ezen Sopronyi Piros Tyukmony Német nyelven világosságra jutott, és azonnal Hire, és idvességes jó íze némelly Dunán-túl levő Nemes Várme-gyékben el-terjedett volna; leg-ottan azon munkálkodott némelly Magyar Rende-k buzgó kívánsága, hogy valakitől, ámbár szokatlan munkával is, nyelvünkre fordíttasson. Látván ezen Rende-k kívánságát, hogy sok mások is izélhes-sék ezen Piros Tyukmony idvességes való, és hasznos voltát: sőt gyönyörködhessenek is némelly sok külömb-féle bele rekesztetett ritka raritassival, magányos, és együgyű Nemzetünk Nyelvére fordíttatott minden Tíkos értelmivel. Végben ment Kedves Patronus Uram a' munkátka; de hogy kedves Nemzetünkben is világosságra juthasson, leg-elsőben is Tiszte-lendő Viczé Esperest Plebánus, és Patronus Uram, a' mint jobban ki-főhetett Tiszteséges Asztaladra szánitam, és adtam: nem is más végre; hanem hogy sok másoknak is gazdálkod-

hals idvességes ujságival: Tudod másként-is,
hogy a' Piros Tyukmony nem csak annak va-
ló, a' ki azt pirosttya; hanem kedveskedés ké-
pen más számára való. Add tehát Te is sok
más száz. Lelkek Tiszteletes Asztalára tölem-
nyújtatott, és Tőled be-vétegetett, minden belé
rekesztetett ujságival Piros Tyukmonyodat:
hadd forgathassák, simogathassák, és fejtethes-
sék mind Bóldog, 's mind' bóldogtalan Lelkek
Nemzetünkben: azok hogy gyönyörködhesse-
nek idvességes rávításban, és ujságiban; ezek
pedig, hogy igaz, és Isten szerént való Lelki
épséget idvességeesen nyerhessenek bóldogtalan-
nyavulás vóltoknak. Olly reménységben is le-
hetsz Buzgó lelked kívánsági szerént, hogy ha-
kiknek irremediabiliter, és meg-térhetetlenül
Lelkek szája íze tellyessen meg-nem vesztege-
ződött, haszontalan nem léfzen Nemzetünkbe
jó akaratoddal nyújtatott adományod: kívált-
képen, ha egy kis munkátskájokkal a' Fejtegető-
vel tellyessen ki-fejtegetik eleutól fogva végig
Titos Piros Tyukmonyodat. Tied tehát,
és emlékezetedre légyen a' Piros Tyukmony;
a' Felséges Sz. Isten nagyobb Ditsóségére pe-
dig. Nemzetünkben lévő sok Lelkeké a'
Hafszna, Amen

ANONYMUS.

A' JO

A' JO SZIVVŐ OLVASOHOZ, A' Német Könyvetskével.

S Enki nem csudállyá talán, hogy Mi Sopronyi Római
Apostoli Pápista Rendek, az itt-ülő mindenkor
idegeneskedő Lutherános Anyafiak régi, és már sok-
szor meg-szégényítettett szízsza - Gyönyörű Verse-
gek után, újonnan e' Fejtegető Valóságinkkal e' Könyvetsi-
kénk által meg-jelenünk, és Piros Tyukmonyukkal - is kö-
zönségeesen kedveskedünk. Meg-is valljuk, hogy mind e-
zekkel a' mik közterveznek, nem mást keresünk; hanem
hogy, mind a' Pápista, 's mind Lutherános részen lévő erő-
telen együgyűségnek fűveálljunk, és a' hoz-buzgó szerete-
sünket is meg-mutassuk: a' Pápista részen Valóhoz ugyan,
hogy ne talán talán a' puszta mézes szók zöldelő levele szin-
ne alatt el ne ámuttasson; a' Lutherános részen Valóhoz pe-
dig, hogy ezen új tanítás (Valóabban ámitás) zöld szin-mu-
rató mosogató levelesével, a' bűnben bő-moskolodott engedeltem
Adám, és Eva első szőlőkkel ne tükölhassa irtóztató me-
zerelességét. Altal lártjuk ugyan, hogy e' ez elől fel-vett
Versek a' Tanultabbaknak akár Pápisták, akár Lu-
theránusok legyenek, né árthatnak: tudván mind a' két fő-
lek, hogy ezek régi, és el-felejtett ugrások, melyekkel meg a'
Kálvinisták, Czöngliánusok és az Új-Keresztények is el-
hesnek, arra a' végre, hogy az igaz Római Apostoli igazság
Istenről meg-vertetett halott ki-játszhasiák, és azokat által
ugorván az idvességes Isten Anyaszentegegháza aklán kivál-
vaton elhessenek. Könnyű, 's igen könnyű egynek-ány Verseket
esztve szedni, és ének szóval a' fileket, és szíveket simogat-
ni; de bezeg munka azoknak helyes okait adni, és értelmeit
el-hiterni. Jó Lutherános Urasimék, ha ezen Verseket a'
Kálvinisták szerzessek volna, nemde meg-dicsérteték vol-
na-e őket, midőn lártások volna, hogy a' új tanításokra is il-
lenek? Midőn azejjeli ferettség a' köddel elegyet, dupla a' se-
rettség; úgy midőn Valakije a' tudatlanság ferettsége, az új is-
meretlen tévelyges köddgyével el-ért, és el-leperst, fullasztó a'
Valóság, és a' ki abból Van Véletlennéből esik az örök Verse-
delme.

dotem Garmében. Ehez hasonlók kedvéért tehát szívesebben
rekesztvén az erőleneket, hogy telerlenül el-ne veszenek,
né szánván több fáradságunkat, telyes igyekezetünkkel e-
zen fejtegetés hozásra adnak magunkat: nem is más végre;
hanem hogy ezé világosságra borsírtatott ének verfest meg-
szálljuk, és világossan meg-fejtegetjük. Reményük is hogy
ezen munkátskánk izetlenséget nem szerez; hanem inkább
jó száj-iz szerent való időséges gyümölszöket a' jó szívű
Olvasonak: már kent-is felek jajjára nem, hanem inkább
javára igyekeztünk. Ha azonban egy, két szófalatok valaki-
mek szájja íze szerent né volnának; tudgya, hogy azon fal-
sók már mi előtünk fok Bóts Szentektől meg-rágattattak,
hogy annát is könnyebb nyeltesse nek a' Keresztény szívtől
ha tehát nekik nem ártottak, neked sem árthatnak; és ha
azoknak jó izűek voltak, neked is kedvessek lehetnek.

A' mi pedig (ezen formán) a' Magyar nyelvre való for-
ditást illeti, jó lehet Nemzetünknek nagyobb egyházi része
a' tévelygés iránt, nem Luthert, hanem inkább akarván es-
ni az Apostoli igazságtól, inkább Kálvinust követi, kevesebb
számú lévén a' Lutherista, hogy sem Kálvinista Országunk
kebeléből, 's inkább is kellene a' nagyobb számú többek, hogy
sem a' kevesebbéket időséget keressünk; mind azonnál is
kellyek, hogy ezen munkában teljessegeffen el-hagyattatnak;
mert nekik is (két véden két, vagy három pontomokat) bővít-
gessé jár jó akaratunkból másenk is tudni való, hogy edgyek
ők ezekkel, a' Régi, és mindékor fent álló Kristus Anyaszent-
egyháza ellen való pártviszely, és a' Római Apostoli Hittel o-
gyenlő képen ellenkeznek; azért leg-alább né nejlize van-
nak egy mással, és a' mi egyket illeti, a' másikat is igen kön-
nyen illeszti; mert: quacunq; eadem sunt uni tertio, eadē
sunt inter se: az az: a' mik valami más akár mi harmad-
ikkban meg-egyeznek, egyek magok között. Mind azon által
ily forma éneket szerezhetnek ők is 1721-dik esztendőre,
mgy mint 200-dik esztendőjére a' Kálvinista vallás kezde-
senek; ha úgy bővössegeffen várhatnak ők is az igaz idősé-
ges felebarát jó akaratunból. Kezdjünk már versen-
kés Fejtegető Valóságunk munkájához.

S. I.

ELSŐ VERS.

Két száz Esztendő-sé Luthernek vallása?
Nem; Isten ígijén mert ő fenn-állás, s
Prófétáknak, 's Apostoloknak irásán:
Régi épület hát ezek tanítássán.

Ezen Versben az Auctor, avagy
Vers-ízerző, mind magát, 's mind pe-
dig alatta valóit, és pártos társait ér-
tekező képen kérdi, ha tudni-illik
Luther vallása csak két száz esztendő-sé? meg-
felel magának, 's azt mondgya, hogy nem: nem
úgy mond, és vitattya, hogy előbbi, és elei-
től fogva való. Ugyan erről.

Első Apostoli Római Pápista Fejtegető
Valóság. Ezen kérdésre való teletet helyben
hagyhatnók ugyan Lutherános Uraiméknak,
hogy tudni-illik az ő vallások nem két száz esz-
tendő: oka: mert az a' vallás nem két száz
esztendő, melly két száz esztendő alatt fokszor
el-változtatott; de a' Lutherános vallás két-
száz esztendő alatt fokszor el-változtatott: er-

FEITEGETŐ

go, 's tehát nem két száz esztendő. Hogy a' Lutherános vallás két száz esztendő alatt sokszor el-változtatott, világossan ki-tetszik elsőben-is JESUS Társaságából való Tisztelendő, és Nevezetes P. Kráus János erőtelenségről írt könyvéből, *Part. 2da, pag. 36.* Tudnunk kell (*szól ő*) hogy 1517-ben a' Keresztény Anyazientegyháztól lőtt Luther esete előtt, kedves Német Országunk nagy békefészekben volt; de mióta Luther Márton a' fő ellenség maga gyamat, és konkolyat buzánk közzé vetette, attól fogva a' fok rendek között fok háborúságot szerzett: sőt ezen ellenséges ember, az igaz Keresztényi törvény elsősege ellen sok szélre hinttetett, a' mint következnek, botránkozásokhozott-bé: hogy tudni-illik a' jószágos cselekedetek, mellyeket az Isten tiszteltetire igaz Hitből, és jó szándékból maga eleiben véssen az ember, Isten előtt nem érdemessék, sőt csupa bűnök, 's azok-is halálosok, hogy ha az Isten Igaságától, és nem Irgalmasságától tekintetnek. *In assert. art. 31. Tom. 1. Altenb. pag. 646.* hogy a' Keresztények nem kötelesek az Isten Parantsolatit meg-tartani. *Tom. 1. Altenburg. pag. 367. & 360.* a' hol így ír Luther: a' keresztény embernek elégséges a' Hit, nem kívántatik a' jó cselekedet, hogy jó legyen. Hasonlóképen a' maga nyájas Poitillájába, melly nyomtatott Jena Városában 1559-ben, és meg-

ent

VALÓSÁGOK.

ent meg-ujtattott 1568-ban, hogy a' világon más bűn nintsen, hanem csak az egy hitlenség, &c.

Ennél a' tanításnál pedig Luther nem sokáig maradt, hanem az ilyenektől lassan lassan visszavonta lábait, a' mint Gintter egy Lutherános Author Tiszteltetéses Beszédi Könyvének *pag. 37.* bizonyítja, és írja mondván: Luther maga-is kért bennünket, hogy az ő hitét nem az első könyvek szerént, mellyeket ő írt, examinállyuk, és vizsgállyuk, hanem az utolsók szerént, kivált mellyeket 4. vagy 5. esztendőök után bocsátott világosságra. *Tom. 1. Jen. Germ. fol. 2. & Tom. 3. fol. 513.* Így ír Contzen Adám-is *in jubil. Luther. pag. 30.* Midőn Luther 1522-ben rejtékéből Wartburgból megént világosságra jött volna, és látta volna, hogy a' hivei a' Mílsét, és a' Szentek képeit el-vetették, ő megént helyre állította, jóléhet annak előtte nagy ő gyűlölte a' Mílsét, és a' Szentek képeit: ez abból történt, mert akkor még Luther magafem tudgya vala, mitt akarna tanítani; hanem mindenek mentek, a' mint a' szél fújt, és mint a' háború volt: *quò favor, aut impetus suadebat, inconsultus ferebatur.* Így Contzen. Jól eszbe vévé eztet Fridericus a' Saxoniai Hertszeg-is, ki Luther idejében egykor az asztal fölött ezt mondotta: a' mit ma

B

híszek,

FEITTEGETŐ

hiszek, azt tudom; a' mit pedig holnap előmbe adnak hogy hidgyem, azt a' jó Isten tudgya. Jól mondgya azért Sz. Hieronymus *in Psal. 1. quotidie Hæretici immutant dogmata sua*: az az: az eretnekek nem csak a' régi valóságokat, vetik-el magoktól; hanem még a' magok tanításit is naponként változtatták.

Mivel pedig az akkori Lutheránosok, Luther nagy álhatalanságát, és csak-nem minden nap változó ítéletet látták; azért elvégeztetett, hogy az egész Lutherános vallás, mintegy egy gyűlözöben rekesztessen, és egyben szedettessen; melly munka is Melanchton Fülöpnek adatott, hogy ő Sommában vegyes mellyet is annak utánna Auspurgi Confessio-nak neveztek. Ez minek előtte végben ment volna, Melanchtonhoz adván magát Luther, egyeztetni akará a' maga találmányát övével, 's így ír többek után néki: *Si vim evaserimus pace obienta, postea dolos, mendacia, ac lapsus nostros facillè emendabimus. Ex Eremitio die S. Augustini Anno 1530.* Csak hazudgy bé-húntt ízemel; mert ha idő múlva a' hatalmasokat ki-játjuk, és békeféhé leszünk, az után álnokságinkat, hazugságinkat, és fogyatkozásinkat könnyen helyre hozzuk. *Chytraus in Confess. August. pagina 295.* Ez a' Confessio pedig rész szerént írva, és rész szerént nyomtatva volt; azért igen egye-

VALÓSÁGOK.

3

egyenétlenől szűték észve, és sokszor meg is málttatott; úgy annyira, hogy már né tudgya az ember, melly exemplárnak, vagy nyomtatásnak hidgyen: Inét történt, hogy 1569-ben, és 69-ben Altenburg Városában, egyben gyűlvén a' Lutherános Prédikátorok, mellyek között voltak név szerént: Eberhard Pal, Salmud Henrik, Bigaud János, Coelestinus János, és Irenæus Kristian, reá nem akadhattak, hogy melly legyen az igaz Auspurgi, avagy Deákúl az *Augustana Confessio*, vagy vallás; és így semmit nem végezhetvén, mit hidgyenek nem tudgyák vala, 's áreessen is el-oltsának egy mástól. *Christian. Psal. in verit. triumph. cap. 1. §. 2.* Hasonló képen Hordenberger Albert is bizonyos okos Tanács előtt Brem Városában bátran ki-vallotta szive titkát, midőn nyilván mondotta: hogy ő tőle nem lehetséges, 's nem is akarja az Auspurgi Confessiót ollyasnak esmérni, mint ha az igaz Hitnek meg-magyarázója volna, mivel tele botrányozásokkal, és eretnekségekkel: és hogy senki meg-sem mutathatta, hogy azoknak, a' kik azt szerzették, Szent Lelkek volt volna. *Flor. Rem. Lib. 2. pagina 5. §. 19.* És így az Auspurgi Confessio is megakadott, és e' mai napig is a' Lutheránosoktól sok részeiben ellene mondatik, a' minő olvashatod Doctor Scheffler könyvében in *Synodologia. Tractat. 25.* B 2 Ezek

Ezek után, 's idő múlva mesterek lévén Schmidl András, a' Lutheránosok más hit-
 álitást bocsátottak-ki, melyet ők *CONCORDIA*, avagy *SYMBOLICUS* Könyvnek-is nevezték. Ez pedig leg-alább 57. tapasztalható
 szemtelen hazugságokat foglal magában mi Catholicusok, és Pápiák ellen; de mind ezekben meg-
 szégyenítettett Kárdinál Belláminus könyve által. A' mellett ugyan azon
 könyvben sok dolgok foglaltatnak, melyek Luther tanítási, és egyetembe az Auspurgi
 Confessio ellé vannak. Ezen Concordi könyvvel az említett Schmidl egyik Városból a' má-
 sikban kalizolt, azon mesterkedvén főképen, hogy az iskola mestereket, és falusi prédiká-
 torokat bé-vételére, és subscribálására indit-
 taná. De ennek-is csak lágy fővényen, és ál-
 hatatlan homokon áll vala az egész épülete.
 Mert leg-elsőben-is igen nagyon panaszo-
 kodtak ellene a' Braunshveigi Prédikátorok
 a' Quedlinburgi gyűlésben, 's azt kiáltották:
 hogy ez a' Concordi Könyv, a' tellyes Isteni
 szolgálatot egy íczapos homokra hoztta, az e-
 gesz ország világot, Hertzegeket, 's Urakat
 el-amította, és meg-csalta. Heshusius híres
 Luther követője egy olly bóldogtalā könyv-
 nek nevezte, melly által Schmidl, társai val e-
 gyütt, az egész alsó Saxoniai Ekklesiát fel-for-
 gatta. Calixtus-is egy nevezetes tanító ki-
 adott

adott rajta, okát adván: hogy a' Hit dolgai-
 ban nem igaz vezetni való póráz. Így Chri-
 stianus a' Saxoniai Hertzeg Augustus Hertzeg
 fiaval. Ezek után Nieremberga, és Helmstatt
 Városok, az Anhaltiai Hertzogség Prédikatori,
 a' Svecziai, és Dániai fő iskolákkal: sőt Dá-
 niának akkori Királya meg-is tiltotta, hogy
 ezen könyvet senki ne mérézfellye olvasni,
 hanem a' tűzben véteffén: meg-sem enged-
 te, hogy annak utánna valaki eleibe hozza.
*Forerus, & Doctor Scheffler in Christiano conscien-
 tioso.*

Mivel tehát mind ezekben a' Lutheránu-
 sok talpokra nem álhattak, megént más hit
 vallást vettek elő, melyet ők *CORPUS DO-
 CTINÆ*, a' tanítás velejének nevezttek.
 Ez-is az iskoláknál semmi helyes pótlózó-
 nem lelt magának; mert reá támodván az
 említett Schmidl András Wittenberga Váro-
 sában, midőn az Ur Vatsorájáról prédikálta-
 na, nyilván ki-mondotta: hogy abban a' *COR-
 PUS DOCTRINÆ* könyvbē minden gyermek-
 ségeket találhat az ember: és ismét: vegyé-
 tek-fel jól, úgy mond; mert ezt vettem a'
Corpus Doctrinæ könyvből, mellyben min-
 den gyermeki dolgok olvastatnak. *Doctor
 Scheffler in Conscientioso.* Ugyan ezen köny-
 von egy más Lutherános fő iskolák Doctora,
 és fő lelki tanító, Doctor Selneker a' Torgai
 13. gyűlés-

gyűlésben nagy publikációval vastagon kiadott, és szégyenessen elvetette. A' Wittenbergi Theologusokat is feddik a' Braunschveigiak, hogy a' Corpus Doctrinæ könyvtől elállottak, és az ellen új tanítást koholtak magoknak az ő katechismusokban.

Igy folytak az el-múlt időkben a' Lutheránusok evangélioma dolgai, tudni illik: egy ujítás a' másikat érvén. Mostani időben pedig (írja Doctor Scheffler *in Conscientiis*) melly nagy villongások, és ellen-mondások vannak egy felől a' Helmsiadi, más felől pedig a' Leipzigi, és Wittenbergi Lutheránusok között; kikkel hasonló képpen a' Kenigsbergiek melly hasonlóan ellenkezzenek, fokban tudgyák. A' Wittenbergiek a' Helmsiadiakat *Calixtiánusoknak* nevezik, és 85. új találmányokat vetnek szemekre; átok alá vetik őket mint eretnekeket, meg-nem foghatyák, hogy merheffenek dicsekedni a'val, hogy a' tiszta litem igéje náluk legyen; holott magok saját nem régen meg-holt elejekkel, kik is pedig Lutheránusok voltak, fokakbá ellenkeznek, a' mint az ifjú Calixtus *in Demonstr. liquidissimis* világossan bizonyította. Ellenbe a' Helmsiadiak nevezik a' Wittenbergieket, és Leipzigueket *Consensuálisoknak*; mert tudni illik új Evangéliomot találtak, melly

mellyről a' régi Lutheránusok semmit nem tudtak. Eddig Doctor Scheffler: melly Doctor Jurium, az az: törvény tudó Bölcs, és fő tekintetű Lutherános volt; de meg-ismérvén az idvésséges szent hitet, igaz Római Apostoli Pápistává lőtt: ezzé lévén, sok lelkeknek meg-világosíttására, Kárdinál Fridericus Hessiai Herczeg, és Baraszlói Püspök engedelmeiből, harmincz kilencz darab bölcs könyveket bocsátott ki. Igen is tehát beteljesedett amaz Luther Márton jóvondólése, hogy az ő tanítása hofztára nem fokáig fog meg-maradni. Való is e' mostani Lutheránusokról, kik azt merik mondani, hogy: mit hajtok én Lutherre? maradjon a' minémű volt, én hiszek a' mit akarok. Ugyan is így ír Lissa nevű mező-városból Vitez Dávid nevű Prédikátor is a' Római Pápista Hit ellen írt könyvetskéjében: hogy a' Lutheránusok nem mindent hisznek, a' mitt Luther tanított; mivel ők Luther írására nintsenek kötve: mert az első könyveiben fok-féle-képen mag-csalattatott. De más Baraszlói igen elő kapott Lutherános Prédikátor is (*apud Augst. Pfaltz Libr. Verit. triumph. cap. 1. §. 2.*) midőn fok írtóztató eretnekségeket vetnének eleibe Luther könyveiből, így felele: Luthernek nem mindenkor volt Sz. Leke; azért fokakban meg-is botlott, kővetke-

ve' kezendő-képen nem-is tartozik az ember tanítását mindenkor meg-tartani. Ezen Luthertől való el-esését e' mostani Lutheránosoknak Spanberger Cyriakus-is hasonlító fő Lutherános Prédikátor *in 1. Epist. ad Corinth.* nem csak úgy lenni elméri; hanem még panaszkodik-is, hogy magok a' Lutheránosok a' Luther tanitását, melyet Auspurgi Confessiónak neveznek, épenséggel el-fordították: elől-is hozz többet 11. ágozatoknál, melyeket Luther tanított, és most a' Lutheránosoknál pad alatt vannak. Azért a' mint szól Spanberger: Keveslen vannak már Lutheránosok a' világon. Fejezzük-bé már ezen Fejtegető Valóságunkat, és mondjuk, hogy igen igazán van a' Versben jelentve, hogy Luther Márton tanítása nem két száz elztendő.

De legyen ámbár, hogy Luther vallása egy cikkelyben sem hamisított-meg, jó lehet egy helyt sem találhatz olyat a' tellyes kis Lutherános világon; még-is igaz voltában meg-nem marad az, hogy az ő tanítása idősbb két száz elztendősnél. Bizonyosága ezen valóságos mondásunknak maga Luther Márton; mert Deák nyelven így ír *Tom 1. anno 1558. Solus eram, & certe ad tantas res ineptissimus, indoctissimúque; casu enim, nō voluntate, nec studio in has turbas incidi: Deum restor!*

restor! suspensi expectabant homines eventum rei, quam nullus ante me ausus erat attingere. Csak magam voltam, és bizonyára oly nagy dolgokra elégtelen, és leg-tudatlanabb, mert csak történetből, és nem magam akarattya-ból, sem magam szorgalmatoskodásából juttattam ezen villongásokban: Isten bizony-ságom! várva vártak az emberek a' dolog ki-megjelenését, melyhez senki én előttem nem mert nyulni. Oh ha Luther hozzá tette volna Szent János Apostol írva hagyott mő-dását: *Hoc est mandatum, ut, quemadmodum audistis ab initio, &c.* Ez a' parancsolat, hogy a' mint hallottátok eleitől fogva, abban járjatok. Ha ki hozzátok jó, és e' tudományt né hozzá, ne fogadgyátok azt házatokba, se ne közönsétek azt. *2. Joan. 6. §. 6. & 10.* talán kevessebbek volnának a' testi gyönyörű-ségnek szeretői, és a' zabolátalanságnak követői, melyek, a' mint szól Sz. Judás Thadæus Apostol *§. 13. & 19.* Ki-tájékozzák az ő szégyenségeket bújdoso csillagok, kiknek a' fetétség szélvészre örökké meg-tartatik. A' mit Luther maga meg-vallot, meg-erősíteti aztot Hibner János *in quest. Geograph.* melyet 1709-ben nyomtatásban ki-adott: ez az olvasott ember így ír *cap. 10. §. 4.* Két száz elztendők előtt Német Országban a' Római közönséges Hitet tartották; az után jött

1517-ben Luther, és tanította az Evangéli-
kusi vallást, kinek követői Lutheránusok-
nak, Evangélikusoknak, avagy Auspurgi
Confesióknak mondának. Ugyan-
akkor kezd vala Kálvinus-is egy Reforma-
ciót, kinek követői Reformátusoknak, a-
vagy Kálvinistáknak hivattatnak. Ezen há-
rom Religiók, avagy Hit Rendei, a' Pápista,
Evangélikusi, és Reformátusi Német Ország-
ban csudálatosan el-szaporodtak magokban:
és 1555-ben a' Religiók le-csendesítéskor,
ez után pedig 1648-ban a' Vesztfaliai békeség
meg-szerzéskor meg-is erősítették, oly
formán, hogy ezen három Religiók a' Felső-
ges Római Birodalomban békével meg-mar-
adgyanak. Imé nyilvánosságos meg-vallása-
a' ti lélekeknek, és a' velünk ellenkezőnek.
A' Lutherános vallás 1517-ben kezdődött;
de nemde akkor még meg-nem volt erősít-
tetve? a' Kálvinista vallás későbbben támo-
dott; de az-is né volt erejében meg-állapod-
va: csak edgyedől a' közönséges Római Pá-
pista Hit volt előttök a' Birodalomban, és
mindentörön erősségében fentt állott: nem-
is volt más kezdete Német Országban, ha-
nem csak mikoron a' Pogányok meg-kereszt-
telkedtek, és az Evangéliom nálók hirdete-
ni kezdett. Mirt vélték tehát, melly lehet
az régi igaz Hit? Talán egy a' kettők kö-
zül, mel-

zül, melyekről két száz esztendőök előtt Né-
met Ország semmit nem tudott, avagy pedig
nagy igazán a' Római Pápista, melly ezen-
kertők, és más többek előtt-is a' Római Bi-
rodalomba volt, és mellyen kívül a' pogány-
ság után mást nem találhattok, hogy fen-
volt volna? 's ugyan-is ezen bizonyos valóság
szorongattya, és tojtogattya a' Magyar el-e-
sett sziveket-is, midőn tudnillik őket a' Sz.
Apostoli, és Római Hitben lévő Szent István
Király idejére vissza húzzuk; mert mi ne-
vű helyre, avagy melly időben jöttek előbb
Magyar Országban bé Luther, és Kálvinus
tanítványi? ki esmérte más Hitet akkor az
egyetlen egy Római közönséges, Szent, mert
Szentekkel tellyes, és bővelkedő Pápista Hi-
ten kívül?

Második Római Pápista Fejtegető Va-
lóság. Hogy pedig az Author maga Versé-
ben éneklí, és mondgya: hogy a' Lutherá-
nos Vallás régi, és eleitől fogva való tanítás,
elsőben-is olly hihetetlen találmány, vala-
mint ha a' fehérte feketének, és a' feketét
fehérnek mondanád, melly-is világosan ki-
tettzik az előbbi Fejtegető Valóságunkból.
Mádszor meg-kellene mutatniok: hogy a'
Lutheránosok az Apostolok idejétől valóak,
hogy mindenkor tanításoknak tanítói, kö-
zönsé-

zónségeknek gondviselei, és ör-álló Pásztori vóltanak, melyek felől szól Sz. Pál *Altorum* 20. v. 13. Vigyázzatok magatokra, és az e-gész nyájra, melyben titeket a' Szent Lélek Püspökké tőtt az Isten Anyaszentegyházát vezérelni, melyet a' maga Vérével szerzett. Es ismét: ő adott némellyeket ugyan Apo-stolokat, némellyeket Prófétákat, némellyeket pedig Evangélistákat, némellyeket pedig Pásztorokat, és Tanítókat a' Szenteknek tel-lyes vóltokra, a' szolgálatnak munkájára, a' Krisztus testének épületire, míg minnyájan el-jussunk a' Hitnek, és az Isten Fia esmére-inek egyféségére: hogy tőkélletes férfiak-ká legyünk a' Krisztus meg-állapodott idejé-nek mértéke szerént: hogy ne legyünk töb-bé habozó kisdedek, és ide's tová ne vitet-tesünk a' tudománynak minden szeleiről az ember gonofsága által, a' tévelgesbe ejtő ál-nokság által. *Ephes. cap. 4. vv. 11. 12. 13. 14.* Ha tehát a' Lutherános vallás Luther előtt vólt, tehát illy Püspöki, és Pásztorinak kel-lett lenni épen Luther Mártonig; de ők ed-gyet sem mutathatnak: tehát okossan nem kérkedhetnek véle, hogy az ő Vallások Lu-ther Márton előtt vólt vólna. Mert Luther Mártonról igenessen az Apostolokra ugordni, és 1500. esztendőök folyásában egyetlen egy Lutherános Püspököt, avagy Tanítót nem tudni

tudni elől mutatni, annyit téfzen, mintha meg-vállanád, hogy Luther vallása Luther Márton előtt soha nem vólt; avagy, hogy az Isten Anyaszentegyháza mingyárt az Apo-stolok ideje után, Luther Márton idejéig meg-szűnt, és fón nem maradt. Ez pedig Szent Pál tanításával ellenkezik, ki az Isten Anya-szentegyházát meg-gyökéreffedet valóság e-rőrségének nevezi; mely mingyárt az Apo-stolok után egyben nem omolhatott: avagy a' mint őtet az Isten Fia nevezi, nem egyéb-b, hanem a' Kösziklán álló épület, mely a' po-kol kapuitól olly hamar egy halomba, nem tétetethetett, mert soha meg-nem győzet-tetthetett. Igen-is az igaz Anyaszentegyház-nak tús gyökeres állandósága, annak min-denkoron meg-maradandó láthatandósága, és a' Szent Lélek által való vezérlése, meg-óltalmaztatása, halavanittya, szégyeniti-meg az ellenkező Attyafiakat. De mind-azonáltal még egyet találtak től, melyet jól eszünkben kell veünk; mivelhogy nyil-ván ki-tetfzik belőle az igazság ellen tufakodó találmánynak erőtlensége. Tudgyák az el-len-mondók, hogy a' Próféták, és Apostolok írásiban tisztelettel tellyes emlékezetekkel illetterik az Anyaszentegyház, tudni-illik: Hogy ő Sz. Város *Apos. 21.* gyümölcsös sző-lő kert: *Psal. 79.* magas Hegy: *Isai. 2.* egye-nés úta

nes út: *Isai. 35.* egyetlen egy Galamb: *Cant. 6.* Mennyei Ország: *Matth. 13.* jegyessé, és tette a' Krisztusnak: *Apoc. 21. & 1. Corinth. 10.* az igaság erőfége: *1. Timoth. 3.* azon sokaság, melyben a' Szent Lélek minden idővel szükséges jókat bé önt: *Joan. 14.* a' kit az óráig mérges foga meg-nem sérthet: *Matth. 16.* az a' kiből semmi ellene mondó rítzes nem lehet (nékülomben, mint a' nyilvánosságos bűnös, és Pogány) ambár nyelvével a' Krisztust vallyá, és prédikállyá-is. Azért az Ecclesiának Anyaszentegyháznak nevét meg-tartják ugyan; de a'nak mivoltát, tulajdonságait meg-tagadgyák, el-rontyák, és olly illetlenségeket költenek reá, melyekkel épen láthatatlanná teszik, és mint egy Plató Philosophus Fabuláját az emberek szemei elől el-rejtik; föladván, hogy azt csak egyedül az Isten, és kevés egynéhányok látták: azok tudni-illik, a' kik kiváltképpen meg-világosítottak, és ritkos vizsgálásokkal reá találván részefsévé lőttek. Melly Isteni Sz. Írás írta így le valaha az Isten Anyaszentegyházát? Fel-találjuk mi az Ásiai Ecclesiához íratott Krisztus levelét: *Apoc. 1. 2. & 3.* kezünknel vannak külömb-külob-m-féle Ecclesiákhoz szőlő Apostoli levelek, úgy mint Péteré, Pálé, Jánosé: az Apostolok cselekedetiben-is olvassuk: hogy több Anyaszentegyházok kezdettek, és szer-

zettek

zettek: *Affor. 8. 10. 11. &c.* Mitsoda Anyaszentegyházok voltak ezek? csak az egy Isten elmértte-e azokat? és csak az ő Szentegyház? vagy talán inkább sok más Keresztények-is? Bezzeg füllös dolog a' kételenség: igen-is ilyenekre szűkűz fakadniok; mert mivel-hogy az ellen-mondók 15. száz esztendői alatt egyetlen egy mező várost, egy falút, sőt még egy kunyotskát sem mutathatnak, a' hol az ő vallások tanítottak volna, valamiglen a' boldogtalan Luther egy Istennek szenteltetett szűzet meg-nem szeplősített, és hozzá nem kötődözött; kéntelenítettnek Anyaszentegyházát a' fetétségben mesterséges találmányokkal építeni magoknak, és olly Atyákat, Páfztorokat, és Tanítókat abban helyhezetni, kiket magok sem ésmérttek soha, sem mások valakik, a' kik híreket, neveket hallották volna valaha: hanem ha azokhoz csapják magokat, kikről bizonyos nálók-is, hogy nyilvánosságos eretnekek, úgy mint: Aërius, Joviniánus, Vigiliantius, Helvidius, Iconomachusok, Berengarius, Waldensis, Lothardus, Wiclefus, Húsz János, melyektől kétség kívül külömb-féle tanításokat szedtek, vőttek, a' mint Jesus Társaságából való P. Scherer György az ő Lutherános Köldus Palástya könyvében bővségesen meg-bizonyította, és meg-is engedi Lutherá-

therános Uraiméknak, hogy illy formán régi az ő tanítások. Csudálatos dolog az, hogy noha a' Keresztényeknek meg-volt parancsolva, hogy az Anyaszentegyházban az Hit, és Szeretet által egyesülvén, őrizzék magokat, hogy a' lelki fegyvertől el-ne vesztse- nek, az Ur Házában egyességet tartsanak, az Anyaszentegyházhoz, mint igaság oszlopá- hoz támaszkodgyanak: itt tegyék - le pa- naszokat, és a' kik ettől el-vette vannak, po- gányoknak tartsák; még - is azt állithassák, hogy olly fok száz eztendőök alatt nem tudta, sem nem esmérte olly számtalan em- berek sokasága, ha van - é, nincs - é Anyaszent- egyház, és mi-féle emberek tartozzanak hoz- zá.

Szent Ágoston Doctor, valóban megszé- jar ő tőlök, és egyenessen elenkezőt tanít. Hallyuk miként inti ő a' Donatista eretneke- ket, és mélyen cresszszük szívünkbe szavait: Jöjjetek (*úgy mond Tom. 3. in Pfal. contra part. Donat.*) jöjjetek ide Atyámfiai, ha akarjátok, hogy bé-ölttatafsatok a' szóló töben: fájdal- massan sajnállyuk, midőn így el-metszettet- ve, és fekve látunk titeket; számlállyátok- meg a' Papokat, kik eleitől fogva Péter szé- kébe ültenek; és lássátok kik, kik utána következnek. Ez az a' kőszikla, melyet a' fel-fuvalkodott pokol kapui meg-nem győz- hetnek:

hetnek: a' ki ezen szóló tötől el-meczetett el-szárad; és a' ki ezen a' kősziklán nem áll, prédája lészén a' pokolnak. Ugyan ehez ké- pest hasonlított az ezen Szent Doctor azokat, a' kik másokat ámittanak, és mást tanítanak, hogy sem a' közönséges Római eleitől fogva való Anyaszentegyház, az őrdőghöz. *Tom. 3. contra Lit. Petill. Lib. 2. cap. 13.* mondván: Kérdjük, miért gyilkos az őrdög eleitől fog- va? és fel-talállyuk, hogy ő ölte-meg az el- ső embert, holott ő maga-is a' Paradicsom- boldogságából ki-vettetett? A' mi akkor a' Pa- radicsom volt, az most az Anyaszentegyház: mind őrdög fiai tehát azok, a' kik az embe- reket tévelyetettéssék által gyilkossan meg- ölik. Valamint mi az Isten igéjéből tudgyuk, hol plántáltatott vala a' Paradicsom; úgy bi- zonyos nálunk a' Krístus igéjéből, hol légye az Anyaszentegyház: minden Nemzetségben, úgy mond Sz. Lukács, Jerúsálemtől kezdve. A' ki ettől a' közönségtől valami magányos, és el-váltt-képen - való részre az embert el- vonnyá, el-vagyon végezve, hogy ő az őrdög fia, és gyilkos. Tovább így szól ő: *Tom. 10. serm. 181. de tempore: Exod. 12. v. 46.* az UR ISTEEN meg-parancsolta Mósesnek, hogy az áldozatra való bárányt (mondván) egy házban egyétek, és az ő husából semis ki-ne vigyetek: egy házban étetik tehát a' bárányi

bárány, mivel csak az egyetlen egy Anya-
szentegyházban áldoztatik az áldozatra való
álattya a' mi Meg. Váltónknak: kinek házá-
ból tilalom valamit ki-vinni abból a' testből;
mert a' szentséget nem kell az ebeknek vet-
nünk. *Matth. 6.* az Anyaszentegyház csak,
mellyben a' jóságos cselekedeteket gyümöl-
csöfien folytathattuk; 's azért csak azok
vették a' tíz pénzes bért, kik a' szőlőben
munkálkodtak: csak ő egyedül az, melybē
azok, a' kik benne bé-rekesztetve valának az
erős Izeretet zárjával meg-óltalmaztattak? 's
ugyan-is, azért emelte-fel a' bűn víz-özönye-
is a' bárkát, hogy azok, a' kik kiinn voltak, el-
nyelettefennek. Mind eddig Sz. Agoston. Már
fokkal az előtt meg- volt mondvá az Anya-
szentegyházról az Istenről Izsaiás Próféta által:
cap. 60. §. 11. meg-nyitratnak a' te kapuid
szüntelen: nappal, és éjjel bé-nem tétetnek,
hogy hozzád hozattasson a' pogányok erőssé-
ge, és azoknak Királyi hozzád vitettefennek;
mert valamelly Nemzetség, és Ország né-
ked nem szolgál, el-vész. Itt méltán mond-
hatni: a' kinek füle van a' hallásra, halljon,
és a' kinek szeme a' látásra, lásson; mert itt
a' közönséges Szentséges Római Anyaszent-
egyháznak le-ráíszoltatott képét fel-talállya,
és ellenbé a' magányos Lutheristák, Kalvini-
sták, Hufziták, és ezeken kívül több más ha-
sonlók épületét-is.

Az el-

Az ellen-mondóink ellen tehát inkább
meg-feneklett valósággal mutattatik meg a'
Római közönséges Pápista Anyaszentegyház
előbbi, és régiebb volta; mert ő néki látha-
tatlan Feje-óltalmazója a' Krisztus, és szün-
telen való Vezérldője, és Gondviselője a' Szent
Lélek. Ennek meg erősíttetésére, és meg-bi-
zonyíttására így argumentálódhatunk, és o-
koskodhatunk: Annál az Anyaszentegyház-
nál kell az igaz elcitol fogva való régiségnek
lenni, a' kinek a' Krisztus ígérte, hogy meg-
nem szűnhet, a' kívül munkálkodik a' Szent
Lélek, a' kit minden igazságra tanít, és nála
marad mind örökké; de mind ezek meg-vā-
nak a' Római Anyaszentegyháznál: tehát kö-
vetkezik, hogy ő az igaz, első, és régi Krisztus
Anyaszentegyháza. Az első része ezen argu-
mentationnak világosan igaz. A' második,
tudni-illik: de mind ezek meg-vannak a' Ró-
mai Anyaszentegyháznál, könnyen meg-pró-
báltatik, és meg-bizonyíttatik: mert annak
az Anyaszentegyháznak ígérte-meg Krisztus
Urunk, hogy meg-nem szűnhet, melyet ő
maga kezdett, és épített az Új Testamentom-
ba, és a' kinek a' vigasztaló Szent Lelket í-
gérte, ki őtet oktassa minden igazságra; mert
azt mondgya ő az Anyaszentegyházról: te,
vagy Péter, és ezen kösziklán akarom építeni
az én Anyaszentegyházamat, és a' pokol ka-

D 2

pui e-

pui erőszakot, és hatalmat nem vesznek rajta. Ugyan-is a' maga Szentegyházáról mond-gya ő mondván: én el-köldendem néktek a' vigasztalót az igazságnak lelkét: ő meg-tanit titeket minden igazságra, meg-dicsőit engem: és a' mi következik: ő meg-marad ná-lotok, veletek, és bennetek mind örökké.

Joan. 14. & 16. Szent Pál-is Krisztus Urunk Anyaszentegyházáról így szól: *1. Timoth. 3.* tudgyad mint kellelsék néked forgolódnod az Isten Házában, melly az Isten Anyaszentegyháza, az igazság oszlopa, és erős támasza. De az az Anyaszentegyház, melyet Krisztus épített egy a' Rómaival; mert ennél van az Hit, melyet a' Krisztus tanított, kiről így ír Szent Pál: *Roman. 1.* a' ti Hitetek, az én Hitem, és a' ti Hitetek hirdettetik az egész világon: tehát a' Római közönséges Anyaszentegyház az, a' kinek meg-ígérte a' Krisztus, hogy meg-nem fog szűnni, 's a' kinek ígérte az igazság' lelkét, ki meg-tanítsa őtet minden igazságra.

Ez olly győzedelmes valóság, hogy Luthernek, Kálvinusnak, és minden más hasonlónak leg-alább azt kell felelniek: hogy igen-is a' Római Anyaszentegyház egy-nihány száz esztendeig igaz Krisztus Anyaszentegyháza volt, egy, a' ki el-nem tévededett, és a' ki tisztá jegyese volt a' Krisztusnak; egy-nihány

nihány száz esztendőök után pedig a' pokol kapui hatalmot vettek rajta, és nagy tévely-gésre hozták, 's a' Szent Lélek el-hagyta őtet. Mást azonba, melly a' Római helyet, igaz, látható, és bizonyos Isten Anyaszentegyháza volt volna, nem mutatnak, sőt nem-is mutathatnak: tehát az ő tanítások szerént a' Krisztus Anyaszentegyháza maga a' Krisztus ígérete ellen, meg-szűnt látható, és bizonyos lenni. Oh JESUS! melly nagy gyalázat ez néked: nemde mondtad-e: az ég, és a' föld el-mulnak, de az én szavaim el-nem-mulnak; itt pedig a' te új Profétáid által hazugga lóttél; a' te Anyaszentegyházod illy-képen a' pokol kapuitól (a' mint hamissan-tanították) el-pusztítottatott, úgy annyira, hogy egy-nihány száz esztendőök által, sem a' kö-fiziklát, sem Anyaszentegyházod épületét senki nem láthatta. Oh Istennek Szent Lelke! néked-is melly nagy szégyē-vallásodra vagy, hogy a' Krisztus Meg-Váltó Urunk Anyaszentegyházát minden igazságra nem tanítottad, hogy a' jövendő dolgokat meg-nem mō-dottad, hogy a' Krisztust meg-nem dicsőítettad, hogy az Isten Anyaszentegyházában, és ő véle, mind örökké meg-nem maradtál: egy szóval, hogy őtet, a' mint az Isten Fia meg-ígérte, a' tévelygéstől, és hazugságtól meg-nem őriztetted. Itt már láthattya, tapasztal-

hattya kiki, mire viszi az Hitnek ujitását az ember: hogy a' magok találmányokat elhitték, a' Krisztust meg-hazudolják, és az Istennek Sz. Lelkét resté, aluszékoná, és gondviselerlené telzik; mintha tudni-illik, a' Krisztus Anyaszentegyházára nem vigyázott, sem azt a' tévelygéstől, romlástól meg-nem őrizte volna. Vessük fére tehát ezen káromló új tanítást, és tartsunk inkább az igaz régivel, ama' Szent Agoston Doctor szavait hasznossan fontolván: Az Isten Anyaszentegyháza nincs el-földetettve; mert nincsen a' véka alatt, hanem a' gyertya-tartón, hogy világoskodgyon mindeneknek, a' kik a' házaiban vannak; de a' Donátistáknak (igazán mondhattuk mi a' Lutheristáknak, és Kálvinistáknak) el-földetett, ha szinte látható jeleit láttuk is, és az egész világ elméretségében vagyon-is: inkább-is akarnak ők behúnt szemmel a' hegyben útközni, hogy sem arra fel-jutni.

Harmadik Fejtegető Valóság. Doctor Luther Mártonnak magok között harczoló külömb-féle vélekedési, az eddig ki-fetett világos valóságok ellen.

Felsőben azt véli Luther Márton, hogy az Isten Anyaszentegyháza meg-csalattathatott és tévelygésben eshetett, és a' Krisztus ígé-

te el-

te ellen meg-romolhatott. Imé ezek az ő első szavai a' Possill könyvből, Viz-kereksz után való első Vasárnapra rendeltetett Evangéliomnak magyarázásában: melly könyv nyomtatott *Wittenbergában Lufft János Könyvnyomtató által 1568-ban*, azt mondott talán tovább, (úgy mond) hogy az Anyaszentegyháznak, és a' tanító Atyáknak szent Lelkek vólt, és meg-nem csalattathatnak? De erre könnyű meg-felelnünk abból, a' mi meg-van mondva, hogy tudni-illik az Anyaszentegyház, vagy a' Conciliomok, olly szentek legyenek, bár, a' mint akarják; nincs mindazonáltal már többé a' Szent Lélek náluk; mert (úgy mond) Mária a' Krisztus Anyja, noha ő-is egy tagja vólt, sőt leg-főbbik, leg-nemesebb része az Anyaszentegyháznak, és jöllehet a' Szent Lélektől megszenteltetett; még-is annak idejében, meg-kell engednünk, hogy ő is olykor olykor tévelygésben jutott, még pedig a' fő titkos dolgaiban-is az Hitnek. Itt Luther két féle csalatkozásokban élük: elsőben, hogy Mária az Hit' fő dolgaiban meg-botlott volna, melyet Luther soha meg-nem mutatott, meg-sem mutathat; mert ha Szűz Mária az Hitnek fő dolgaiban hitlenkedett volna, nagy fő halalos bűnben esett volna; mivelhogy Luther tanítása szerént, ha szinte más bűn-

nem vól-

nem volna-is: az hitlenség az egyetlen egy fő pokolra való bűn. Bizonyára Luther igé vastagon meg-égette itt magát, kinek-is felnyílt mocskos száját, valóban bé-dughattya ama' SzentAgoston Doctor mondása, *Lib. de Gratia, & natura cap. 36.* midőn az ember a' bűnről beszél, a' Bóldogságos Szűzről semmi-képen ne haboztassa elméjét; mert mivel ő azt fogadta méhében, és azt szülte, ki tellyességgel minden bűn nélkül való, nyert mások fölött olly malasztot magának, mellyel ellent állhatott tökéletessen, tellyessen, és szűkségeffen-is minden bűnnek. Sz. Ambrus-is minden bűntől meg-mentetett Szűznek nevezi őtet; 's hát nemde nem *Luc. 1.* világosan mondatik-e felőle, hogy *Bóldog vagy te, ki hittél; mert bé-tellyessedik rajtad, a' meg-mondatott néked az Uról:* ki midőn hitte, hogy ő léfzen Annya a' Felségesnek, szűzelségének férelme nélkül, a' természetnek minden rende felett: meg-halladta Hitével minden más Szentek Hitét. Másodszor, midőn akarja meg-mutatni, hogy az Anyaszentegyház meg-csalattathatott; mert más: hogy valaki malasztal, és szentséggel tellyes, mellyet el-lehet veszteni; más a' Szent Lélek sugarlásával az ő jelenlétele segítséget birtani, úgy hogy, ha szinte bűnös-is valaki magában, de hogy az igazság fenn-tartásában

meg-ef

meg-essen, vagy meg-csalatkozzon meg-nem engedi. Es ez ígértetett-meg az Anyaszentegyháznak, a' mit Luther jól tudta.

Mert ő azt taníttya másodszor: hogy az Isten Anyaszentegyháza meg-nem csalattathatik; Az Anyaszentegyház (így szól ő) né hazud, nem-is hazudhat, se tévelygést nem taníthat csak egyetlen czikkelyében-is: ha csak egy hazugságot tanít-is, már egészen hamis, a' mint maga taníttya a' Krisztus *Luc. 11. v. 31. meg lásd azért, hogy a' világosság, melly benned vagyon, fetéség ne légyen.* Ha tehát a' te egész tested világos léfzen, nem lévén benne valami fetéség része, világos léfzen egészen. Ez annyit téfzen: egészen világos legyen, és semmi fetéség ne legyen benne: az Isten igéjében, és igazságába hivságot, és semmi tévelygést, annál inkább hazugságokat az Anyaszentegyház ne tanítson: 's miként lehetne-is különbben: mivelhogy az Isten szája, az Anyaszentegyház szája: és megént: az Isten nem hazudhat, úgy az Anyaszentegyház sem. *Par. 7. fol. 562. pag. 1.* szólván az eleitől fogva való régi Anyaszentegyházról. Allyanak most elől azok a' Lutheránosok, kik azt méréfzlik állítani, hogy a' Római közönséges Anyaszentegyház eleintén igen-is fényes világosság volt, és a' gyertya-tartón világoskodott az egész világnak; de idő múlva a'

E

lok lán

fok lángolás miatt egélszē meg-homályosfodott, és szűksége volt a' Luther koppantójára. Allynak elől mondám: mert ha Luther tulajdon tanítása szerént az Isten Anyaszentegyháza tellyessen világos magában, és nincs semmi része a' tetéségben, valóban megégetik az ujjokat, a' kik ezt a' világságot tisztogatni akarják; mert a' Szent Lélek, ki leg-elsőben is Isten világoskodó gyertyát meg-gyújtotta, a' Krisztus ígérete szerént megmarad mellette, és meg-is tartja őtet tiszta világságában, mert: *In sole posuit tabernaculum suum*, a' napban verte-fel sátorát. Melly Izo felől így ír Szent Agoston Doctor in Psal. 118. *in sole, prout tabernaculum in manifestatione, Ecclesia non in angulo, non que latebat, non velut operta*: a' napban, valamint a' Sátor a' nyilvánásban, az Anyaszentegyház, nem a' szegletben, nem mint el-rejtetett, el-födözterett. A' nap világoskodik szüntelen minden tisztogatás, és hamv-vévés nélkül; úgy az Anyaszentegyház-is minden tisztítás nélkül világoskodik minden időben.

Item írja Luther: a' keresztyén Anyaszentegyház nemde szívében tartja-e az Isten ígétét; fontolván aztot egy más ellenében-téfi, és az írást maga eleiben? azért a' ki a' Krisztust fel-akarja találni, szűkséges annak, hogy előbb fel-találja az Anyaszentegyházat.

Hogy

Hogy tudná valaki, hogy hol legyen a' Krisztus, és az ő Hite, ha nem tudná, hogy hol legyenek az ő hivei? Es a' ki valamit kíván tudni, a' Krisztus felől, az magára ne bizza magát, se hidat ne építsen magának Menny-Ország felé a' maga feje szerént, hanem járuljon az Anyaszentegyházhoz, azt talállyamag, és azt tudakozza. *Postill Könyvében, melly nyomtatott Wittenbergában. Lufft. János által 1568-ban.*

Oh! be igaz, a' mit Krisztus Urunk az örök Igaság mond: hogy az igaz Anyaszentegyháznak világsága a' véka alá nem rejtetik. Látnotok kell aztat minnyá-oknak, kik ellenségi vattok, vagy akarjátok, vagy nem, és róla bizonytságot tennetek. De felelyen itt Luther, vagy-is helette az ő nyája: miért bizza tehát ő önnön magát maga magára, és miért épített hidat magának menny-ország felé a' maga feje szerént? és ísmét: 15. 16. esztendőben, és annak előtte, hol lehetett az Anyaszentegyházat fel találni? merre kellett ahoz jutni? hol kellett azt fel-keresni, és tudakozni? s nemde nem a' Római Anyaszentegyházon kívül akkor más né volt. Imé az egélsz sullyát a' dolognak maga Luther akarattya ellen-is meg-könnyéti, és bé-fejező-képen szűkségeffen meg-vallya: hogy az ő el-esésekor már fenn volt a' Római közön-

E 2

séges

séges Anyaszentegyház, és az után-is mind addig fen van.

Nagyobb dicsőségére a' Római közönséges Anyaszentegyháznak vegyünk-ki még egyet Lutherból. Hogy a' Római Anyaszentegyház (Luther szava) az Istenről minden málok előtt tiszteltetett, nincs kétség benne; mert abban Szent Péter, és Szent Pál, és 46. Papák, és ezekkel fők száz ezer Mártirok véreket ontották, és a' poklot, 's a' világot meggyőzték: mire nézve épen tapasztalhatya az ember, melly kiváltképen való gondvifelő szeme legyen erre az Anyaszentegyházra az Istennek. Es jóllehet, hogy most Rómában nem olly dicséretessen folynak a' dolgok, hogy jobban nem lehetne; mindazonáltal ez nem elégséges ok, 's nincsen-is olly fulljos oka akár kinek-is, 's nem-is lehet, hogy ettől az Anyaszentegyházról elszakadgyon, vagy irtózzon. A' szeretettől minden meg lehet, és az egyefségnek nincsen nehézsége: igen gyarló szeretet, és egyefség az, a' ki maga magát engedi más idegen vétkéből részesnek lenni. *Parte 8. fol. 8. pag. 2.* némelly Artikulusoktól való tudósításában.

Már térjünk a' felvőtt Lutherános vallástévő éneknek próba-kövére, és keressük-ki minden ránczait. Első próbája az Isten igéje, a' Próféták, és Apostolok irási; mert ezeken

ezeken akarják a' magok tanításit felállítani.

Azért.

Negyedik Fejtegető Valóság. Minek előtte ezen próbát meg-hánnnyuk, és meg-fejetegetük, tudni kívánnjuk jó Lutherános Uraiméktól: honnét mutathatták meg, hogy azok az irások, mellyeket ők Bibliának, a' vagy a' Próféták, és Apostolok irásinak tartanak, valóságosan olyanok, és nem talán valami világi író Deákok irási? Meg-kellettik mutatniok, hogy Szent Máté Evangélioma, Márétól, és nem Bertalamtól irattatott; és miért ők a' Bertalan Evangéliomát, a' mint némellyek vélték, igaz Evangéliomnak nem tartják? Csuda dolog, hogy az ellenmondók mindent az Irásból akarnak meg-mutatni, holott az Irásból meg-nem mutathatták, hogy igaz irások legyen: hanem kényszeritetnek a' Traditziókhoz, avagy kézről kézre adatott hagyományokhoz folyamodni, és szorulni: mivel tudni-illik esztendőről esztendőre, egyik száz esztendő számról, a' más száz esztendő számra szállott épen Luther idejéig a' szent Irás, mellyet-is ő a' Római Anyaszentegyház itéletéből igaznak elmérvén bevett. Hogy nekünk, úgy mint Római Pápistáknak, és Catholicusoknak igaz Szent Irásunk legyen, meg-mutattuk mi a' meg-mondote

Traditiókból: 's nékik-is nem lehet azt másokból meg-mutatniok, hogy Isteni irások legyen; hanem csak az egy *Traditióból*, mivel a' Római Anyaszentegyházról vették az írást. Maga Luther is meg-vallya azt: mi pedig úgy hiszszük, hogy az ő követői eltenek, nem mondanak; hanem ha más okból meg-mutatták, hogy nálók legyen az igaz szent írás. Vegyük elől tehát Luther tanítását: mi úgy mond, meg-vallyuk, hogy a' Pápaságban sok Keresztényi jók, sőt minden Keresztényi jók vannak, és onnét származtak mi hozzánk-is, úgymint: hogy a' Pápaságban az igaz Sz. Írás legyen, az igaz Keresztység, az igaz Oltári Szentség, az igaz Kulcsok a' bűnök megbocsátására, igaz prédikálás, igaz Kátekismus, az az: a' Mi Atyánk, a' tíz paráncsolat, az Hitnek ágozati. *Parte 2. fol. 229. pag. 2.* azon levélben, melyet irt az Új-Kereszténységről, két alatta való Prédikátorokhoz. Továbbá így szól ugyan Luther: én a' Pápa házában, avagy az Anyaszentegyházban vagyok meg-keresztelkedve; ottan tanultam a' Katekismust, és az Írást. *Part. 3. fol. 326. pag. 1. a' 45-dik Soltárról.* Megént ő így: Hallom, és látom, hogy némelyektől a' viszlta keresz. telkedés, avagy Új-Kereszténység fel-vétetik, hogy tellyes erővel meg-háborítsák a' Pápát, és hogy semmi közök ne legyen az Antikristussal:

Árussal: valamint a' Szentségek ellen törekedők, kik-is erre az okra nézve, az egy puszta veszendő kenyérben, és borban hisznek a' Pápa borsúságára, és azt vélik, hogy a'val a' Pápaságot el-vesztik. Bizonyára mondom, ez nem jó fénéklő föld, a' mellyen semmi jót nem építhetnek: mert ilyenképen, el is kell tagadniok az egész szent írást, és az egész Evangéliom prédikállását; mivelhogy mind ezeket vettük egyedül a' Pápától, szűkséges-is, hogy új szent írást szerezzenek magoknak. *Part. 2. fol. 229. pag. 2. abban a' levélben, melyet irt az Új Kereszténységről két bizonyos Prédikátoroknak.* Látod innét világosan, hogy a' *Traditiók*, avagy Apostoli Hagyományok nyilvánságosak Luthernél: sőt követőinél-is; mivelhogy a' szent írás, mellyből ők mindeneket akarnak meg-mutatni, a' *Traditió*n nyugszik-meg. Ha pedig talám, magános szent irások legyen, kívált a' mi az Új-Testamentomot illeti, melyet ők más honan vettek; mutassák-meg, hogy az, igaz, és valóságos Istennek ígéje legyen.

Ötödik Fejtegető Valóság. Két féle vástag csalatkozásokban esnek az ellenmondók, akár Lutheránosok, akár Kálvinisták, és akár mi más lelki tévelygésben lévők legyenek: midőn tudni-illik a' szent írással élnék ar-

nek arra a' végre, hogy azzal támogassák magokat, és tanításokat aval bizonyítsák.

Elsőben: midőn magokkal hamissan elhitetik, hogy csak egyedül az légyen az igaz Krisztus Anyaszentegyházának tanítása, melly az ő vallásoknak ágozatiban, czikke-lyiben meg-egyez az Istennek meg-írtt igéjével: mellyet a' Sz. Profétákról, és Apostoloktól vettük. Mert jóllehet igé-is semmi hamisságot nem vallanak, a' mibē tanítások meg-egyez az Istennek meg-írtt igéjével; de mindazonáltal nem hiszik mind azokat, mellyeket az igaz Anyaszentegyház hiszen; mivel-hogy az igaz Religio, nem csak a' meg-írtt Isten igéjét, hanem mind azokat-is tarttya, és vallya, mellyeket az UR ISTEN élő nyelvvel előnkbe adott, és mondva hagyott, melly élő nyelv hagyományit Deák nyelvvel *Traditióknak* nevezünk. Ezekről *2. Thessal. 2. v. 14.* illy emlegetéssel vagyon Szent Pál így írván: *Itaque Fratres stite, & tenete traditiones quas didicistis, sive per sermonem, sive per Epistolam nostram:* az okáért Atyámfiai legyetek álhatalatosok, és tartsátok-meg a' Hagymányokat, mellyeket tanúztatok, (vigyázz erre) vagy beszéd által, vagy a' mi levelünk által. Az igaz Hitben tehát hinnünk, és erőssen tartanunk kell, hogy az Isteni szemé-lyek Atya, Fiú, és Szent Lélek természetben,

és Va

és valóságban csak egyetlen egy Isten: hogy a' Szent Lélek nem csak az Atyától, hanem az Isten Fiától-is származik: hogy a' néma-csöcsemő gyermekkéket a' szent Kereszt-ségre jönni meg-kell engednünk: hogy a' fojtottat, és az álatok vérét szabadon megchettyük, és mindeneket, mellyek az Apostoli Symbolumba, és az Hit' Sommájában foglaltatnak; nem tekintvén, ha azok vannak-e világosan az Isten meg-irattatott igéjében, vagy nincsenek. Ugyan-is hinnünk kell azokat-is, a' mik Bölcs Salomon Király könyveiben írva találtnak, jóllehet ezek, sem nem mint Proféták, sem mint Apostolok írásinak tartatnak-is: Ugyan megént hinnünk kell, mellyeket Szent Lukács a' maga Irásiban fentt hagyott, jóllehet ő a' Proféták, és Apostolok számában nincsen-is, sőt a' Lutheránosok tanítása szerént, kinek kinek hinni kell, hogy Luther által Német nyelven kibocsáttatott Biblia, igaz szent irás, és Istennek tiszta igéje, nóha ezen hitek ágozattyát sohól fel-nem talállyák a' meg-iratott Isten igéjébē, akár előbb, akár utóbb keressék. Az igaz hithez tehát nem csak az kívántatik, hogy vallási, 's tanítási a' Proféták, és Apostolok által meg-írtt Isten igéjével meg-egyezzenek; hanem szükséges, hogy hidgyed az Isten igéjét, akár írva, akár csak mondva légyen, csak

E

Isten

Isten igéje legyen. Mert különben akár mi más vallás-is, példának okáért Ariána, melly tagadgya az Isteni Szent Személyek, Isteni természetben való egyefséget, igaz léfzen magában; mivelhogy ezt az egyefséget éppen világosan meg nem mutathattuk az Istennek meg-írt igéjéből.

Második csalarkorás. Melly helytelenül, és igaztalanul állítják azt, hogy tudni-illik, az ő tanítások meg-egyez mindenkben a' meg-irattatott Isten igéjével, mellyet a' Szent Próféták, és Apostolok fen hadták. Mi Catholicusok ugyan soha ezt el-nem hitethetjük magunkal: mert elsőben-is meg-vagyon írva 1. *Joan. 5. v. 3.* ez az Isteni szert, hogy az ő Parancsolatit meg-örizzük, és az ő Parancsolati né nehezek; avagy a' mint maga Krisztus Urunk szól: *Matt. 11. v. 30.* az én igám gyönyörűséges, és az én terhem könnyű: holott pedig ellenkezőt tart ezekben a' Lutherános vallás, midőn vallyá, hogy lehetetlen az embernek az Isten Parancsolatit meg-tartani, ha szintén véle volna-is a' Szent Lélek. Lásd erről Ansbachius Kátekismusát, melly nyomtattatott 1662-ben. Továbba Sz. Jakab Apostol-is *Jacobi Epist. cap. 2. v. 24.* így szól: a' cselekedetekből igazittatik-meg az ember, és nem csak az Hitből: a' Lutheristák pedig azt vallyák, hogy nem a' cselekedetek,

detekből, hanem csak az egy Hitből igazittatik-meg az ember. Így egyeze-meg az ének szerént a' Lutherános vallás az Apostolok írásival, holott egyenest ellenkezőt valának, tartanak, és tanítanak? Ísmét Szent Pál Apostol 2. *Thessalon. 2.* parancsolja: tartsátok-meg a' Hagyományokat, mellyeket tanúlatok vagy beszéd által, vagy a' mi leveleünk által: a' Lutheránosok azonbanba, megvetvén Szent Pál Parancsolatját el-vetik, 's nem-is akarják bé-venni a' *Traditiókat*, és azt állítják, hogy mindenk meg-vannak a' Bibliában, mellyeket a' Krisztus Anyaszentegyházában cselekednünk, és tartanunk kell. Szent Péter Apostol-is 2. *Petri 3. v. 16.* így ír világosan: hogy Szent Pál Leveleiből némelyeket nehéz meg-érteni, mellyeket a' tudatlanok, és alhatatlanok meg-hamisítanak, mint egyéb írásokat-is a' magok veszedelmére. Majd hasonlót mond Szent Lukács-is *Luc. 18. v. 24.* és ők ezekben semmit nem értenek, és ez ige el-vala rejtve tőlök, és nem érték, a' mellyek mondatnak vala: és ísmét *Luc. 24. v. 45.* akkor meg-nyitá elméjeket, hogy meg-értenék az írásokat. A' Lutheristák pedig ellenbe mást kiáltnak, hogy a' szent írás a' Hit ágazatiban világos, és hogy minden, még a' tudatlan-is meg-értheri. Megént KRISZTUS URUNK maga azt mondgya: *Matthai 19.*

hogy a' ki az életre bé-akar menni, tartsa-
meg a' Parancsolatokat: elő jön itt egy iffi-
tska, 's azt mondgya: hogy ő gyermekségé-
től fogva meg-tartotta. Ezen iffiú felelését,
nemde helyben hagyta-e Krisztus Urunk?
úgy-e hogy nem mondotta, hogy hazudsz
benne? sőt a' mint fel-vagyon téve Sz. Márk-
nál *cap. 10.* Jesus pedig reá tekintvén, sze-
reté őtet, és mondá néki: egy héjával vagy,
menny-el, valamid van, add-el, és add a' sze-
gényeknek, és kincsed léfzen Mennyben, és
jőj, és kövess engem. Hogy állapodik ez meg
a' Lutherános tiszta Evangéliommal? melly
nem csak azt vitattya, hogy a' Parancsola-
tokat meg-nem tarthattuk; hanem még a'
szabad akarat szerént való szegénységet-is a'
szűzességet az engedelmeiséget emberi tör-
vénynek, emberi találmánynak állittya. Hol-
ott pedig Üdvözítőnk ezen iffiat nyilván-
gossan a' szabad akarat szerént való szegény-
ségre hita. 'S ugyan azon helyen Szent Má-
ténál mondgyák vala a' tanítványok Krisztus
Urunknak: ha így vagyon dolga az ember-
nek a' feleségével, nem hasznos meg-házos-
súlni? ki monda nékik: nem minnyájon-
fogják-meg ez ígét, hanem a' kiknek adatott.
Melly, és következendő szókból világossan-
ki-tetszik, melly Isten előtt kellemetes dolog
legy-e a' szerzetes rendekben virágzó szabad a-
karat

karat szerént való szegénység, lelki, és testi
tisztaság, &c. Ha a' Lutheránosok, Kál-
vinisták, &c. hamis tanításnak más jele nem
vólna-is, elégséges vólna csak az-is, hogy ő
nálók semmi szabad akarat szerént való sze-
génységben, és tisztaságban élő emberek nem
találatnak. Hogy állhat már fenn, hogy a'
Lutheránosok tanítása az Auspurgi Confes-
siónak *23-dik Articulusa* szerént Evangéliom
szerént való légyen? holott ők a' Házasság
felől Isteni Parancsolatot koholnak, és ková-
csolnak magoknak, és a' Szűzi tiszta életről
írván, arra kötelező Istenes fogádást, mint-
tudni-illik (bal ítéletek szerént) ki-monhatat-
lan kerefzténytelen botránkozásoknak háza-
ság töréseknek, halhatatlan fajtalanságoknak,
és nagy czégéres vétkeknek okát utállják;
sőt kárhoztatnak-is bennünket, mintha mi
tiltanánk a' Házasságot, azért kiáltják elle-
nünk: hogy igen-is az őrdög munkája a' Há-
zasság tilalmazása. De nemdené a' házások fes-
letségéből fok botránkozások jőnek? oka-é
tehát azoknak a' Házasság? el-kell-e tehát
azért vetnünk, 's meg-kellé utálnunk a' Há-
zasságot? úgy-e hogy nem? hasonlóképpen
tehát, hogy a' tisztaságra köteles személyek
gonofságából némünémű botránkozások tör-
ténnek; azért nem kellek a' fogadott tiszta
életet okoznunk, hárhoztatnunk; hanem

csak épen azoknak gonofságát, 's feslettségét; kik (mint Luther) nem arra a' végre jöttek a' Papságra, vagy szerzetességre, hogy így éllyenek obligációjok, és kötelekségek ellen, melyre-is szabadon kötelezték magokat. Ha nem akaríz fogadást tenni, bűn nélkül lésefz; a' mi pedig egyfzer ki-jött az ajakodon, megtartsd, és meg-cselekedgyed, a' mint fogadtad a' te Uradnak Istenednek, tulajdon akaratából-is, száddal-is szólottál. *Dexter. cap. 23. v. 22.*

Vegyünk még egyet fel, és lássuk tovább mint egyezzen-meg az Isten ígéje a' Lutherános vallással. Az Evangéliomban *Luc. cap. 10.* olvassuk, hogy egy írás-tudó kérdi vala-Meg-Váltónkat, hogy mi cselekedendő legyen, hogy örökké üdvözüllyön? Hogyha Krisztus Urunk az örök Bölcsesség egyenessen felelt neki: tehát kétség nélkül ki-nyilatkozattatta, mi legyen szükséges az örök élet el-nyerésére: ha pedig úgy; az hozodik-ki belőle: hogy szükségessen az ellen-mondók tanításának egyenessen ellenközőnek kelletik lenni az Evangéliommal. Krisztus Urunk felelete ez: jól feleltél, szerezted Istenedet tellyes szivedből, tellyes lelkedből, és minden-erődből, és minden elmédből, és felebarátodat mint teñen magadat. Itt Krisztus Urunk egy szét sem szól a' Hit felől; hanem suppo-

nállya

nállya, és reá érti, hogy úgy-is Hite vagyon. A' mi ellémondóink pedig az idvesség el-nyerésére csak az egy Hitet szükségesnek kiálttyák: Krisztus Urunk szól a' szeretről, a' Izeretetet pedig a' Krisztus tanítása szerént a' Parancsolatok meg-tartásában áll: Krisztus a' jóságos cselekedetekről szól; Páfztor Uraimék pedig prédikállyák, és írják-is: ha ma-lasztot akar valaki az Istennél találni, ne tá-moszkodgyon a' cselekedetekhez; és ha va-lamelly Móses a' parancsolatok táblájával a' poklot mutattya, arra ne tekintsen, hanem Szent Pál tiszta oktatására. De hogyhogy lehetséges ez? hiszzen nemde Móses, és ő u-tánna Krisztus Urunk semmit mást nem pa-rancsolt; hanem csak a' mit Mósesnek a' Sz-Lélek bé-fugárlott; KRISTUS Urunk pedig mint igaz Isten, maga-is parancsolatokat ad-hatot; hiszen a' Szent Lélek maga magának ellen nem mondhatott, magával nem ellen-kezhett, Szent Pál sem tanit a' Krisztus el-len, úgy-é? Isten kézzel tapasztalhatod, hogy Lutherános Uraimék vallása nem egyez-meg az Isten ígéjével. Az írás-tudó kérdi: *quid faciendo?* mit cselekedvén? nem *quid creden-do?* mit hívén? és arra adta Krisztus maga feleletét. Szent Máténál-is *cap. 19.* mondgya Krisztus: ha akaríz az életre bé-menni, tartídmeg a' Parancsolatokat, melyek között első, és leg-

és leg-főbb: szeresd a' te Uradat Istenedet. Igen-is előre kell járni az Hitnek; de ő maga egyedül nem elégséges. Innét a' Pápistais el-kárhozik ám, a' magányos Hittel; de ha az Istent, a' kiből ő erősen hiszen tellyes szívéből, &c. szereti, el-nem kárhozhat. Erről a' szeretetről Sz. Jánosnál így szól ugyan azon édes Meg-Váltónk *Joan. 14.* ha szeretetek engem, tartsátok-meg Parancsolatimat.; és *Matth. 7. v. 21.* nem minden, a' ki mondgya Uram! Uram! megyen-bé Mennyeeknek országában, hanem a' ki az Atyám akarattját cselekszi, az mégyen Meñyeknek országában.

Hatodik Fejtegető Valóság. Igen. szép közmondásra való szót ejt Szent Agoston mondván: *Qui ex Sacris Scripturis creditis, quod vultis, & quod vultis, non creditis; non Sacra Scriptura, sed vobis ipsis creditis:* a' kik a' szent írásból hiszitek, a' mit akartok, és a' mit akartok, nem hiszitek; nem a' Szent Írásnak, hanem magatoknak hisztek: az az a' magatok hitén vagytok. Igen illik ez Lutherános Uraimékra; mert hogy hogy dicsekedhetik avál a' Lutherános vallás, hogy e-gélszen a' meg-írtt Isten igéjével meg-egyez, holott ő olly fok szent könyveit a' szent írásnak el-vetette? 's vallyon mi az oka, hogy a' Manichæusok Szent Máté Evangéliomát, és az

és az Apostolok cselekedete könyvét ki-mustrálták a' Sz. Írás könyvei számából? megfelel Szent Agoston *Lib. 28. contra Faustinum cap. 2. & de milie. cred. cap. 3.* mert tudgyák vala ők, hogy külömben az ő tanításokkal hátra maradnak, mellyel tagadták, hogy Kristus Urunk Szűztől születtetett; és azt álitották, hogy a' Sz. Lélek akkor adatott a' keresztényeknek, midőn az ő vigasztalójok az Istentelen Perfiánus elől jött. Mi oka volt, hogy az Ebionita eretnekek minden leveleit Szent Pálnak, a' pokolbéli oroszlány körmeivel ki-vakarták. *Irenæus Lib. 1. cap. 26.* mert nem szenvedhették, hogy azokbá a' környűlmetéltetés el-vetetik, mellyet ők megént e-lő akartak rántoni. Ha'onlóképen, nem vőle más oka, hogy Luther Szent Jakáb Levelét el-vetvén, *Lutherus in Prefat. in Epist. Jacobi: vide etiam Librum de captivitat. Babylon. & centur. Magdeb. pag. 58.* azt garázda, tel-fuvalkodott, szároz, szalma Levélnek, és egy Apostoli lélekhez illetlennek tartya; de miért? azért, mivel benne talállya, hogy a' Hit cselekedetek nélkül holt, és nem-is segíthet valakit az örök idvességre; melly amaz tőle ki-gondolt találmánya ellen való, hogy tudni illik az egyetlen egy Hit igazittya-meg az embert, minden idvességes cselekedetek nélkül. Ugyan ezen okból vetetik-el a' mostani Lu-

ther követőitől Judith könyve, Baruk Próféta könyve, két Makabeusok könyve, Bölcsesség könyve, Tobias könyve, Iesus Sirák Fia könyve, egy része Elther könyvének, egy része Dániel Próféta könyvének, melyek mindazonáltal Luther vallása előtt a' tellyes Keresztény Anyaszentegyházról igaz Isten igéjének tartattak, és e' mai napig is annak tartatnak. Mert tudni illik ezekből nyilván-ságosan ki-tetűzik leg-elsőben is: az Angyaloknak közben-járása Isten előtt *Tobia 2.* az emberi akarat tellyes szabadsága *Ecccl. 15.* az előektől való segítségé a' meg holtaknak, *2. Mach. 12.* a' Szentek Isten előtt való efedezése, *2. Mach. 15.* és más valóságok, melyekkel mindenkor meg-szégyenítették. Ennyire hozták őket a' fok rendbéli győzedelmes vetekedések után fenn maradott nyakas fejekedések, minek utánna tudni-illik a' látható Kristus Anyaszentegyházát, a' közönséges Conciliomokat, a' Szent Atyákat, a' Fő Oskolákat, és csuda történeteket, a' nyomról nyomra való elsőséget, és annak szentségét magok között őszve tapodták, és tévelygéseket egyedől a' tiszta Isten igéjen magok fe-jek szerént építették; midőn azon Isteni igét oly fok helyeken, 's oly nagy részeiből meg-csontkittani mérésztették.

Bezzeg fokkal külömben bánt az Isten.
nek i

nek igéjével Szent Agoston *de Doctrina Christ. Lib. 2. cap. 8.* ki midőn a' Szent Irás könyvei számát elő-ízlámlá, nem követte a' magaelméljét a' tévelygő ellen-mondóinkkal; hanem azt a' Lelket vette-fel oktató mesteről, melly az egész testét a' Kristus Anyaszentegyházának eleveníti, és világosítja. Ugyan-ezen Szent Atya (*vide Melch. Can. Lib. 2. de Locis Theolog.*) midőn kérdés támodott volna a' Bölcsesség könyvéről, soha reá nem léphette, hogy ezen részét a' Szent Irásnak el-ejtse a' Sz. Irástól: nem más októl; hanem hogy már ő előtte a' Keresztény Anyaszentegyházról bé-vétettetett, és azt az ő előtte lévői né másnak, hanem Sz. Irásnak tartották. Mit mondana most, ha vízfza térne e' világra, midőn kellene látnia, miként a' Lutheránosok, és Kálvinisták a' közönséges Anyaszentegyház ítélete ellen, az Isten igéjének ő, és új testamentomát fel-diribolták darabolták, el-hányván, eltvetvén azokat, melyek áruló börttyokban nem térhettek.

Ha kérdi valaki őket: miért szaggattatok olly fok darabokra, miért csontkittátok meg úgy a' Bibliát? még azt felelik, hogy tá-vúl légyen tőlök; mert ők az igaz irást nem háborgattyák, sem nem zúrják, 's zavarják, hanem csak azokat vadászlák, 's űzik; 's kergetik, melyeket mások hozzá todaraztak, és
G 2 toldot-

váldottak, és mint nem oda valók az írásban bé-furták, faragták magokat. Ha tovább tudakozzuk tőlök, mitsoda Bíró mutarta-kia-zokat? azt mondgyák, hogy a' Szent Lélek; hogy, így felelvén az Anyaszentegyháznak ítéletét, melly meg-visgállyá a' lelkeket, elkerüllyék. Ha megént kérdezzük tőlök: ugyan miért vetnek-el az írásból olyanokat is, mellyeket máfok örömet bé-vésznek, igen is kedvelnek? Példa kedvéért, a' Kalvinisták ítélete, és lelke, azon hat Epistolákat bé-veszi, mellyeket a' Lutheránosok az ő lelkek szerént utállyák, 's el-is vetik? holott pedig mind ezeket az Isten lelkének kellene végben vinni. Az új Keresztények Jób Pátriárka történetit fabulának tartják (*Xystus Senen. Lib. 8.*) mivel majd keferúségre, majd vigaságra való dolgok vannak benne: 's valyon honnéd tudgyák ők ezt? tudgyuk már, mert az ő lelkek tanította erre őket. Bölcs Salamon Enekinék könyvét, mellyet mi Római Catholicus Pápisták el-rejtetett Mennyei kenyérnek, és lelki Paradicsomnak tartunk; *Cassalio in Praef. in Cant.* a' szerelmesek szerelem énekei könyvének, avagy pedig a' tiáteletefekkel való szerelmes beszédnek, és né másnak mondgya: honnét merérette ő ezt? a' Szent Lélekből ugy-e? Szent János titkos látása könyvét, mellynek csak leg-kisebb be-tűjét-

tűjét-is Szent Hieronymus *Epist. ad Paulin.* igen nagyra bocsúl; még-is Luther, Brenctius, és Kemniczius méltónak ítélik, hogy mint egy csúfos könyv ki-nevetteffen, és elvetteffen. Ugyan kit tudakoztak ezek, hogy ezekre fakadtak, a' Szent Lelkete? Luther *Praef. in novum testamentum* szemtelen buzgóságtól viseltetvén a' négy Evangéliomokat, egymás ellenébe téfzi: a' három elsőknét nagyobra bocsúllyi Szent Pál Levelleit, és bé-fejező-képen mondgya, hogy ennek utánna, csak egyedül Szent János Evangéliomát ke-llesek igaznak, és leg-főbbnek tartani. Ki tanította erre őtet? az-e, a' kit maga ellenkezésiben akar keverni, úgy mint Szent Lélek? Igen-is azon mesterkedett Luther, hogy Szent Lukács Evangéliomát meg-peneszítse. *Serm. de Phariseis & Publ.* de miért? azért, mert gyakran fel-találta benne a' jóságos cselekedeteket, ki juttatta ezt eszébe? a' Szent Lélek-e? ki ezen Szent Evangélistát Szent Pál Apostol mellé rendelte, mellyel-is ugyan az ő Evangéliomát prédikállotta a' Pogányoknak. Bóldog Isten! hogy hiheti ezeket a' meg-ért, és nem gyermeki elme? Elégséges legyen ez itt, hogy meg-esmérhesd, melly szépen egyezzen-meg az ellen-mondók tanítása az igaz Isten igéjével. El-hadgyuk azt, hogy még azokat-is, a' mellyeket tartanak az Isten

Szent Írásából, kiki a' maga feje szerént magyarázza, másittya, tóldgya, és csonkéttya. Sok helyeken a' Szent Írásban világossan írva vagyon, a' bélének öntetett Isten málafyáról, a' Sz. Mife áldozatról, az érdemes cselekedetekről, a' Reménségről, az Isteni félelemről, a' bűnnek külsairól, és azoknak külömbségéről, Szent Péter Felséges Hatalmáról, az Istennek tölt fogadásokról, az Evangéliomi Tanácsokról, és más külömb-féle Isten előtt kedves jókról: de mind ezeket űk más-felé húzzák, és olly formára, értelemre magyarázzák, a' mellyről 15. Izaz esztendőkötől fogva a' Római Anyaszentegyházban senki még né is álmodott, nem hogy gondolkodott volna. Nēde Luther, mint nyilvánásos falsárius; és hamis levél-csináló, Sz. Pál textusához, melly írva vagyon *Rom. cap. 3. v. 28. arbitramur hominem justificari per fidem*, az az: az embert hit által állittyuk meg-igazulni, nemde mondam ez a' tóldozó írás-tudó, hozzá tóldotta-e' szót: *solum*, csak a' Hit által; és nemde ki-rekeszté-e az igazulásból Szent Péter mondását, ki így ír *Epist. 2. cap. 1. v. 10. Fratres salutagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis*: Atyámfiak igyekezzetek, hogy a' jó cselekedetek által bizonyossá tegyétek a' ti hivatalotokat, és válóztatásokat; midőn hamissan a' maga fejé kaptá-

kaptájára szabja Pétert Pállal, és ki hadgya ezen szót: *per bona opera*: a' jó cselekedetek által: 's ki hidgye már! hogy lok más helyeken-is az Isten tiszta igéjét tiszta világosságban meg-hagyta volna az ének szerént? Nē illetlen szók-e ezek? a' mint *Tom. 2. Wittenber. fol. 250.* olvastatik, hogy Luther egy bizonyos Theologusát oktatni akarván a' maga mesteriségére, illy forma tanítást adott e-leibe: ha jó Theologus akaríz lenni, tudnod kell jól reguládot, melly ebben áll: a' hol az Isten igéjét elméddel fel-nem éred, azontól mást kerész magadnak, de ollyat, a' ki néked tesszen, és mondgyad: ihon a' Szent Lélek: mindazonáltal pedig úgy rendellyed, és intézzed szavaidat, a' mint néked leg-inkább retszik. De mást mond koronás Király, és Proféta Dávid *Psal. 4. v. 3. Filij hominum usquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quaritis mendaciū?* Oh Emberek Fiai meddig nehéz szível? miért szeretitek a' hívságot, és kerécsitek a' hazugságot?

Hetedik Fejtegető Valóság. Luther, és más társai ellenében pedig mi Római Apostoli Catholicus Pápisták azt tanittyuk: hogy az igaz Canonica Szent Írás könyvei ezek: úgy mint: Mótes első, második, harmadik könyvei, &c. a' mint a' Pápisták Bibliájában rendel

rendel fel-tételnek. Ezen tanítást pedig veszt-
szük a' Szent közönséges Tridentomi Conci-
liumból, az az: a' tellyes Római Anyaszent-
egyház Gyűléséből, melly tartatott 1563.
Sess. 4. a' Florentomi Conciliumból, melly
völt 1439-ben, az első Római Conciliumból
Gelafius Pápa idejében 494-ben. Szent Ago-
ston Doctortól *Lib. 2. de doct. Christian. cap. 8.*
első Innocentius Szentséges Papától *Epist. 3.*
ad Exuperium cap. 7. Anno 402. és az igaz Ca-
tholica Anyaszentegyházról, melly minden-
tévelygéseknek, és fesletéseknek világos i-
gafságos Regulája, és út-mutatója az Isten i-
gafságának. Ez a' közönséges Anyaszentegy-
ház tanította, hogy az írás egynéhány helyen
homályos, a' mint maga Sz. Péter írja *2. Petr.*
3. Añtor. 8. &c. és mindennapi experientiánk-
kal, világossan is láttuk, és tapasztaltuk.
Mert ugyan-is, s nemde ama' Szent Pál mon-
dása elég homályos-e *1. Corinth. 15. v. 39. quid*
faciens, qui baptizantur pro mortuis? mit csele-
kesznek, a' kik meg-kereszteltetnek a' hol-
takért? Hasonlóan *Hebraeor. cap. 6. v. 6. impos-*
sibile est eos, qui semel sunt illuminati, & prolapsi
sunt, rursus renovari per penitentiam: lehetetl-
en azoknak, a' kik egyzser meg-világosítottak,
és el-estek, ismét meg-újztatni a' pénitétzia
által. Es ama' Jéhus Sirák Fia szavai *Eccl. cap.*
42. v. 14, melior est iniquitas viri, quam mulier
bene fac

bene faciens: jobb a' férfinak gonofsága,
hogy sem a' jól tévő alszonyi álat. Ezek pe-
dig nem jövőendő mondások, hanem a' Hit-
ről, és az erkölcsökről való oktatások. Illy
homályos értelmekre nézve rendelt az UR
Isten az, ő Anyaszentegyházában Tanító Do-
ktorokat, hogy tanítsanak minket, és tanít-
ványokat, a' kik tanúllyanak tőlök, hogy
a' homályos dolgoknak valóságos értelmét
tudhassák. Ehez képest tanítottuk, és tart-
tunk, hogy senki, más magyarázását, és ki-
fejtegetését bé-ne vegye, hanem csak a' Sz.
Atyákét, és azokat, mellyek az Anyaszent-
egyház közönséges értelme szerént valóak.
E' mellett bizvást meg-nyughatik a' keresz-
tény lélek; mert bizonyára az egyetlen egy
közönséges Apostoloktól el-terjesztett,
csudákkal meg-erősített, és a' Szent Lé-
lektől meg-világosított Kriřtus Anyasent-
egyháza igaz valóságos fenéklő fundamentó;
mivelhogy aztot maga a' Kriřtus Iserzette, és
meg-is erősítette, midőn *Joannis 14. nékie*
a' Szent Lelket adta, úgy mint az igazság lel-
két, hogy ő véle maradgyon mind örökké.
Ehez az erős fundamentomhoz támaszkodtak
a' Kriřtus Hívei az első Séculumban, és elei-
től fogva *Añtor. 15. v. 28.* él-is völt már akkor
végezve, hogy ettől fügjenek, és ennek vé-
gezésitől: azért mondatik: *Visum est Spiritui*

Sancto. & nobis: tettzett a' Szent Léleknek, és minékünk. Így minden kétséges dolgokban, és a' Hitről való kérdésekben a' közönséges Conciliomok, (mellyek a' Pápával az egész Anyaszentegyházat ábrázolják) úgy-mint a' Római Conciliom 255-dik esztendőben, a' Novátziánusok ellen, az Alexandriai 319 bē a' Sabellianusok ellen, és így előbb, 's tovább tették utolsó végezéseket. A' ki ennél a' fundamentomnál marad, annyit téfzen, mintha vallaná: én mindeneket helyben hagyok, és hiszem mindeneket, valamik az Anyaszentegyházban a' Kristustól, és az Apostoloktól származnak: hiszek úgy, mint minnyájan az Hívek, kik az ő Hitekben idvezülnek, és a' mint minnyájan a' Szentek, az Apostolok, Mártírok, Confessorok, &c. és mint a' szent, és nagy tudományú szívek, és elmék, a' kik igazán hittek, és hisznek. Mi lehet ennél bátorosabb? Igen-is bizonyára, igaznak, és bátorosnak kell lenni ezen Catholicusok fő fundamentomának: vagy ha nem; mi lehet tehát bátoros? mert hogyha a' közönséges Római Anyaszentegyház megcsalattathatik, kétség nélkül azt sem hiheti senki okoflan (vedd jól észedben a' dolgot) a' mit az akár minémű nagy fokaságú Lutheránosság mond, és tart mindenféle *Constitutionival* együtt-is. Szent Agoston olly erőf-

ten tar-

sen tartozkodott ehhez a' fundamentomhoz, hogy azt meri mondani *contra Epist. fundam. cap. 5. ego verò Evangelio non crederem: nisi me Ecclesia Catholica commoveret Auctoritas:* én pedig nem hinnék az Evangéliomnak, ha csak a' közönséges Anyaszentegyháznak méltóságos Hitele arra nem indítta.

Nyolczadik Pápista Fejtegető Valóság.

Lásd ezek iránt való Doctor Luther Márton egy mással küszködő ítéletit, leg-kiváltképe arra a' kérdésre: ha az ember valamit adhat-e a' szent íráshoz? erre az ő tulajdon szavai: egy bőtüje, sőt csak egy titulusa is a' szent írásnak többet téfzen az égnél, és a' földnél; azért mi nē szenvedhettyük, hogy csak legkissebben-is meg-változtasson. *Parte 1. fol. 286 pag. 1. in cap. 5. ad Galat.*

Es ísmét egy jó akaróját tudositván így ír: a' ki egy titulust, avagy egy bőtűt el-hagy, vagy meg-másít, az, az ördögé legyen, a' mint Kristus szól *Matth. 5. Part. 4. fol. 303. pag. 1.* Ki-é léfzen már Luther, a' ki nem egy, hanem annyi fok betűket, a' mint majd kitetfzik el-cserélt, meg-változtatott?

Kérlek (így szól megént Luther) illy szamároknak haszontalan pattagására, mást, se többet ne felely a' sola, vagy csak szó iránt, hanem hogy így akarja, így prédikállya Lu-

ther a' Pápaságban lévő Doctöröknek Doctör-
ra: ehez tartsd magadat; mert én ez után e-
gészízen meg-vetem őket. *Part. 4. fol. 475.
pag. 2. a' hol végezést, és feleletet részlen a' két
kérdésekre.* Megént ugyan ő: igen bánom,
hogy még hozzá nem adtam a' Csakhoz, a'
mindent, és mindent, az az: minden cseleke-
detek nélkül, és mindē parácsolatokon kívül,
csak a' Hic igazit bennünket, és így jól, és
fomában a' mondó ki volt volna mondva.
Azért maradgy az én testamētömő mellet, ha
szintén a' Pápa szamári meg-háborodnak-is,
és meg bolondúlnak-is, mertők az enyimet-
ki-nem vehetik, így az előbb említett tanításá-
ban fol. 478. Tovább irván ő: a' mit a' Pápa
szamári végben nem vihettek, azt csak egy
Luther tanítványi-is könnyen végben vitték,
kik az utólszor nyomtatott Deák Bibliából
a' Solo, vagy Csak szót ki-muátrálták. Ad-
ná Isten! hogy a' több részekben-is fel-nyit-
nák szemeket! Másodszor amaz kérdésre: ha
a' Szent Irás világos-é? így felel Luther: ha
valaki közűlők (tudni-illik a' Pápiáak közűl)
meg állit, és mondgya: szűkséges a' Szent A-
tyák magyarázatya, 's homályos az Irás? fe-
leld néki: nem igaz; a' tellyes földön egy
könyv sem irattatott olly világossan, mint a'
szent irás, melly minden más könyvekhez
képest, ollyan mint a' napfény más-féle vilá-

golság-

golsághoz képest. *Part. 3. fol. 10. pag. 1. in Psal.
36.* Ha ez úgy vagyon, mit koptattyák te-
hát elméjeket az ellen-műdők, a'nyi lok glo-
szációkon, Postilliacziókon, magyarázatok ő?
De lám mást tudott Luther a' Sz. Irásról: 's
azért írja vala: én, úgy mond, azt tanúltam
a' Szent Irásból, hogy annak mélységes tit-
kos értelmét fel-né értheti az emberi elme, és
hogy annak vizsgálására, magyarázására elég-
telenek mi'nyájan az emberek, ámbár eles el-
mējűek, tanúltak, szorgalmatosok, és Szen-
tek legyenek-is minden lehetőség szerént. *Par-
te 3. fol. 275. pag. 2. egy levélben.*

Hogy nehéz dolog legyen a' szent irást
meg-érteni, erről Doctör Luther Márton 15-
46-ban, midőn Eyslében Városában volt, és
csak két napig élt volna az után, e' követ-
kezendő Deák szókat írta egy czédulácská-
ra, mellyet-is az asztalán hagyta: *Virgilium
in Bucolicis nemo potest intelligere, nisi u fuerit
quinque annis Pastor: Virgilium in Georgicis ne-
mo potest intelligere, nisi fuerit quinque annis a-
gricola: Ciceronem in Epistolis (sic precipio) ne-
mo integrè intelligit, nisi viginti annis sit versatus
in Republica aliqua insigni. Scripturas Sanctas
sciat se nemo degustasse satis, nisi centum annis
cum Prophetis: ut: Elia, & Eliseo, Joanne Ba-
ptista, Christo, & Apostolis Ecclesias gubernarit.
Hanc en, ne Divinum Encida, rema; sed vestigia*

H 3

prorena

pronus adora. Ezekből ez ide való: 'A' Sz. Irásokat senki ne vélyye, hogy elégséges megkóstolta, ha csak száz efsztendeig a' Prófétákkal: úgy mint: Illyéssel, és Elifáussal, Kezefteő Szent Jánossal, Kristussal, és az Apostolokkal az Ekklesiát nem igazgatta. Mikódusok vagyunk, *hoc est verum.* 16. Febr. anno 1546. Így Luther a' maga asztali beszédiben az Isten ígéről. Ezen czédula felől így ír Aurifaber János: és én Aurifaber János magainnak le-irtá: magát pedig a' czédulát Jónas Justus Doctor, és Superintendens Hálla Varosában, a' ki akkor egyetemben Eyfslébenben vals, magánál tartotta.

Harmadszor erre a' kérdésre: 'A' Szent Irás eretnek könyve, vagy nem? Luther felelete, a' mint következik: igaz dolog, a' mint mondgyák némellyek, hogy a' Sz. Irás eretnek könyv: az az: olly könyv, mellyhez az eretnekek leg-inkább tartózkodnak; nem-is volt soha olly goromba, és botránkoztató eretnokség a' ízéles világon, ki a' Szent Irással magát nem todarazná, és földözne. Luther a' *Postill Könyvében, magyaráván a' Szent Háromság napja után való nyolczadik Vasárnapi a' hamis Prófetiákról meg-irta Evangéliomot.*

Ugyan ő megént: Vessük fíre az Istennek tíz Parancsolatit, és meg-fizűnek minden eret-

den eretnokségek; mert a' tíz parancsolat, egy forrás kút-fő, mellyből minden eretnokségek támodnak, és ki-folynak: mert a' Izent irás minden eretnekek könyve. *Luther az asztali beszédiben a' vándorlok, és kőtekődők ellen.*

E' felől megént *Part. 2. in Praef* így bánfak, úgy mond, a' Pápa alatt a' Bibliával, melly közönségesen eretnek könyvnek neveztetik: ő adott okot reá, hogy az eretnekek a' Bibliából segéttik magokat; a' mint most-is cselekesznek, midőn kiáltják: Anyaszentegyház! Anyaszentegyház! a' Biblia ellen, és felettérs.

Mit hozhasson mind ezekből, ki az okos ember, néki engedgyűk; mert látni való dolog, hogy Luther tanítása nem az Isten ígérszerént való találmany, és következendőkép nem igaz vallás; hanem egy ollyas, mellyről szól Szent Pál: csudálkozom, hogy illy hamar attól, a' ki titeket hívott a' Kristus malafityára más Evangéliomra vitettettetek; a' mi né egyéb, hanem vannak némellyek, a' kik titeket meg-háboritnak, és el-akarják fordítani a' Kristus Evangéliomát. De ha szinte mi, vagy az Angyal Mennyből hirdet-is néktek azon kívül, a' mit néktek hirdetünk atok légyen. *Ad Galat. 1.*

vv. 6. 7. 8.

MASODIK VERS.

*Szeglet köved Krisztus, avasd jól elmédben,
Kátekismus része hat, mit lársz újat benn?
A' tíz Parancsolat régi. Mi Atyánkkal,
Apostoli Hit itt, a' régi kulcsokkal.*

ELSŐ Apostoli Pápista Fejtegető Valóság. Békével lehetnének Lutherános Uraimék tanításokkal, és vallásokkal együtt, ha meg-mutatnák világossan, hogy szeglet kővök a' Krisztus. De csak mongyák ők ezt, azonban nincs semmi világos okok, sem semmi bizonyos Isteni bizonyosságok, sem semmi eleitől való Anyaszentegyházi végezések, sem semmi Isteni csudatéremények, sem a' nézetségekből, és külömbféle időkből lévő meg-egyezések; és így minden semmi, a' mit a' magok gyűlevésségeiben elől hoznak, akár légyen már az, a' Léleknek titkos, és eszméretlen bizonyításából, akár az írás tudományából, vélvén, hogy csak nekik adatott-ki Istentől annak ajándéka: mert mind azokat, a' miket elől-hoznak mint tulajdon magokét, szintén úgy fájatyoknak tarthatták, és magokoak tulajdonithatták a' Puritánusok, az Uj-keresztények az

nyek, az Independensek, és a' Kálvinisták-is: sőt mind azok, a' kik valaha az Anyaszentegyházról el-estek, vagy ennek utánna el-ef-szendnek. Valamiglen tehát meg-nem mutat-tyák az ellenek álló Pápista Apostoli tanítás ellen, hogy más vallásokat ki-rekesztvén, csak az ő vallások szeglet kőve a' Krisztus; mind addig sem a' Puritánusok, sem Kálvinisták, annál inkább-is a' Római Pápisták né-hízik: a' mint-is e' következő három-Próba Punctumokból ki-tetízik, és könnyen meg-bizonyíttjuk, hogy Krisztus Urunk ő Sza-Felsége nem szeglet kőve a' Lutherános ta-nításnak, és vallásnak.

Első Próba Punctum, hogy nem szeglet kőve a' Lutherános vallásnak (a' mint ének-lik) a' Krisztus. Mert ha a' Krisztus szeglet-kőve a' Lutherános vallásnak, azt kellene ta-nítniok Lutherános Uraiméknak, a' mi ele-jén az Anyaszentegyháznak taníttatott; mert így ír Szent Pál *ad Ephes. cap. 2. v. 19. Jam-non estis hospites, & advena; sed estis Cives San-ctorum, & domestici Dei, superedificati super fun-damentum Apostolorum, & Prophetarum ipso Summo Lapide Angulari CHRISTO JESU:* már nem vagytok vendégek, és jövevények, ha-nem a' Szentek Polgár-társai vagytok, és az Isten Háza-népei fel-építterve az Apostolok, és Próféták fundamentomára, a' Fő-szeglet-kővön,

kövön, magán a' KRISTUS JESUSON; de Lutherista Uraimék nem tanítják azt, a' mi az első Krístus Anyaszentegyházában taníttatott: ergo, 's tehát.

Az első Anyaszentegyházban taníttatott a' *Transubstantiatio*, avagy a' kenyérnek, és a' bornak Krístus Testvé, és Vérévé való elváltozása az Oltári Sacramentomba, és Szentségben. Erről így ír Justinus in *Apologia circa finem*: a' kenyér, melly az ISTEN igéje által megáldatik, az a' Krístus teste. Hasonlóan mond Irenæus *Lib. 4. cap. 14.* a' megáldatott kenyér, teste a' Krístusnak. Ezé két Atyák pedig éltek a' Krístusnak első századik esztendőiben. Másodszor: a' második századik esztendőben éltenek Tertullianus, és Cyprianus. Tertullianus így ír *Lib. 4. in Marcionem*: *acceptum panem corpus suum fecit dicendo: hoc est corpus meum*: a' kezében vétetett kenyere, testvé tőtte mondván: ez az én testem. Sz. Cyprianus pedig *Serm. de Cæna Domini*. *Panis iste, quem Dominus*, &c. a' kenyér, mellyet az UR a' Tanítványoknak osztogatott, az ő igéjének mindenható erejével, nem a' külső színtre, hanem a' természetre nézve testvé változtatott. A' harmadik száz esztendőben éltek: Cyrillus Hierosolymitanus, Szent Ambrús, Szent Nylsenus Gergely, és Gaudentius. Már pedig Cyrillus *Catech. 4. Mystagog.* így ír:

így ír: *aquam aliquando mutavit in vinum* &c. Krístus a' vizet borra változtatta valaha: 's hát nem hiheted.é azt, hogy ő a' bort vérévé változtatta? a' kenyér színe alatt adatik néked (jó keresztyénem) a' Krístus teste; a' bor színe alatt pedig adatik néked az ő vére. Tudgyad, így szól Szent Cyprianus-is, és bizonyosnak tartsad, hogy az, a' mi kenyérnek látszik lenni, már nem kenyér, ha szintén a' szád íze szerént kenyérnek esméred-is. Szent Ambrús *Libro de ijs, qui initiatus, cap. 2.* némelly példákkal akarjuk megbizonyítani, hogy az Oltári Sacramentomban, nem az vagon, a' mit a' természet formált, és mutat; hanem az, a' mit az áldás megszentelt, és consecrált: és hogy nagyobb az áldásnak ereje, hogy sem a' természeté; mivel az áldás által még a' természet-is elváltoztatik. Nylsenus in *oratione magna. Catechetica. capite 376.* minnyájan jól hiszünk, ha hiszszük, hogy az Isten igéje által megszenteltetett kenyér Krístus testvé változtatik. Hasonlóképen szól Gaudentius-is *tract. 2. de Exodo*. A' negyedik száz esztendőben éltek: Szent Agoston, Arany Szájú Szent János, avagy Szent Chrysostomus, Cyrillus Alexandrinus, Eusebius Emisenus. Szent Agoston, kit citál Beda in *cap. 10. 1. ad Corinth.* így szól: nem minden kenyér, hanem csak az lézen Krístus testvé, I 2. mellyre.

mellyre reá mondatik a' Krisztus-áldása. Es *Serm. 28. de verbis Domini*: meg-mondottam néktek, hogy az a' kenyér (mellyet fel-áldoz a' Pap) minek előtte reá mondasson a' Krisztus igéje, csak kenyérnek mondatatik; minek utánna pedig a' Krisztus igéje reá mondatott, már többül nem kenyérnek, hanem Krisztus Testének elmértetik. Ugyan-így Arany Szájú Sz. János is *Hom. 28. in Martib.* Cyrillus Alexandrinus *in Epistola ad Calosyriā.* Eusebius Emifs. seu quicumq; est Author *Sermonis de Corpore Domini.*

Ezt pedig nem tanítták Lutherános Úraimék; hanem némelylek közülök azt mondogák, hogy Krisztus az Oltári Szentségben a' természet szerint való kenyérben, a' kenyérrel, és a' kenyér alatt vagyon, és így a' kenyér el-nem változtatik. Mások pedig közülök mást mondanak, 's taníttanak: hogy tudni-illik az áldás után, semmi más nincsen jelen a' kenyérnél; hanem midőn őtetik, akkor válik K R I S T U S testévé: jöllehet az Auspurgi Confessio *Articulo 10.* azt tartya, hogy a' kenyér ízín alatt légyen jelen a' Krisztus: ergo: hol marad itt-meg a' szeglet kő Krisztus?

Item, 's megént taníttatott az Anyaszentegyház elején, hogy Krisztus Urunk a' vég vacsorán áldozott, és maga-magát a' Mennyei At-

béli Attyának áldozatát be-mutatta, és hogy következő-képen a' Misse-mondó Papok hasonlót cselekefznek. Kárdinál Robertus Bellármínus *Lib. 1. de Missa cap. 15.* e' felől e' következő bizonyságokat hozza elől: Elsőben-is, a' mi az igaz Misse-mondó Pap áldozatját illeti Szent András Apostolt, melly, a' mint meg-irták fölöle az Achaiai Papok, és Diákonusok: midőn Ægæas a' Fő Tiszt-tartó kényszeritené őtet, hogy áldozat által imádná a' bálványt, mást nem felelt, hanem: *ego immaculatum Agnum in altari offero, cujus carnes, posteaquam omnis populus credentium manducaverit, Agnus, qui immolatus est, integer perseverat, & vivus*: én szepőtelen Bárányt áldozok-fel az Oltáron, kinek testéből, minek utánna minnyájon ettek a' Hívek közül, a' fel-áldoztatott Bárány egészfzen meg-marad, és elevenen. Másodszor: Szent Hypolitus Mártir *in oratione de Antichristo*: elől hozván Krisztus Urunk szavait, mellyeket mondanand jövendőben a' Misse-mondó Papjainak, így szól a' Krisztus képeben: *venite Pontifices, & Sacerdotes, qui pretiosum corpus, & sanguinem meum quotidie immolastis?* jöjjetek elő én Fő, és Misse-mondó Papjaim, kik az én drágalatos testemet, és véretem mindennap fel-áldoztatok. Harmadszor Szent Ambrúst *in Psal. 38.* ki így szól: ha szinte tetszik-is, mint-

ha nem áldoztatna a' Krisztus naponként; mindazonáltal áldoztatik ő e' földön, midőn az ő teste fel-áldoztatik. Es *in cap. 1. Luca*: midőn áldozunk, ott van a' Krisztus, és a' Krisztus áldoztatik. Negyedszer Arany Szájú Szent Jánost *Hom. 24. in 1. ad Corinth.* megparancsolta Krisztus Urunk, hogy az álatoknak áldozattya helyében ő magát áldozzuk fel: és ísmét *Hom. 17. in Epist. ad Hebraeos*: az egyetlen egy Krisztus sok helyeken áldoztatik fel: itt is, ott is egészlen ő, és nem több testek, hanem csak egyetlen egy test. Ötödször Szent Agostont *Lib. 4. de Trinit. cap. 14* mi adathat és áldoztathat kellemetesebb fel annál a' testnél, melyet mi fel-áldozunk, mely a' mi Fő Papunké az Ur Jesus Krisztus-é?

Szólottunk eddig az igaz keresztényi Papság áldozattjáról. Lássuk már, és bizonyítsuk meg, hogy az első Anyaszentegyház tanítása szerént Krisztus Urunk a' vég vacsorán maga magát áldozta fel. Elsőben: Szent Péter Apostol *Lithurgia*, és *Misse*-mondó könyvében ezen következő imádság van írva: Ur Istenünk, ki a' világ életéért magadat fel-áldoztad; tekints reánk, és erre a' kenyérre, és erre a' pohárra, és tedd a' te szeplőtelen testedd, és drága véreddé. Másodszor: Szent Cypriánus *Lib. 2. Epist. 3. ad Caelim*: ki mondattathat, úgy mond, inkább

kább a' Leg-felségesebb Papjának, mint a' mi Urunk a' Jesus Krisztus, ki az ő Mennybéli Attyának, valamint Melchizedek kenyeret, és bort, az az: az ő testét, és vérét fel-áldozta? Harmadszor: Szent Ambrús *in Psalm. 38*. Láttuk a' Fő Papot hozzánk jönni; láttuk, és hallottuk, mi módon saját szent vérét mi érettünk fel-áldozta: mi-is tehát, kik Papok vagyunk, a' mint lehetséges ötet kövessük, és a' népért áldozatunkat vigyük végben. Negyedszer: Nissai Szent Gergely *orat. 1. de Resurr.* a' Krisztus fel-áldozta áldozatul mi érettünk magát, de mikor? akkor, mikor az ő Barátnak a' maga testét eledelül, és az ő vérét italul adta. Ötödször: Szent Agoston *in Psalm. 32. conc. 2.* a' Krisztus (úgy mond) az ő testéből, és véréből rendelt áldozatot Melchizedek rende szerent. A' ki erről többet kíván, lássa, és olvassa az említett Bellármínust *de Missali Libr. 1. cap. 5. & sequen.* és ott több bizonyságokat talál a' régi kereszténységből.

De mind ezeket nem tanítták Luthérános Urainék; hanem inkább tanítták némelyek közülök, hogy a' Misse el-vettefen, (holott az *Auspurgi Confessio Articulo 24.* meg-vallja, hogy igen-is bé-vézi, 's megtartja aztot.) Másodszor tanítták, hogy a' Misse nem áldozattya az új törvénynek; mivel Szent

vel Szent Pál maga mondgya *Hebr. cap. 10. v. 10.* meg-szenteltettünk a' Jesus Krístus Testének egyszer lett áldozatyaival, és *v. 14.* egy áldozattal tökéletessékké tette örökké a' meg-szenteltetteket; holott pedig Szent Pál azon a' helyen csak a' kereszt-fán lett vér-ontással járó áldozatról szól; mely kétség kívül csak egyszer áldoztatott-fel.

A' vér-ontás nélkül való áldozatról, mely által, mint szintén más Sacramentumok, avagy Szentségek által-is, a' vér-ontással lett áldozatnak érdeme, és ereje velünk közölte-tik, és nekünk tulajdonittatik, más parancsolat van ki-adva Krístus Urunktól az Apostoloknak: *studni-illik: hoc facite in meam commemorationem Luca 22. v. 19.* ezt cselekedgyétek az én emlékezetemre: 's kezünk-nél-is vannak még a' régi Liturgiák, avagy áldozat könyvek, úgy mint: Szent Péteré, Szent Andrásé, mind a' két Jakab Apostoloké, Má-tée, és Márké. Hallyad, ezekkel mit hirdes-sen erről Szent Pál *Hebraor. cap. 13. v. 10.* va-gyon Oltárunk, melyről nem szabad enni-ek a' Sátorhoz szolgálóknak (úgy mint a' 'Sidóknak) Vedd-fel a' szót: *vagyon nekünk Oltárunk*, tehát *Sacrificiumunk*-is, avagy Oltá-rari áldozatunk. Kezdetétől fogva a' világ-nak, nem volt egy Religio-is, avagy Isteni i-mádás Rende, áldozat nélkül, ugy-e? 's hát csak 65

csak egyedül a' Kereszténységnek kell áldo-zat nélkül szűkölködni? nem semmiképen, felel Szent Agoston *Lib. 1. de Civitate Dei cap. 10.* azért: *uni Deo Sacrificium immolamus* csak az egy Istennek áldozunk; *ipsum verò Sacri-ficium Corpus Christi est*, az áldozat pedig a' Krístus teste.

Item: azt tanította régenten az Anya-szentegyház, hogy az Istennek Szentéit Iza-bad tisztelni, és segítségül híni- Elsőben-is meg-bizonittatik az, Origenesből *in Lament: incipiam me, &c.* Térdeimre le-vetem maga-mat, és minden Szenteket segítségemre hi-vom: óh Istennek Szentéi, titeket kérek ke-serves siralommal, és tellyes fájdalommal! óh jáj énnékem! Abrahám Atyám esfedezz éret-tem. Másodszor, Szent Basiliusból *Homiliá 2. de 40. Martyribus: Qui aliqua, &c.* A' ki va-lami inségről el-nyomattatik, ezekhez repül-lyön: a' ki vigad, kérje ezeket: az, hogy a' nyomorúságtól meg-menekedgyen, ez, hogy az örömbé meg-maradgyon. Harmadszor-, Arany szájú Szent Jánosból, ki *Homil. 26. in Epistolā ad Corinth.* a' nagy Constantinust az-ért dicséti, hogy Szent Péter, és Szent Pál te-steit gyakorta meg-látogatta, kérvén ezen Sz. Apostolokat, hogy Isten előtt segítségül le-gyenek neki. Negyedszer, Szent Ambrusból *Lib. 1. de viduis. tom. 4. observandi sunt, &c.*

Az Angyalokat segítségül hívjuk, mellyek őltalmunkra adattak: a' Mártirokat-is őltalmunkra hívjuk, a' kik bűneinkért esedezhetnek. Örödfőz, Szent Ephreimból, ki a' Bóldogságos Szűzhez így imádkozott: Minnyájan leborúlunk előtted, valamennyen vagyunk, hozzád folyamodunk: ments-ki bennünket oh tiszta Szűz! minden szűkségünkből, 's az ördögnek minden incselkedésiből, &c. Illy formán imádkozott Szent Athanasius-is. Hatodszor, Szent Agostonból *Serm. 18. de Sanctis*. Ennek imádsága vala: Szentséges Szűz Mária jőj segítségére az ügyefogyatagnak; segítsd az elbűsültakat, ápolgásd a' siránkodókat, esedezzel a' népért, légy közbenjáró a' Papi Rendért, pártfogó az ártatos alszonyi nemért; érezzék minnyájan a' te segítségedet, valakik tisztelik a' te szent emlékezetedet.

De ezt sem tartják a' több új találmányokkal együtt Lutherános Uraimék, hanem inkább, hogy a' Szenteket ne tiszteljük, se segítségül ne hívjuk: ergo, 's tehát nem tanítanak az első Anyaszentegyházzal, tehát is né szeglet kövők a' Krisztus. Ők erre nézve minket bálvány imádóknak neveznek, sőt talám még ezeket a' régi Anyaszentegyháznak nagy Szentéit-is. Kinek hidgyen inkább itt az ember? szabad a' szolgának, hogy tisztelje

tellye az Urát; a' gyermeknek az Attyát, a' jó akarónak jó akaróját, és egyik a' másikért esedezhet; csak egyedől tehát olly el-vettettek-e a' Szentek, és Istennek kedves Baráti, hogy őket ne légyen szabad tisztelnünk, és segítségül hínunk? *Cui honorem, honorē*, mőnygya Szent Pál: a' kinek tisztelettel tartoztok, adgyátok-meg a' tiszteliséget. *Rom. cap. 10. v. 7.*

Item, 's ugyan megént: A' régi Anyaszentegyház vallotta, és bizonyosnak tartotta a' *Purgatoriumot*, avagy az ideig, és holtok után való szenvedését a' tisztulandó lelkeknek, és hogy azokat mi élők meg-segégthetjük az Istennél. Bizonyos ez, el-hagyván a' Biblia textusit, Elsőben-is az Apostolok Misse-mondó, és Liturgiás könyveiből, mellyekkel éltek: Szent Péter, Sz. Máté, Szent Márk, és mind a' két Szent Jakabok: mert ezekben nyilvánáságossan meg-van a' holtak emlékezete, és azokért való imádság. Másodszor Tertullianusból *Lib. de corona militis cap. 3.* ki így szól: esztendőkként áldozunk mi a' meg-hóltakért. Es *Libr. de Monogamia*: a' húgom, vagy néném, ki a' maga Házos-Urát békélségben el-küldötte maga előtt, az imádkozzon annak lelkéért, és kérje-meg szabadulását, és az ő el-aluvásának esztendőnként vizsza kerülő napján áldozzon-is érte. Harmadszor így ír erről Szent Chrysostomus

Thomas *Hom. 41. in 1. Epist. ad Corinth. cap. 13.* a' meg-hóltat segitenünk kell imádsággal, bűcsű-járással, és alarnisnalkodással. Negyedszer Sz. Agostonból *Tome 10. serm. 32. de verbis Apostoli:* kétség nélkül (úgy mond) az Anyafizentegyház imádsági által, az idvesleges Mifse áldozattya által, és az alarnisnalkodás által a' hóltakat meg fegethettyük. Ezt maga is Luther világosan valya *Tom. 1. Witemberg. Latine edito. 1545: mihi clarissimum est. &c.* világos nálom, hogy *Purgatorium*, és tisztító tűz vagyon, mivelhogy ez előtt 1000 éstendővel Szent Ambrúst tudositotta arról Szent Agoston, hogy ő a' maga Annjáért imádkozott. Kálvinus is *Lib. de Concilijs* így ír e' felől: *quod allegens Adversarij Patres, &c.* Tudgyuk, hogy a' régi Atyák irnak a' hóltakért való imádságról, melyet mi sem tilalmazunk. A' ki több bizonyságokat kíván, olvassa azon Szent Atyák írásit, kik az első 400. esztendőben éltek, és elég tétele leszzen.

De Lutherános Uraimék ellenkezőt tartanak, és tagadgyák a' *Purgatoriumot*, és azt is, hogy hasznos legyen a' hóltakért imádkozni ergo.

Hasonló-képen meg-ismérte az első Anyafizentegyház a' tellyes szabad akaratot, mellyről Szent Ignátz Mártir *in Epist. ad Magnefianos* így szól: a' ki szorgaknatoskodik azon,

azon, hogy jámbor legyen, Istennek embere; a' ki pedig istentelenől cselekedzik, az, ördög embere, nem a' maga természetéből ugyan, hanem a' maga szabad akarattából. Ugyan ezt tanították sok másokkal Clemens Romanus *Epistola 3.* Justinus Mártir *2. Epist. ad Anton. Imperat.* Irenaeus *Lib. 4. cap. 71.* Ellenbe Lutherános Uraimék azt tanittyák, hogy az embernek nincsen szabad akarattya a' jónak választására, és a' gonoszra el-távoztatására, hogy az örök életet el-nyerje: ergo.

Az első Anyafizentegyház tanította, hogy a' jóságos cselekedetek szükségeseek az örök élet el-nyerésére. A' sokak közül csak egyet vegyünk-fel, úgy mint Szent Ambrúst *Lib. 2. officiorum cap. 2.* ki-is ezen szókkal ír: az Isteni szent írás helyhezette az örök életet az Istenségnek esmértségében, és a' jó cselekedeteknek gyümölcsében. Mégint ő *in Libr. Epistolarum Epist. 82.* Mit várhatunk az idvessegen, ha bűneinket bőjtöléssel el-nem óltyuk? mert mondgya az írás, hogy a' bőjt, és alarnisna a' bűntől meg-fzabaditnak. Mítsoda új tanítók tehát azok, a' kik a' bőjtnek érdemes voltát ki-törülik? eddig Szent Ambrús. A' ki erről többet kíván, olvassa Jesus Társaságából való P. Szent-Iványi Márton *Responsa non responsu*, Felelet nem felelet könyvét, és többre talál.

Ez ellen-is nyilvánosságosan tanitnak Lutherista Uraimék mondván, és vallván: hogy a' meg-igazult embernek semmit nem használnak a' cselekedetek, hogy azok által nagyobb igazságot, szentséget, és Mennyei dicsőséget nyerheffen; hanem inkább minden cselekedeti tisztátalanok, és bűnök Istent elűzték: azért a' mit cselekszik a' jónak rendiben valaki, annyit téfzen nálok, mint a' semmi, és semmit nem érdemel mást; hanem haragot az Istennél. Ergo.

Fejezzük már be ezen Catholicus Pápi-
sta próbát, és így okoskodgyunk: A' Római
Anyaszentegyház tanítása 400. esztendeig
vált a' Krisztus szeglet kövén felépítve; mert még az ellen-mondóink bizonyítása szerént-is eddig tartott benne a' Krisztus valóságos tanítása, Hite; de a' Lutherános vallás tanítása, nem azon első Anyaszentegyháznak tanítása; mert ellenkező véle, és majd mindenekben ellen-mondó, mint előbb megmutattuk: ergo, 's tehát a' Lutherános vallás tanítása nem építettett a' Krisztus szeglet kövén; hanem a' mint ebből következik az álhatalatlan löyenyen, és így akár mi vizektől, és ostromló szelektől könnyen el-döntettethetik.

Második Próba Punctom, hogy, tudni-
illik a' Krisztus nem szeglet kőve a' Lutherá-
nos val-

nos vallásnak, mellyről így: Az a' vallás nincs a' Krisztuson, mint szeglet kövön építve, melly párt-űtő csalatkozásokat tanít, azokat tudni-illik, mellyeket az első Anyaszentegyház az első száz esztendőekben átok alá vetett; de a' Luther vallása olyan, hogy ő párt-űtő csalatkozásokot tanít, mellyek az első Anyaszentegyházról átok alá vettettek: ergo, 's tehát a' Lutherános vallás nem építettett 's nincs-is építve a' Krisztuson, mint szeglet kövön.

A' Májor, avagy az első része ezen argumentázióknak, és okoskodásnak valóságosan, és tagadhatatlanul igaz; mert semmi nem lehet, a' mi az igaz tanítással inkább ellenkezzen mint a' párt-űtő csalatkozás. Mivel tehát az első száz esztendőekben lévő Anyaszentegyház igazat tanított (még az ellen-mondóink szerént-is) és azért a' Krisztuson, mint szeglet kövön volt felépítve; lehetetlen hogy az a' vallás, a' melly párt-űtő, és az igaz első Anyaszentegyházról el-vettett csalatkozásokot tanít, a' Krisztuson, mint szeglet kövön építettett legyen; mert másként, mind az igaz tanítás, mind pedig a' párt-űtő csalatkozás, egy szóval, hamiság, az örök véghetetlen Igazságon Krisztus Jéuszon, mint szeglet kövön építve, fondálva volna, melly dolog, nē egyéb, hanē lehetetlenség, chyma-ra, és contradictio magában. A' Mi-

A' Minort, és a' más bé-következendő közép részét ezen argumentációknak, tudni-illik: de a' Lutherános vallás párt-útó csalatkozásokat tanít, melyek az első Anyaszentegyháztól átok alá vettek, így bizonyítjuk-meg világosan: Az első négy száz ez-tendők folyásában e' következendő hamis-ságokat vetett kárhozat, átok alá a' Catholica közönséges Anyaszentegyház: Elsőben: hogy nincsen szabad akarat: ezt tanította Simon az Ördögös, és minden eretnység előjáró feje az új Testamentum után folyó 39-ben; Krisztus Urunk születése után folyó 39-ben; és ő utánna Valentinus 135-dikben; a' Manichæusok 278-ban; Eunomius 358-ban: melly gonolz tanítás mindenkoron hamisnak ismertetett az Anyaszentegyháztól: így Sz. Agoston Doctor *Hares. cap. 11.* Másodszor: hogy az idvességre a' jó cselekedetek nem, szűkségesek, hanem csak a' Hit: ezt tanította megént Simon az Ördögös 39-ben, és annak utánna az Eunomiánusok 358-ban, ez-is átok alá tétetett az első Anyaszentegyháztól, így Sz. Agoston *Hares. cap. 54.* Harmadszor: hogy annak, a' ki hiszen, semmi bűnök nem árthatnak, akár mi számuak, és súlyos vóltuak legyenek, és hogy azoknak gonofsági néki nem tulajdonitarnak, sem számadásban nem vétetnek: ezt tanították az Eunomiá-

Eunomiánusok 358-ban, Basilides, Carpocrates 180-ban: ez-is meg-átkoztatott az Anyaszentegyháztól: bizonyítja Szent Agoston *ibidem.* és Irenæus *Lib. 1. cap. 23.* Negyedszer: hogy az ember ne hidgyen a' *Traditióknak*, és Hagyományoknak, hanem csak az Írásnak, így Arius 315-ben, Nestorius 430-ban, Dioscorus 449-ben, Eutiches 448-ban: ez-is átokkal illetetett az Anyaszentegyháztól, Szent Agoston, *ut supra.* Ötödször: hogy a' Poenitentia-tartás, avagy a' szent Gyónás nem Sacramentom, vagy Szentség: így a' Montánusok anno 173-ban, a' Novátziánusok anno 354-ben, s ez-is el-vettetett átokkal az Anyaszentegyháztól, így Szent Cyprianus, és Theodoretus. Hatodszor: hogy a' Római Pápát az Anyaszentegyház látható Fejének, sem a' Római Anyaszentegyházat igaz Anyaszentegyháznak senki ne tartsa: így a' Donátisták anno 313-ban; Novátziánusok 254-ben, Petiliánisták 415-ben. Ez-is el-kárhoztatott az első Anyaszentegyháztól. Sz. Agoston a' Donátisták ellen: item *Lib. 2. contra Lit. Petil. cap. 51.* Hetedszer: hogy a' Szűzesség nem, jobb a' Házasságnál. Joviniánus anno 395-ben: ez-is el-vettetett átok alatt: így Szent Ieronymus két könyvében; és Szent Agoston *Hares. cap. 82.* Nyolcadszor: hogy nem szabad a' meg-hóltak lelkeiért imádkozni, és áldozni, így

ni, így az Aeriánusok 364-ben: ez-is átok alá vettetett az Anyaszentegyházról, Szent Epiphanius *Heres. cap. 75. Kilenyedőse*: hogy az Anyaszentegyház köteles Innepit, és bő-
ti napjait nem szűkség megtartani, így meg-
ént az Aeriánusok 364-ben: ez-is meg-át-
koztatott, így Szent Epiphanius *ibidem*, és
Sz. Agoston *Heres. cap. 53. Tizedse*: hogy
senki segítségül nem hihattya a' Szenteket,
sem nem szabad azoknak ereklét tisztelni,
így a' Manichæusok 277-ben, Vigilantius
394-ben: ez-is meg-átkoztatott az Anya-
szentegyházról: így Szent Ieronymus, és Szent
Agoston *contra Manichæos Lib. 20. cap. 21. Ti-
zenegyedse*: hogy nincsen külömbiség a' Püf-
pökök, és a' közönséges Papok között: az-
ért minden közönséges Pap fel-adhattya a'
Papi Rend Szentségét, így Aerius 364-ben,
ezt-is nagy átok alá vetette a' régi Anya-
szentegyház: így Szent Agoston *Serm. 75. Sz.
Epiphanius Heres. 53. és 75. Tizenketödsze*:
hogy senki fel-nem veheti az Ur Vacsoráját
egy álat színe alatt, így Nestorius 430-ban,
ez-is meg-átkoztatott: így Gennad. Socra-
tes, &c.

Mind ezeket a' párt-ütő csatározaso-
kat, és hamis találmányokat, melyeket átok
alá vetett a' régi Anyaszentegyház, e' mai na-
pig fenn tartja a' Lutherános vallás: ergo,
tehát

tehát nem szeglet köve a' Krisztus. A' ki er-
ről többet kíván, többet talál Jesus Társasá-
gából való Tisztelendő P. Mándl Gáspár Tit-
kos Kert nevű könyvében, a' hol 255. dik
foliustól fogva Warmund Athanásius hely-
telen, és nevetségre való retorikáját, és víz-
sza feleletét is fel-találja.

Harmadik Próba Punctom, hogy tudni-
illik Krisztus Urunk tovább-is né szeglet kő-
ve a' Lutherános vallásnak: Az a' vallás,
melly egy jó gyümölcsöt sem hoz, az a' Kri-
stus szeglet kővén nem építettett; mert így
vagyon meg-írva: minden jó fa jó gyümöl-
csöt terem; a' gonosz fa pedig gonosz gyü-
mölcsöt terem *Matth. 7. v. 17. Item: ójátok
magatokat a' hamis Prófétaiktól, a' kik hoz-
zatok juhok ruházatában jönnek; belől pe-
dig ragadozó farkasok: az ő gyümölcsökről
eszméritek-meg őket. Ibidem vv. 15. 16. De
Luther vallása még sem jó gyümölcsöt nem
hozott; ergo, s. tehát a' Krisztus szeglet kő-
vén nincsen építve. Itt minden kárpállás, és
háborítás nélkül szólunk Luther vallasa-
gyümölcseiről; vagy inkább halljuk, mit
mondgyon maga követőivel Luther.*

Luther a' maga Házi *Postill könyvében*,
melly nyomtattatott Jéna Városában 1559-
ben, Advent első Vasárnap második prédiká-
tziójában így szól: Ebből a' tanításból (a' ma-
gact ér-

gáét érti) hová tovább, annál rozfsabb a' világ: most az embereknek hét ördögjök van, holott az előtt egy-is elég volt: most az ördög feregeffen megyen az emberekben; mert most az Evangéliom világos gyergyajánál sokkal irigyebbek, álnokabbak, irgalmatlanabbak, fajtalanabbak, torkosabbak, mint annak előtte a' Pápaság alatt voltak. Megént Luther *Parte 3. fol. 351. pag. 2.* az 51-dik 'Sóltart magyarázván így szól: most a' mi időnkbe sok emberek példáit láttyuk, melyek minek utánna az Evangéliomot hallották, sokkal gonoszabbak, mint annak előtte voltak. *Part. 3. fol. 529. in Praef. in Psal. 3.* így ír Luther: A' mi részünkről a' Nemesség olly fel-fuvalkodott, olly kevély, hogy már nem tudgya, ha a' fején járjon-e, vagy sem: a' paraszt-is olly akaratos, és el-hítt, mint ha Ur volna minden Urak felett; egyben kötvén pedig a' Nemest a' paraszttal, olyanok, hogy nem csak az Istent merik meg-vetni; hanem még ragadoznak, és lopnak-is az Evangéliomból, avagy ha hozzá tóldanak valamit, kötelességnek elmérik magokat arra, hogy hozzá adgyanak. *Part. 6. fol. 57. pag. 1.* a' Katekismusában, és a' második Parancsolat magyarázásában így ír Luther: Ha a' gyermekeket így engedgyük, semmi jó nem lesz belőlök: a' minc-is szemünk előtt forog, hogy a' világ

a' világ gonoszabb most, mint akár mikor volt: most már nincs semmi gondviseles, semmi engedelmség, semmi hívség, semmi hitel nálók; hanem hívságosabbak, álhatalnabbak, és nagy feslettségnek az emberek, melyeken né fog már sem tanítás, sem semmi büntetés. 'S ugyan-is hogy lehetne más-ként? holott Luther a' maga tiszta Evangélioma szerént, mind zabolákat el-faggyatott: kiki azt cselekszi, a' mit akar, 's a' mit tud: elégségesnek tartván, ha hiszen, és ha külső tekintetre nézve becsületeffen él. 'S vallyon ki adott valaha a' meg-romlott emberi természet eleibe, ennél alkalmasobb vallást? Itt a' mit akar, azt cselekedheti a' keresztyény ember; mert, a' mint Luther az ő *Psall 1535-ben költt könyvéből* szól, a' keresztyény hivnek semmi bűn nem árthat. Így Pünkösdi Hétfői prédikációjában ő. Hogy hogy élhet itt iámborúl az ember? a' hol semmi gyónás, semmi absolutio, és óldozás; semmi érdemes cselekedet, sem semmi szabad akarat, a' jóra ninesen, sőt a' hol maga az Isten oka, és kezdete a' bűnnek? Nemde nagy vakmerően írja-e Luther *in assertionibus per Leonem damnatis art. 36.* midőn mondgya, hogy az istentelennek gonosz cselekedetét az Ur Isten szerzi, mellyről világosabban tanít Melancton *in cap. 3. Epist. ad Roman.* midőn így ír:

Dávid házasság törése, és Judásnak árulása, olly tulajdon Isten munkája, mint Szent Pálnak meg-térése. És ugyan erre nézve tulajdonítya Luther az Istennek a' maga vétkeit, midőn így szól: *in colloq. mensal. 250. Ego Martinus Lutherus in bello rusticano omnes rusticos occidi; jussit enim eos trucidari: omnia eorum sanguis in meis humeris est; verum ego onus illud in Deum rejicio.* En Luther Márton öltet meg a' paráztokat a' parázt hadban: mert én parancsoltam, hogy meg ölettefennek: minnyájoknak vére az én vállaimon vagyon; de én azt a' terhet az Istenre vetem.

De nem csak a' cselekedeteknek, hanem a' földnek gyümölcsé-is meg-szünt Luther Evangéliomával; meg-ésmérheti azért is az ember, hogy ő a' maga tanításával nem kereste az Isten Országát, mivel azt a' föld gyümölcsével meg-nem áldotta a' szerént, a' mi meg van írva *Matth. 6. v. 33. Querite primum Regnū DEI, & justitiam ejus, & hac omnia adjicientur vobis.* Kereksétek elsőben az Isten Országát, és az ő igazságát, és mind ezek megadatnak néktek. Erről azért Luther így ír *Parte 8. fol. 304. pag. 1. in Oseā Prophetā.* Megkell vallanunk (az ő szavai) hogy Német Ország, és más Országok, a' Pápa Birodalma alatt sokkal szebb, és drágább áldásokkal bírtak; mert nem láttuk, hogy a' Török határ-
rinkat

rinkat pufszította volna: a' búza mindenütt jól fizetett, nem-is vóltunk olly fok támodásokban, zúrzavarokban, és háborúságokban, mint most. De honnét származtak illy fok féle serentsés állapotok; hanem csak a' jó Istentől? Megéant *Part. 8. fol. 350. pag. 2. in Joël Prophetam* ő: Látjuk, és tapasztaljuk, hogy most a' mi időnkbe sokkal sanyarúbb esztendők vannak; mivel a' gyümölcsök, és a' búza szaporátlanabbak, és gyakrabban romlottabbak, mint annak előtte. A' dög-halál már nem olly ritkán uralkodik, mint ennyihány esztendővel ez előtt; sőt sok helyeken a' hol tisztá, és egészséges levegő ég van-is, még-is csak nem minden esztendőben hatalmaskodik: nem szóllok a' hadakozásokról, a' hadakozás rebesgetéséről, és más veszedelmekről, melyekben naponként mélyebben esünk; mert igazán mondván, olly rettentő nehéz időkre jutottunk, melyekhez hasonlót lenki azok közül, kik előttünk éltek, né látott, sem nem ért. Eddig Luther. De tekéntsé meg az ember az Istennek szent Írásiban, mikor büntette meg az Isten az Izráel fiait illy forma sanyarúságokkal? Bizonyára akkor, midőn az igaz Isten szolgálatyától el-estek, és idegen tanításokra, és bálvány imádásokra hajlottak. Nem mentegetheti bizonyára valaha az Isten ítélő széke e-
lőtt

lött magát Luther, mint ha oka nem volna a' maga követői utolsó romlásának, midőn illy világossan tapasztalja tanításának, illy keferves gyümölcsit. Már kedves Keresztényem tedd elődben ezen három Próba Punctumokat, és kétség kívül azt kell mondanod a' Lutherános vallásról, a' mit más értelemmel mondott a' Királyi Prófeta: *Infixus sum in limo profundis, & non est substantia.* elmerültem a' mélység iczapában, és nincsen hatható valósága.

Ellenbe méltán dicsekednek a' Catholicusok, és Pápisták, és énekelhetik-is, hogy az ő tanításoknak szeglet köve a' Krisztus; mert nincsen más kezdete, hanem csak maga a' Krisztus; nem-is mutattathatik más eredete; hanem csak a' Krisztus ideje. Innét igen-is, az Apostoloktól származik ő, és a' Római Pápáknak szüntelen egy más után való következtetési, és Successiói által, a' közönséges Conciliomok által, a' Szent Atyák, Püspökök, Papok, Tanítók, és hív népek általatos fokasága által, fent marad minden pártosok ellen e' mai napig, és birja az eleitől fogva való régi Hitnek igazságát. Csak hiába szorják a' Catholica Római Anyaszentegyház eleibe, hogy csalatkozásokban, és tévelygésekben esett; mert ellenkezőt mutat a' Krisztusnak néki tett ígérete *Joan. 14.* Az

ért nem

ért nem elégséges, hogy mondhasa valaki, a' maga fejéből, és találmányából, hogy megcsalattatott, és el-tévelyedett; hanem szükséges, hogy mind ezeknek idejét, helyét, kezdőjét, és punctomit meg-mutassa. Mutassák-meg tehát olly világossan ellenünk az igaz Hit fogyatkozásit, mint mi eddig meg-mutattuk a' Lutheránosságban való tapasztalható csalatkozásokat, és talám az orrokat megvakarják némellyek a' munkában. 'S hát nem volt-e soha Luther idejéig egy tökéletes ember-is, egy Tanító, egy Conciliom-is, melly az Anyaszentegyház fogyatkozásit meg-fedette, és ellene támodott volna? Azt mondgya talám valaki: voltak fok külömb-féle időkben ellen-mondói: mi Catholicus Pápisták azt felellyük, hogy igen is voltak: de kik nem új botránkoztató tanítás ellen, hanem az igaz régi, és Apostoli tanítás, és igazság ellen támodtak, hadakoztak. Azon ellen-mondók magok voltak az Ujítok, és magánjos emberek, kik az egész Anyaszentegyház, és a' közönséges tanítás ellen agyarkodtak: ez pedig szokások, és tulajdonok minden Sectáriusoknak. Vedd elzedben utólszor, hogy a' Hittől való el-eset, és meghasonlás, nem másra, hanem zabolátalan, puna, és könnyű életre viszi az embert: tekéntsdimég azért, melly élet könnyebb, lágyabb, és

M

szaba-

szabadabb, a' Pápistáké-e, vagy az ellen-mondóké? Mi Catholicusok, és Római régi Apostoli Pápisták úgy hitettyúk el magunkkal; hogy bójtólni, a' hús ételtől magát bizonyos napokon meg-tartoztatni, az Anyaszentegyház törvénye szerént élni, a' bűnökért, vagy fanyargatásokkal adózni, vagy pedig a' más világon léendő Purgatoriumbéli adózásra magát kötelesnek ismérni, a' bűnöket a' Szent Gyónásban töredelmessen meg-vallani, fogadalokkal magát az Istennek kötelezni, valamennyire nehezebb legyen, hogy sem mint ezeket fére hadni. Való tehát az Apostoli Pápista Anyaszentegyházról, hogy csak ő az, minden találmányok felett, a' kinek szegletköve a' Krisztus, és a' mellyet meg-né győzhetnek a' pokol kapui, és Darabonti.

Tovább danól az énekben a' Lutherános Jubilæomos Author, és áru-képen mutattya a' Kátekismus hat részeit, a' tíz Parancsolatokat, a' Mi Atyánkat, az Apostoli Hitet, és a' külsők hatalmát.

Második Apostoli Pápista Fejtegető Valóság. Közönségesen tanul-meg mind a' jelen való, 's mind pedig a' következő előnkbe adatott részekre nézve, hogy soha nem támodott olly újítás a' hitben, melly a' maga találmányát az igaz Római Szent Hittel

rész Ize-

rész szerént nem támogadta, és fódózta volna. Így Sergius, Mahomettel egy Istenet vallott, a' Krisztust épenséggel el nem tagadta, hanem Prófétának mondogta, &c. Mert ha ez nem lett volna azon vallás szükség-képen az előbbi pogányságra esett volna; és így kézzel tapogadhatta volna még az együgyű is az életnek el-túrhetetlenségét. De nem elégséges az idvességre, hogy a' Hitnek némelly részeit bé-vegye valaki az Istennek kijelentéséből, és rész szerént bé-ne vegye: sőt elégséges az örök veszedelemre, ha a' Hithez tartozandókból, vagy csak leg-kissebbet-is né hiszen, mert már csorba, és hamis a' tellyes Hite. Illy-képen szól Szent Jakab Apostol Levelé *capit. 2. v. 10.* Ha ki az egész törvényt meg-tartya, vétkezik pedig egyben, mindennekben vétkeessé lőtt. Így szól Sz. Agoston-is, midőn bé-fejezné Donátushoz írt Levelét: *Quisquis ab Ecclesia fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter vivere se existimet, hoc solo scilicet, quod à Christi unitate sejunctus est, non habet vitam; sed ira DEI manet super eum. Epist. 152. ad Donat.* Valaki az Anyaszentegyházról el-vált, véllye bár, hogy akár melly dicséretesen él, de mindazonáltal, egyetlen vétkére nézve, hogy a' Krisztus egységétől el-izakadt, nincsen örök élete; hanem az Isten haragja marad ő rajta. Sz. Ieronymus-is *Hom.*

M 2

in cap.

5. & 6. *Matth.* így ír e' felől: *si via à recta paululum declinaveris, non interest, utrum ad dextram vadas, an sinistram, cum verum iter amiseris*; ha az útban kevesetskén az egyenesen kívül jársz, nem használ, akár jobbra menny, akár balra, mivel az igaz útát el-vesztetted. Olly nagy Authoritása, és tekintetre való Felsége van az Istennek, hogy leg-kissebben is, a' mit ki-jelentett, a' Hitnek csorbitása nélkül, nem hitlenkedhet az ember. Példa kedvéért legyen: ha valaki el-hitetné magával, hogy Káin Abelt meg-nem ölte, hogy Pilátus, kinek alatta szenvedett Meg-Váltónk Római Tiszt-tartó nem vólt, olly eretneki vétke vólna, mintha Ariussal a' Szent Háromságot el tagadta vólna. Ezen tudományból tanulhatnak az ellenkező Atyafiak, hogy ámbár tanításoknak némelly részeit az igaz Anyaszentegyházról veszik-is; mindazonáltal ez né elégséges a' Hitnek tellyeségére, hogy idvezülhessenek; hanē a' mint szól Sz. Athanásius: a' ki idvezülni akar, mindenek előtt, szükséges néki, hogy tartsa a' Catholica közönséges Hitet, melyet a' ki egéfszen, és sére m nélkül meg-nem tart, minden kétség nélkül örökké el-vesz.

Kezdgyünk már a' vizsgáláshoz, és Fejtegetéshez. A' Katekismus nem más, hanem bizonyos tanításnak Somában való foglaltása:

laltása: a' minémű tehát a' tanítás, ollyan a' Katekismus. Meg-mutattuk már az első S-ban, hogy az ő tanítások új, és kevés időtől fogva van elméretségben: avagy mutatassanak Lutherános Uraimék egy helyt, egy Fő oskolát, egy országot, egy bizonyos időt, egy Nemzetséget, a' hol, és mikoron, és kiknél tanítottak ezen hat Katekismus részei, tudni-illik ez előtt két száz elztendőekkel. Olvassa az ember a' régi Katekismust, és fel-találja, hogy abban irva van: *non habebit Deum Patrem, qui Ecclesiam noluerit habere Martrem* Szent Cyprianus: nem léssen annak Attya az Isten, a' ki Annjának nem akarja lenni az Anyaszentegyházat: *si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus, Matth. 18. v. 17.* ha nem halgattya az Anyaszentegyházat, legyen néked mint a' Pogány, és nyilvánosságos bűnös. *Obedite Prapostis vestris*, szól Szent Pál is *Hebr. cap. 13. v. 17.* engedelmeskedgyetek Elő-járóitoknak, és birtokok alatt legyetek; mert ők vigyáznak, úgy mint, a' kik számot adnak a' ti Lelkeitekért. Ezekre nézve, tartozunk véle, hogy a' köteles innep, és bőjci napokat meg-tartsuk, bizonyos napokon a' hús ételtől meg-tartoztassuk magunkat, bizonyos időbē meg-gyónyunk, és a' Felséges Oltári Szentségből részesüljünk.

Olvasd Szent Agoston vezérlő oktatását,
M 3 és más.

és más régi Szent Atyákét-is a' Római Anyaszentegyházban, és meg-látod, ha az Atyafiak Katekismusa régi-e, avagy inkább új. Hol maradnak a' hét Sacramentumok, és Szentségek, mellyek magától a' Kristustól szerzettettek, és mindenkor fent-vóltak a' Kristus Anyaszentegyházában? E' felől Luther így szól a' *Babyloniai fogságról írt könyvében*: csak egy Szentség vagyon (úgy mond) avagy kettő, és, ha jó szél fúj, majd épen három. Csudálatos Evangélium ez, a' ki szél forgása, és nem a' Sz. Eélek szerént ír, és tanít. Hát még hol marad a' Katekismusból a' szabad-akarat szerént való Szegénység, a' Szűzi tisztaság, az Engedelmség? Nemde mond-gya-e Sz. Péter világosan *Matth. cap. 19.* Imé Uram mindeneket el-hagytunk, és téged kö-vettünk? A' ki mindeneket el-hagy, nemde semmi-e, sem marad-e? Midőn Kristus U-runk a' tiszta életről szóllana, nemde mon-dotta-e: *Matth. cap. 19.* nem minnyájan fog-ják-meg ez igét; mellyről az atyafiak-is sem-mit nem akarnak érteni; mert az ő Evangé-liumok más, tudni-illik: *crescite, & multipli-camini*: nevelkedgyetek, és szaporodgyatok. Meg-kell vallanatok jó Lutherános Uraimék, hogy Luther a' Fő Doctortok, és Evangéli-átok nagy ellensége vólt a' Hittel kötelez-tett Szűzi életnek, mellyről így prédikált

Posill

Posill könyvében Urunk Mennyben menetele u-rán való Vasárnap: valamint való, hogy a' Kristus, Kristus: úgy való, hogy egy barát, 's egy Apátza sem keresztény: melly szó-kal nemde ki-veti-e a' Szűziséget a' tellyes Kereszténységből? Nagy csudának tartotta ő (mert az Apostolok közül egy sem vihette végben) hogy az Istenhez köteles Szűzet, és Apátzat ki-csálhatta a' Kalastromból, melly-ről is egy könyverskét bocsátott-ki, és ab-ban nagy csudának tartya, hogy *Florentina* a' Kalastromból olly Izerencséflen ki-lizőkhe-tett. De halljuk Szent Ambrús Doctort, és lássuk mint magasztallja-fel ezen Luther csu-dáját *ad Virginem lapsam cap. 5.* eszedben nem vetted-e (úgy mond) a' Húsvétnek Szentsé-ges napján, mikoron az Oltár szegletéhez ál-lítottál: olly nagy solennitásban, és inneplés-ben, és Anyaszentegyháznak olly nagy egy-ben gyűlt sokaságában, midőn olly lok égő gyertyákkal bé-késértettel, és mint egy Ki-rályné az árnyék tartó-fődel alatt a' Mennyei Királynak szenteltettel? nem emlékezel-e róla, mi forma szókkal illetettél? láld leá-nyom, és gondold-meg, felelkezzél-el nem-zetségedről, és az Atyád házáról, és a' Király-nak kedve telik ékelségedben: mert ő a' te Istened, és a' te Urad: emlékezzél-meg u-gyan, melly nagy sokaságú nép gyűlt őszve

a' te

a' Mennyegződre? nemde hívnek kellett-e lenned ahoz, mellyhez oly nagy fokaság el-
lőtt eskedtetl? meg-kellett volna gondolnod,
hogy kinek köteleztetted szűzeségedet? előbb
kellett volna véredet, és eleteredet adnod, hogy
sem el-velsztened szűzeségedet. Ha valaki
valakivel tiz tanú bizonyosság előtt el-jedzi
magát, tellyes a' Házofság, és ha az után más-
hoz adgya magát, Házafság törőnek tartatik,
's félelmes állapotban forog: mit vélsz? mi
lészzen azzal, a' ki az Anyaszentegyháznak
olly fok tanúi előtt, sőt az Angyali Seregek e-
lőtt-is meg-lőtt lelki el-jedzését, hivatelsé-
gével el-szaggadta? nem tudod-e, hogy nagy
halálos büntetése van az illyenek? Azt mőd-
gya talán valaki, hogy jobb meg-házafodni,
hogy sem égni: de ez azoknak mondatott,
a' kik szabadok magokkal, és nem azoknak,
a' kik az Istennek erős fogadás által jedzették,
és áldozták magokat: a' ki a' Krisztushoz kö-
telezte magát, és a' fődelt fel-vette, már meg-
házafodott, már egy halhatatlan vő-legény-
nek el-jedzettetett; és ha a' közönséges tör-
vény szerént férhez akar menni, házafság tör-
vésben esik, és örökös rabja lészzen az örökké
való halálnak. Mind eddig Sz. Ambrús. Mit
mondanak ezekre Lutherános Uraimék? mit
ítélhetnek Luther házafságáról? Sz. Ambrús
élt anno 386-ban, tehát ugy-e még az első,
igaz,

igaz, és hív Anyaszentegyháznak tagja volt?
Szent Pál nyomdokán járt ő, ki így ír 2. Cor.
cap. 11. v. 2. despondi enim vos uni viro. Virgi-
nem castam exhibere Christo: mert el-jedzettetek
titeket egy Férfinak, tisztá szűzül adni a'
Kriitusnak. 'S valóban nagy szorgalmatos
gondvisseléssel is volt irántok Sz. Pál, a' mint
előbb ezen versben mondgya: *emulor enim*
vos DEI emulatione: mert buzgó Isteni szere-
tettel szeretlek titeket: és *v. 3. timeo autem*
ne sicut serpens Hevam seduxit astutiā suā, ita
corrumpantur sensus vestri, & excidant à simpli-
ritate, quae est in Christo: félek pedig, hogy a'
mint a' kigyó meg-csalta Evát az ő álnoksá-
gával; úgy meg-ne vesztzenek a' ti értelmí-
tek, és el-ne essenek a' Krisztusban való együ-
gyűségből. Tudni való innét, hogy a' Szű-
zek, kik Istennek fogadás által fel-szentelék
magokat, tulajdoni az Istennek. Tudakozza
már a' vers szerént valaki: *Mit lész újat?*
kész a' valóságos felelet: az igaz régi kin ma-
radott, és az újság bé-fogadtatott; melly-is so-
ha az igaz régi Anyaszentegyházban nem ta-
nítottatott, a' mint-is nyilván ki-tetfzik a' kö-
vetkezendőkből. A' kinek ízive van, vessten
kaitsmot lábunk alá.

Tovább: a' tiz Parancsolat régi, kiál-
tyák Lutherános Uraimék. Ezt mi Római
Catholicus Pápiáltak mindenkor bé-vettük, 's
N bé-is

bé-is veszfűk. De azt mondgyuk reá, hogy a' tiz Parancsolatról való Lutherános Uraimék tanítása, nem a' régi Anyaszentegyház tanítása. Mi Pápiſta Catholicusok azt tanítjuk, hogy a' tiz Parancsolat az Evangeliom új Törvényében meg-nem szűnt, és el-nem-töröltetett; de Luther ellenkezőt tanít *Part. 1. fol. 258. pag. 1. in cap. ad Galat.* Midőn Szent Pal mondgya (írja ő) hogy Krisztus meg-szabadított minket a' törvény átkától, bizonyos az, hogy az egész törvényről ízól, kiváltképen pedig a' tiz Parancsolatról. Item még-is ugyan ő: elsőben-is ízukség tudnunk, hogy a' pogányokat, és keresztényeket a' tiz Parancsolat nem illeti; hanem csak a' Zsidókat, &c. *Part. 5. fol. 211. pag. 1. in cap. 20. Exod.* Szent Agoſton méltán ki-neveti e' tanítást: tehát csak azoknak kell-e (az ő szavai) az örök tűzre menniek, a' kik az irgalmatlanság cselekedetét nem gyakorolták, és azoknak nem kell-e reá menniek, a' kik másfoktól az övéket el-ragadták, avagy a' kik másfokhoz irgalmatlanok voltak, hogy önön magokban az Isten Templomát el-rontották? mint ha az irgalmatlanság cselekedete valamit használna a' szeretet nélkül; holott az Apostol mondgya: ha szintén mindenemet el-ozstogatom-is a' szegényeknek; de ha szeretem nincsen, nem segít engem: avagy ize-retheti-e

retheti-e valaki felebaráttját, mint önön magát, a' ki magát nem ízereti? mert, a' ki a' gonofzat ízereti, gyóllóli a' maga lelkét. *Lib. de Fide. & Operibus cap. 15.* Mi Római Pápiſták azt tanítjuk, hogy az Isten malasztáival a' tiz Parancsolatokat meg-tarthatjuk, sőt példáink is vannak a' Sz. Írásban, hogy egy-néhány tökéletesek azokat meg-tartották: a' mint olvassuk *Luc. cap. 1. v. 6.* Zákariásról, és Ersébetről: *erant juſti ambo, incedentes in omnib⁹ mandatis, & juſtificationib⁹ Domini:* mind a' ketten igazak valának, el-járván az Urnak minden Parancsolatiban, és igazságiban: tehát abban a' Parancsolatban-is: *non concupiſces:* felebarátod feleségét ne kíványad? Lutherános Uraimék pedig ellenkezőt tanítanak, és vallanak: hogy a' Parancsolatot meg nem tarthatni, kiváltképen ezt: *non concupiſces:* ne kíványad: holott a' Krisztus azt mondgya: *ſe vis ad vitam intrare, ſerva mandata, Matth. cap. 19. v. 17.* ha akaríz az életre bé-menni, tartſd-meg a' Parancsolatokat. E' felől Szent Agoſton moſt említett könyvében megéne-így ízól: ha az ember a' Parancsolatok megtartása nélkül, csak a' Hit által bé-mehet, melly a' cselekedetek nélkül hólt, hogyhogy lélzen az igaz, a' mit mondand a' Krisztus né-melleyeknek: meñyetek az örök tűzre, melly kézzétetett az ördögnek, és az ő angyalai-

nak? Nem bünteti őket azért, hogy ő benne nem hittek; hanem mivel ők a' jó cselekedeteket nem gyakorolták, &c. Látsatok már magatok, ha új-é, vagy ő a' tiz Parancsolatról való tanítástok? bizonyos az, hogy nem régi Catholica, és közönséges.

A' Mi Atyánkot is nagy új találmány nélkül nem hadgyák Lutherános Uraimék; mert többen vannak közülök, a' kik ez n. szókat adgyák hozzá: mert tiéd az ország, az erő, a' hatalom, és az Uraság mind örökkön örökké: ezen szók, ha szintén jók is magokbá; mindazonáltal nem találatnak az igaz, és meg-né hamisított Bibliában, mint ha azok maga Krisztus igéi volnának. Mire való tehát e' cöldás? 's miért szaporították az Ur imádságát, melly elég tökéletes magabá?

Tovább énekelnek Lutherános Uraimék, és azt mondgyák, hogy régi az Apostoli Hit nálók. Igen is régi az Apostoli Hit, és a' ki azt igazán tartya, ben van az igaz Anyaszentegyházba; De a' Lutheránosok szövevényének nincsen Apostoli Hite; mert az Apostolok Hitén, vagy az Evangéliomot értik, mellyet az Apostolok a' széles világban, 's annak határiban hirdettek; vagy pedig az Hitnek Somnáját, az az, a' 12. ágozatit az Hitnek, mellyeket magok az Apostolok szerzetek? Ha Lutherános Uraimék az első értik,

értik, tehát az Apostoli Hit nem lehet nálók, a' mint §. 1. az ötödik Fejtegető Valóságunkban meg-mutattuk; ha pedig a' Hitnek 12. ágozatit értik, mellyeket az Apostolok szerzetek, még-is csak ugyan nincsen Apostoli Hitek; mert ezekben az ágozatokban foglaltatnak ezek: szálla alá poklokra, fel-méne Menyekben; közönséges Anyaszentegyház, Szenteknek egyességét, bűnöknek bocsánattyát. Ezeket az ágozatokat pedig né magyarázzák Lutherános Uraimék a' régi Sz. Atyak szerént; hanem tulajdon magok megvefztegettetett fejek, és kedvek szerént, mellyre nézve, soha meg-nem egyezhetnek, 's meg-sem egyeznek magok között, és így igen jól hozzájuk illik az, a' mit mond Sz. Agoston: *de Fide & Symbolo cap. 1. Fieri potest, ut aliquis perversus integra teneat verba Symboli, & tamen non recte credat.* Meg-történhet az hogy némelly Istentől el-szakatt a' Hit Sommájának szavait egészfzen helybe hadgya, és még-is igazán ne hidgyen: ha tudni-illik az igaz értelmét azoknak nem tartya. De hogyhogy tarthatyák a' Lutheránosok a' Hit ágozatának igaz értelmét, holott ők a' Keresztény Anyaszentegyházal ellenkeznek, a' Mennyei Szentekkel semmi egyességben nem akarnak lenni? a' bűnök bocsánattyát csak az egy Hitnek tulajdonityák? holott a' mindenütt

lévő test szerént való Krisztus jelenlétéért
(leg-alább tokan közölők) vallyák? A' po-
kol pitvarán, és az Abrahám kebelén érti Lu-
ther az Isten ígéjét. De hitfzen erre le-
sálhatott az Isten Fia: úgy az örökké el-kár-
hoztak poklára sem, a' mint Kálvinus ká-
romkodik; mert hiszen Luther a' *Postill köny-
vében Szent Háromság napja után való Vasárna-
pon* azt prédikállyá: hogy ez a' pokol csak
az utolsó napon, az az: ítélet napján kezdő-
dik, és hogy a' pokol mind addig nem más,
hanem a' Hit, és Isten ígéje nélkül való go-
nosz lelki esmérer. A' ki a' Kristushan hi-
szen, hinni kell az ő tanításának-is: úgy a' ki
a' Keresztény Anyaszentegeyházban hiszen,
szükséges hogy tanításának-is hidgyen, és na-
gyobbra becsüllye azt, hogy sem mint ennyi-
hány meg-egyezheterlen elmék tanítását, és
magánjos ítéletét, vagy vélekedését.

A' Nicænomi Szentséges, Fő, és közön-
séges Concilio n, nevezi az Anyaszentegeyhá-
zat, *Unam, Sanctam, Catholicam, Apostolicam*:
egyetlen egy, Szent, közönséges, Apostoli
Anyaszentegeyháznak, mely az Apostoloktól
tovább-tovább plántáltatott; Szent, és egyes
tanításában, azoktól fogva minden időkben,
és mindenütt fel-találathatott; kinek Hité-
ről függ a' tellyes idvességes Hit: mellynek
meg-maradásáért esedezet maga Krisztus U-
runk,

runk, a' mint mondá Péternek *Luc. 22.* Si-
mon, Simon, én könyörgöttem éretted, hogy
el-ne fodgyon a' te Hited. Ez, azaz Ország,
mellyről *Daniel cap. 2. v. 44.* így prófétált: a-
zoknak az országoknak napjában pedig Or-
szágot támozt a' Mennynek Istene, melly ő-
rökké el-nem bomól. Erről az Országról pré-
dikáltatik az egész világon, a' mint írva va-
gyon *Matth. cap. 24. v. 14.* és az egész világő
prédikáltatik ez az Ország Evangélioma, bi-
zonyosságul minden Nemzetsegeknek. Igen
más Anyaszentegeyházat szerzett Luther a'
több Sectariusokkal együtt, a' kiben ők hisz-
nek; olyat tudni-illik, a' melly (a' mint ők
szóllanak) csak egyedül az Igazakból áll, és
mellyet az Istenen kívül senki nem esmért,
ha szinte igaz Hite vőlt-is, ámbár igaz vőlt-is:
és így a' láthatatlanság fogása alatt a' közön-
séges Anyaszentegeyház hatalmát el-akarják
rontani, és külömb-külobb-féle fogyatkozá-
sokat, csalatkozásokat, nem igazán reá ken-
vén, ötet egészen el-nyomni. De világos az
ő tévelygések; mert Krisztus Urunk nem i-
gazított ám minket valamelly láthatatlan A-
nyaszentegeyházhoz, mellynél hiába fárósztá-
nánk magunkat, hogy atyánkfát meg-nyer-
jük. *Dic Ecclesia* mondgya Krisztus Urunk
Matth. 18. az az: mond-meg az Anyaszent-
egyháznak. Vallyon ha mondotta volna:
mond-

mond-meg az Angyaloknak : ugy-e hogy hiába való lett volna az ő parancsolattya ; mivel hogy azok láthatatlanok ? ergo, tehát ama parancsolat is hiába való, ha az Anyaszentegyház látlátatlan. De ki mondhatya ezt izonyodás nélkül ? hiszzen láthatónak kell annak az Anyaszentegyháznak lenni, a' mellyhez kellett mennünk, mellynél panaszinkat le-kell tennünk, és öter halgatnunk ? Igen-is az igaz Hit ágozattya, 's mindenkoron az marad ; hogy az igaz Anyaszentegyház egy látható közönsége a' Hiveknek, 's olly szemlátomás szerént való test, mellynek tagjai az egy Hit elmérettségében, és egyenlő Szentségében, az igaz Pásztor vezérlése alatt, és egy Fő alatt egyben köttetnek. *Ecclesia irja Sz. Agoston in Psal. 49. est populus fidelis toto orbe diffusus.* Az Anyaszentegyház az egész világó el-terjedett hív népség : mellynek bizonyítására némelly hasonlatosságokat-is hoz-bé, úgy mint a' szántó földről, mellyben búza, és konkoly ; a' Vársárol, mellyben jó, és alább való halak ; az akolról, mellyben juhok, és kosok találhatnak. Noé Bárkája, mondya Szent Ieronymus elő-járó példája volt az Anyaszentegyháznak, és utánna veti : hogy valamint abban minden némű Neme talátatott az álatoknak ; úgy ebben is minden-némű népei, és Nemzetségi az embernek : és valamint ott a' pár-

a' párdutiz a' bakkal, a' farkas a' bárányal ; úgy itt-is az igazak, és bűnösök, az az : az arany, és ezüst edények, együtt vannak a' fa, és cserép edényekkel. Nő már, 's nemde, tapáslathatod-e, hogy Lutherános Uraimék az igaz közönséges Anyaszentegyházról való Hitünk ágozattját, nem az Apostolok tanítása szerént hiszik, és tartják.

Hozzunk még egyet elő, ezen dolognak tovább való meg-erősítésére. Valamint a' ki a' Kríztusban hiszen, szükséges, hogy hidgye a' Kríztus tanítását-is : úgy a' ki a' Szent, és közönséges Anyaszentegyházban hiszen, szükséges, hogy annak tanítását-is tartsa, és hidgye. Vának emberek e' mostani időnkben, 's adná Isten ! hogy kevesen vólnának, kik azt állítják, hogy ki ki a' maga Hitében idvezülhet, ha az igaz Hitnek fenék valóságát, és fundamentomát tartja ; az az : ha csak az Ur Jésus Kríztusban hiszen, hogy a' bűneink válttságáért emberré lőtt, születtetett, kint, halált szenvedett, 's az örök életre feltámodott, hogy a' maga hiveit arra vigye. A' mellett azt tartják : hogy senki más : az ő hite, vallása miatt meg-ne ítélven : mivel-hogy meg-mondatott a' KRISTUS-tól : *nolite iudicare. & non iudicabimini Luc. 6.* ne ítéllyetek, és meg-nem ítéltek. Többé azt vélik, hogy csak nem lehetetlenség magán

magában, hogy a' nagy irgalmafságú Isten azok az örök tűzre vessé, mellyek a' Krisztus szeretéért, és magok idvélségéért nagy buzgóan a' Hitért viaskodnak, és annak ígéjén alhatatosak, és aztot Istenes fáradsággal, szorgalmatossággal meg-óltalmazták, ámbár ezen buzgóságok mellett az igazságtól valamenyre el-távoznak-is: mivel az ilyen fogyatkozás nem meg-utálásból, hanem inkább a' Krisztus tisztetének, és ígéjének buzgó kereséséből származik. Azt mindazonáltal, 's mindenek fölött, kinek kinek szükségesnek vallyák, hogy a' fundamentomtól, melly maga a' Krisztus, el-ne essen: mert a' mint Szent Pál szól *1. Corinthe. 3. fundamentum aliud nemo potest ponere, prater id, quod positum est, quod est Christus Jesus*: senki más fundamentomot nem tehet azon kívül, a' melly rétetett, a' melly a' Krisztus Jesus. Es úgy látszik, mint ha meg-is erőstítenék ezen tanításokat a' Sz. Írásnak külömb. féle részeiből, úgy mint *Joan. 3. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam aeternam*: úgy szerette Isten a' világot, hogy az ő egyetlen egy szüldött Fiát adná, hogy minden, a' ki ő benne hiszen, el-ne vesztzen, hanem örök élete legyen. Maga is Szent János mondgya a' maga Evangéliomáról *cap. 20. haec scripta sunt, ut credatur*

scitis, quia Jesus est Christus Filius DEI. & ut credentes habeatis vitam in nomine ejus: ezek irattattak, hogy hidgyétek, hogy a' JESUS, Krisztus Isten Fia, és hogy hívének életetek legyen az ő nevében. Hasonló-képen Sz. Pál: *Rom. 3. Justitia DEI per Fidem Jesu Christi, in omnes, & super omnes, qui credunt in eum*: az Isten igazsága a' Jesus Krisztus Hite által mindenekre, és mindenek telett, a' kik ő benne hisznek. Ugyan ezt mondgya a' tón lőcz-tartóhoz-is *Actor. 16. crede in Dominum Jesum Christum, & salvus eris*: Hidgy az Ur JESUS-ban, és idvezülj.

Ezt vélik ugyan-is lokan, sőt azok is, a' kik más állapotokban egyéb aránt tudósak, hogy tudni-illik elégséges az idvélségre, ha hiszik, hogy meg Valtójok a' Krisztus; de valstagon meg-csalattatnak vélekedésekben; mert ha ez elég volna, az következne belőle: hogy a' Szent Lélekről, és a' tellyes Sz. Háromságról való Hit, né volna szükséges, melly következet, a' közönséges Anyaszentegyház tanításával, mind a' három, tudni-illik, a' Sz. Apostoloktól, a' Nicæomi közönséges Gyűlezettől, és Sz. Athanaszustól őlzve szedettet Hitünk Symbolumával, Summajával, valóban ellenkezik. Kétség nélkül a' mi ezen punctomot illeti, elégségesen előnkbe adgyák az igazságot amaz Apostolokhoz lőrt

Kristus Urunk szavai, midőn a' Nemzetségek térítésére küldötte volna őket, mondván: *Matth. 28. cunctis decete omnes gentes, &c.* elmenvén tanítsatok minden nemzetségeket, megkeresztelvén őket Atyának, és Fiúnak, és Szent Leleknek nevében, tanítván őket, megtartani mindeneket, a' miket parancsoltam néktek. A' ki hiszen (azokat tudni-illik, a' miket ti prédikállani fogtok, bé-vévén) és megkeresztelkedik, idvezül. Mellyből nyilván ki-tetszik, hogy a' fellyől elő-hozattatott Textusok igazán szólanak Idvezítőnkéről úgy mint a' Hit Fondamentomáról. De valamin a' fundamentom nem az egész ház; úgy csak egyedül a' Kristusról való hit-is nem a' teljes Hit: és valamin az, a' ki a' fundamentomot teszi, abban meg-nem nyukszik, hanem az egész ház épületére igyekezik; úgy a' ki a' Kristuson hiszen, az ő tanítását-is, és parancsolatit fel-vélzi, hogy örök élete legyen, és mondhasza az Apostolokkal *Joan. cap. 6. v. 64. ad quem ibimus, verba vite aterna habes*: kihez mennyünk? az örök életnek igéi vannak nálad. A' Kristusban telylessen hinni tehát annyit tesz, mint: higyed hogy Meg-váltó a' Kristus, és hogy higy az ő tanításának-is, mellyet vagy maga, vagy az ő arra való elzközi által előbb adott. Ugyan ezt tanította Meg-váltónk a' fellyől említett Sz. János.

Evangelé

Evangeliumában mondván: *Qui credit in Filium, habet vitam aeternam; qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.* A' ki hiszen a' Fiúban, örök élete, vagyon; a' ki pedig hitlen a' Fiúban, nem láttya az életet, hanem az Isten haragja ő rajta. Az után pedig *Joan. 5.* így szól: *Amen amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei, qui misit me, habet vitam aeternam*: bizony bizony mondom néktek, mert a' ki halgatya az én ígém, és hiszen néki, a' ki küldött engem, örök élete vagyon. A' maga szolgairól pedig ezt mondgya: *si crederetis Moysi, &c.* Ha Mósesnek hinnétek, talám nekem-is hinnétek; mert ő én felőlem írt: ha pedig az ő írásnak nem hisztek, hogy hisztek az én szavaimnak? Világosbbak ezek; hogy sem valaki meg-nyilt, és okos elmével, bal részre magyarázhassa. Azonbafok példák-is vannak, mellyekkel bizonyos, hogy a' Szent Írás, szokása szerént egy helyre mindent ki-nem mond; hanem egyben vévén a' helyeket (ez nem konyt alá való) és egyben ejtvén azokat, úgy tudodik-ki, a' mi a' Hitre, és idveségre való igazság. Így meg-vagyó ígérve a' Hitnek az örök élet, a' mint imént rövideden jelentettük; 's még-is azt mondgya Szent Pál: *si habueris omnem Fidem, Charitatem autem non habueris, nihil sum.* 1. Co-

O 3

viselek

12. ha minden Hitem volna-is, ha pedig Szeretetem nincsen, semmi vagyok. Es *Matth. 5.* meg-ígértetett a' lélek szerént való Izsé-nyeknek a' Menny Ország; még-is ha a' Hit-ben, és Szeretetben meg fogyatkoznak, nem mennek bé Mennyeknek Országában. De mondgya talán valaki: lehetetlen, hogy va-laki igazán hidgyen, lélekben alázatos legyē, és hogy a' több szükséges dolgok-is véle ne legyenek: helyesbben mondhattuk mi, hogy fenki igazán a' Krisztusban nem hihe-
ha csak nem hiszen mindent, a' mit a' Krisztus tanított; mert nagy meg-vetés nélkül nem lehetséges, hogy hidgye, hogy a' Krisztus Isten, ha az ő tanítását csak leg-kisfebben-is el-veti, a' mint fellyől §. 2. a' második Fejte-getésünkben meg-mutattuk.

Ebből ki-jön már a' második rész, tudni-illik, hogy ha valaki a' közönséges Anyaszent-egyházban hiszen, binnie kell a' tanítását-is ezen Anyaszentegyháznak. Mert, mivel a' Krisztus mondgya: mond-meg az Anyaszent-egyháznak: meg-ki-ványa, hogy hidgyed az Anyaszentegyházat; midőn pedig mondgya: ha az Anyaszentegyházat nem halgattya, ol-lyan légyen előtted, mint a' pogány, és nyil-vánságos bűnös: azt akarja: hogy hidgy az Anyaszentegyháznak. Ha szinte százszorta az Apostoli Hit Sommáját nevezi-is valaki, és mond-

mondgya, hogy hiszi; de ha azonba az Anya-szentegyháznak nem hiszen, hogyhogy tud-hattya, hogy Arius tanítása, melly tagadta va-la, hogy a' Fiú az Istenségben egyenlő légyen az Atyával, hamis légyen: hasonlő-képen, hogy az Eutichianusok tanítása hamis, melly azt állítja vala, hogy a' Krisztus emberi termé-szete egy légyen az Istenséggel? Ugy-é, hogy semmit nem lész az Apostoli Hit Sommájában a' Nestoriánosok ellen, kik a' Krisztusban két féle személyeket vallottak? sem a' Monote-liták ellen, a' kik a' Krisztusban csak egy a' karatot hirdettek? sem a' Macedoniták ellen, kik a' Szent Lélekről, Isteni természetre, és valóságra nézve, azt tartották, hogy álabb való a' Fiúnál? sem a' Manichæusok ellen, kik nagy esztelenöl tanították, hogy az ártal-mas, és sértegető álatkák az ördögtől terem-tettek, és álkottattak? De mi kell több? s hát hogyhogy hihetsz a' *Credoból*, ha az Anya-szentegyháznak nem hiszel, melly nekünk aztot, a' régi *Traditiók*, avagy hagyományok által előnkbe adta.

Azért mi Catholicus, és igaz Római A-postoli Pápisták az Apostoli Sommának, és *Credonak* 12. ágozatit, mellyeket az Aposto-lok őszve szedtek, úgy tartjuk, és olly érte-lemmel, a' mint mindenkoron a' Római A-nyaszentegyházról tartattak, és a' mint elei-től fog-

től fogva közöltettek a' Hivének, és így tel-
lyeségséggel birunk az igaz régi Apostoli Hit-
tel, ugyan azon Anyaszentegyházban: hiszünk
mi egy közönséges Anyaszentegyházat, és hi-
szünk-is néki, és függünk-is tőle: a' mit ő
bé-vélzen, mi-is bé-vélzfűz; a' mit ő el-vet,
mi-is el-vettyűk: Mondgyuk szíveffen Szent
Agostonnal *Tom. 3. de Genes. ad lit. imperf. cap.*
1. Agnosco mi Deus! confiteor constitutam ab illo
(à Christo) Matrem Ecclesiam, quae Catholica di-
citur ex eo, quia universaliter perfecta est, & in
nullo claudicat. & per totum orbem diffusa est:
meg-esmerem én Istenem! és vallom az ő tő-
le (a' Kristustól) szerzettetett Anyaszentegy-
házat, melly közönségesnek mondatik abból,
mert közönségséggel tőkéletes, és semmiben
nem sántikál, és az egész földön el-terjedett.
Vedd jól elzedbe: ő semmiben meg-né bot-
lik, az az: semí tévelgést nem taníthat: min-
denben tellyes tőkéletességő közönségsé-
sen, és igaságossan tanít minden igaságoc.
Oh vajha ebben az Anyaszentegyházba hin-
nének minden lelkek! óh adná Isten! hogy
ennek-is hinnének, 's leg-kiváltképen azok,
a' kik a' magok akarattyából, és ítéletiből ő
véle vízfálkodnak.

Harmadik Apostoli Pápista Fejtege-
tő Valóság. Luthernek magok között el-
lenkező

lenkező vélekedési ezen említett Valóságról.
Első vélekedése Luthernek támod ebből a'
kérdésből: ha valaki szükségséggel tartozik-e
engedelmeskedni az Anyaszentegyháznak?
erre így felel: kétség kívül vagyon, hogy az
Isten az engede-mességet, mellyet az Anya-
szentegyházhoz mutat valaki, bé-vélzi, mint
ha valóságossan önnön maga-hoz mutatná.
Part. 7. fol. 14. pag. 1. a' Szenység méltó bé-véte-
léről való Német prédikátz-szójában. Megént ő
ezen szókkal: láld, 's a' mint reménlem nyíl-
ván való dolog, hogy én a' Római Anya-
szentegyházról semmit el-nem akarok venni,
a' mint engem az én kedves Atyámiai vá-
dolnak; hogy pedig nékem némelly hízle-
dők nem tesznek, úgy vélem, hogy jól cse-
lekszem, ha egy vízi buboréktól, mint halá-
lomig né félek. A' Sz. Római Széknek min-
denekben engedgyen az ember. *Part. 7. fol. 8.*
pag. 2. az ennyihány ágozatok felett való oktatá-
sában. Ellenkezőt tanít pedig *Part. 2. Lat. e-*
dit fol. 77. pag. 1. a' Babiloniai fogságról irván:
én mondom, hogy se a' Pápának, se a' Püspö-
köknek, se akár mi más embernek nincs oly
hatalma, hogy vagy egy syllaba, az az: szó
darabocská által ki-magyarázandó terhet ad-
hasson a' keresztény emberre, hanem ha maga
akarja; és a' mi másként történik, történik
a' tyranuság, és kegyetlenség lelkéből. Item:
P ha a' Pá-

ha a' Pápa parancsolja a' gyónást; Szentségek fel-vételét, a' bűjtőt, hal-evést, és több más kötelezéseket; és vitatta, hogy meg kell az embernek cselekedni, az Anyaszentegyházhoz való engedelmségből, akkor tapodgyon belé frissen lábaival az ember, és csak azért-is ellenkezőt kövessen-el, hogy ő parancsolta, hogy így fent maradjon a' szabadsága. Így a' *Postill Könyvében, mely nyomtatott Wittenbergában Lufft János által anno 1568. midőn fejtegetné az Advent negyedik Vasárnapi Epistolát.*

Másodszor erre a' kérdésre: ha ugyan nagyra becsülendő-e, mind az, a' mit a' közönséges Anyaszentegyház eleitől fogva tanított? Azt mondgya Luther, hogy igen-is úgy: inkább akarom én, hogy ne csak a' veres lelkek (a' Kardinálokat érti) hanem még minden Császárok, Királyok, és Fejedelmek bölcsesége, és törvénye ellenem legyen, mint sem csak egy bűtűjét, vagy titulussát lássam, és halljam a' Szent közönséges Anyaszentegyháznak ellenem; mert senkinek sem kell tréfálni a' Hit ágozattyával, melynek eleitől fogva, 's a' mióta a' keresztyénység tart, bé avattatnak kell tartatni. *Part 2. fol 209. pag 2. Albert new Brandenburgi Márchbioboz a' veres lelkekről írt levelében.*

De ezt;

De ezt-is megént meg-bánta Luther: lásd azért ezzel ellenkező izavait: én, úgy mond, nyilván ki-mondom, a' mit el-tökéltettem magamban, hogy nem akarom se hal-lani, se latni azokat az oktalán, és elztelen embereket, (melly annyit tézen: hogy nem gondolok vélek) a' kik kiáltják, és mondgyák felőlem: hogy én az Anyaszentegyház rende ellen írok, és tanítok; az Atyák törvénnye ellen, a' régi olvasottak ellen, és az Anyaszentegyház régi meg-rögzött szokása, és maga viselése ellen. *Part. 7. fol. 284. pag. 1. a' Misse helytelen találmányáról.*

Utólyára bé-fejezi a' Lutherános Author énekének második versét egy Fő Fejtegetésre való punctommal, és azt mondgya: hogy nálok, tudni-illik a' Lutheránosoknál van a' régi kulcsok hatalma. Erről:

Negyedik Fejtegető Valóság. Adná Isten! hogy a' Nem-Catholicus, és Lutherános Uraimék a' bűnök bocsánattyára való régi Apostoli Sz. kulcsokkal bírának; mert így fok ezeken vólnának közűlök, kiváltképen az együgyűek közűl, kik az örök életre segéttetnének; de az irigy Sátán, ki jól tudgya, hogy a' gyarló lelkek gyakran, és vastagon vétkeznek, és a' vétkek által a' Mennyországot el-vesztik, azt vitte végbe nálok,

hogy a' makula nélkül való áldozatnak ki-rekelztése mellett, a' szentséges Penitentzia tartás, Sacramento natól, és igaz kulcsok hatalmától-is meg-foltztana őket. Hogy pedig ezt világosan ki-fejtegefsük, bővségesbben ízlünk vóltakepen felöte.

Elsőben-is bizonyos az, hogy az ember nem adhat magának a' bűnök öldozására, vagy meg-körésére való Papi hatalmat; mert a' mint szól Szent Pál *Hebra. cap. 5. v. 4. nec quisquam sumit honorem; sed qui vocatur a Deo. tanquam Aaron:* senki nem veszi magának a' tiszte; hanem a' ki hivattarik az Istentől, mint Ááron: úgy Krisztus Urunk-is (folytat-tya tanítását Szent Pál) nem dicsőítette magát, hogy Fő Pappá lönne; hanem a' ki-mődotta neki: az én Fiam vagy Te, én ma szűt-telek téged: a' mint más helyben-is mond-gya: Te Pap vagy örökké a' Melchizedek rende lzerént. Mind eddig Szent Pál. Azért mongya maga-is a' Krisztus: *qui non intrat per ostium, &c.* a' ki bé-nem megyen az ajtón, &c. lopó az, és tolvaj *Joan. cap. 10.* a' ki te-hát maga magának adgya a' hatalmot, és nem hivattatott a' tisztre, hogy a' Krisztus juhait őrizze, és más honnét hág-bé az akolban, lo-pó az, és tolvaj: mert a' hivatalos, és az arra rendeltetett Pásztorok az ajtón mennek-bé.

Malodszor bizonyos, hogy a' Krisztus ju-hainak

hainak gondvifelésére való hatalom, két fele képen közöltetik. Elsőben magától az Istentől, és ez neveztetik *extraordinarius* rend ki-vül való hivatalnak, és hatalomnak; a' má-fodik *ordinarius*, közönséges, és rend lzerént való hatalomnak, midőn bizonyos személyek által, a' kik erre rendeltettek, közöltetik, és adatik a' hatalom. Az *extraordinarius*, és rend kívül való hivatalnak, és hatalomnak mi nē tartozunk hitelt adni, sőt nem-is kell adnunk, ha csak azon hivatal természet föl-lott való jelekkel, az az: csuda tételekkel meg-nem erőstterik az Istentől. Krisztusnak vólt illy rend kívül való hivatallya, és hatal-ma, 's azért mondgya vala: *Opera, que ego fa-cio in nomine Patris mei. hac testimonium perhi-bent de me. Joan. 10.* a' cselekedetek', mellye-ket én cselekszem az én Atyám nevében., azok télsnek bizonyóságot felölem. Móses-is, midőn az Istentől hivattatna, és Fáraohoz küldtetetne az Irael Fiai ki-fzabadítására, azt felelte, *Exod. cap. 4.* hogy: nem hisznek né-kem, nem-is halgattyák-meg szómat: hanem azt modgyák, hogy nem jelent-meg néked az Ur: mondá azért neki az Isten: mitsoda a' mit kezekben tartasz? felele Móses: vesz-fző; és mondá az Ur: vedd a' földre azt, el-veté, és kigyóvá változék. Hasonló-képen az Apostolok-is az ő rend kívül való (az az:

nem közönséges) hivatallyokat csuda jelekkel bizonyították a' világnak: mennyetek-el, mondgya nékik Krisztus Urunk *Marci 16.* az egész világra, és prédikállyátok az Evangéliomot minden teremtettt álatoknak: a' kik hiendnek, ezek a' jelek követik őket: az én Nevemben ördögöket űznek-ki, &c. azok pedig el-menvén, prédikállanak mindenütt, az Ur vélek együtt munkálkodván, és a' beszédet meg-erősítvén következő jelekkel: hogy így bé-telylessedne, a' mit ígér vala nékik Jesust: *sicut me misit Pater, & ego mitto vos: a' mint engem el-küldött az Atya, úgy én-is küldlek titeket Joan. cap. 20.* Tudván ezeket Luther, inti a' Magistrátust, hogy ne hidgye azoknak, a' kik árulyák magokat, hogy Istenből van hivatallyok, és hatalmok; sőt ha szintén Angyal jönne-is, (szól Luther) avagy maga Szent Mihály Archangyal csuda jelek nélkül, ne hidgyen néki. *Tom. 7. Wittenber. Lat. anno 1558. fol. 458.* Az *ordinarius*, és közönséges rend szerént való hivatalnak, és hatalomnak nē tartozik senki hitelt adni, sőt ne is adgyon; hanem ha annak rende szerént a' Püspöki kezek fel-tétele által adatott: a' mint világosan oktat a' Szent Írás. Irja Szent Pál: *2. Timot. 1. v. 6.* ez okért intlek téged, hogy fel-gerjezd az Isten malasztyát, melly benned vagyon az én kezeimnek reád tétele által.

Es 2. Co-

Es *2. Corint. 8.* ír ő Szent Lukácsról: el-küldöttük ő véle az atyafiát-is, kinek dicsérete vagyon az Evangéliomban minden gyülekezetekben: nem csak az pedig, de ordináltattott-is, és fel-szenteltetett az Ecclesiától. Ugyan ezt akarják, és parancsollyák az Apostoli Kánonok Törvényi-is: erről így ír Sz. Kelemen, ki Szent Pétertől rendeltetett, és szenteltetett Püspökké: elsőben-is a' Püspök, két, vagy három Püspököktől szenteltessenfel: másodszor a' Pap egy Püspöktől vegyesfel a' Papi Rendet.

Már kezdgyünk az elő vett munkához! Szent Jánosnál *cap. 3.* így szól Krisztus Urunk: ez az ítélet, hogy a' világosságra a' világra jött, és inkább szerették az emberek a' sötétséget, hogy sem a' világosságot; mert az ő cselekedetek gonoszak valának. Ezen a' világosságon értetik Krisztus Urunk: mert azt mondgya felőle Szent János *cap. 1.* igaz világosságra vala, melly meg-világosít a' világra jövő minden embert. Ezen nagy világossága a' világnak az UR Krisztus, küldetett elsőben-is az Atyától tellyes hatalommal a' bűnök megbocsátására, és oíly módnak rendelkezésére, melly által ő utánna a' bűnök meg-engettet-fenek: azért mondgya a' Magdolnáról: *remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum: Luc. 7. v. 47.* meg-bocsátatnak neki sok bű-

lok bűnei, mert igen szeretett: az inasakatnak-is mondgya: *remittuntur tibi peccata tua*: meg-bocsáttatnak néked a' te bűneid. *Matth. 9. v. 2.* máshoz pedig így szól: *ecce sanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* *Joan. 5. v. 14.* imé meg-gyógyultál, már ne vétkezzél, hogy valami gonoszbb rajtad ne történnyen. Ezen hatalmat tovább terjesztvén, adta azt annak utánna az ő tanítványinak, és módot rendelt, melly által kellenék meg bocsátniok a' bűnöket: *baptizantes eos in Nomine Patris, &c.* meg-keresztelvén őket az Atyának, &c. *Matth. 28.* Es ísmét: *accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, &c.* vegyétek-el a' Szent Lelket, a' kiknek meg-bocsáttjátok vétkeket, &c. *Joan. 20.* Es ugyan ezen hatalommal éltek ők az egész világon, a' mint meg-volt, jövendőlvé felőlők *Psal. 18. v. 5.* minden földre ki-mentt az ő zengések, és a' föld kerek-sége határirá az ő igéjek. De már az a' kérdés: hogyhogy, 's mi módon maradott-meg a' következő világnál a' Krisztus, és az Apostolok erre való hatalma? felellyen-meg erre maga a' Krisztus, ki is *Joan. 14. v. 16.* így szól: ha engem szerettek, az én Parancsolatimat meg-tartsátok, és én kérem az Atyát, és más vigasztalót ad néktek, hogy örökké veletek maradgyon, az igazságnak Lelkét;

tehát

tehát az igazság Lelke meg-marad mindenk or az egy más után következő Krisztus igaz nyájával. Továbbá Krisztus Urunk így szól maga felől: én veletek vagyok a' világ végétéig. *Matth. cap. 28.* Azt kérdgyük iten mi Catholicus Római Pápisták Lutherános Uraiméktől: ha a' Krisztus nálunk marad, hol van az ő maradása? ha látható-e, vagy láthatatlan? item: ha az igazság Lelke örökké nálunk marad, hol vagyon ő? kinél marad ő? a' kétséges dolgokban hól tudakozzuk őtet? Meg-felelnek, 's azt mondgyák: a' Krisztus, 's az igazság Lelke mindenkor nálunk van a' tiszta Evangéliomban, 's itt kell magunkat tudakoznunk; mert ez a' világosság, melly meg-világosít minden embert.

Oh Lutherános Uraimék! lehetetlen ám ez. Mert elsőben-is a' Krisztusnak nem kellett volna mondani: én nálotok maradok; hanem, az én Evangéliomom marad nálotok. Meg-kell szépen maradnunk az Írás szavai mellett; meg-tartván pedig annak szavait, meg-marad a' Krisztus nálunk bizonyára személye szerént. Bezeg meg-maradunk mi Catholicus Pápisták az Írásnál, mivel eleitől fogva az Anyaszentegyházzal mondgyuk, hogy Krisztus valóságosan mivolta, 's személye szerént nálunk van a' Felséges Oltári Szentségben. Ezt hittétek ti is annak idejében, a'

Q

mind

mint a' Confessiótok világos szavai tartják, *Artic. 10.* Ez az UR Vacsorájáról való igaz világos tanítás, hogy a' valóságos Krisztus Teste, és Vére bizonyal jelen van a' kenyér, és a' bor színe alatt, és az osztoztatatik, és vétetik valóságosan. Ha pedig a' Krisztus szavát: *én nálosok vagyok*, úgy akarjuk érteni, a' mint világosan értette maga a' Krisztus, tudni-illik: a' *Successióban*, és következésben, az ő *Vicariussában*, és Hely-tartójában e' földön, és annak közöltetett, és adatott hatalmában: tehát mind ezek az Evangéliomról nem mondattathatnak; mert az Evangéliomot olvashatták a' Pápisták, az Ariánusok, Manichæusok, Lutheránosok, Kálvinisták, &c. mégis az Evangéliom fel nem nyitja a' száját, 's nem mondgya: ez igaz, amaz nem igaz. A' mint szépen e' dologról Szent Agoston *Lib. in 1. Timothei cap. 3.* mivel, úgy mond, minden eretnekék az ő eretnokségeket a' Szent Írásból akarják kicsipni; azért szűkségeffen más világosságunknak kell lenni, mellynél mi az igaz, és soha meg-nem hamisított Evangéliomot érthessük: Azon kívül pedig a' bűnök bocsánattyára való hatalom nem lehet az Evangéliomnál: mert ha szintén a' fejére tétetnék-is valakinek az Evangéliom, azzal mindazonáltal nem tudhatná, ha az ő bűne meg-vagyon-e oldozva, vagy meg-követ. Igen-is

Igen-is Krisztus Urunk né adta ezen hatalmat az Evangéliomnak, hanem az Apostoloknak: kellett tehát az Apostolok után más embereknek következnie, a' kik egyenlő hatalommal, 's épen úgy, mint az Apostolok, az ítélő Birák tisztében el-járnának: mert külföldben a' Krisztus, és Apostolok halálával a' nap, világ-is meg-szűnt, és a' világ az előbbi éjzaki sötétségben volna. Tovább Krisztus-is ínt bennünket *Matthai capite 23. v. 3.* mind, a' miket mondanak néktek, m g-tartásatok, és meg-cselekedgyétek: Szent Pál pedig *Actor. cap. 15. v. 41.* el-járván Syriát, és Czilizsiát, és erősítvén a' gyülekezeteket: meg-parancsolá, hogy meg-öriznek az Apostolok, és a' vének parancsolatit. Miért nem parancsolta, hogy med-tartsák az Evangéliomot? Elég világosan szól Krisztus Urunk *Johan. cap. 14.* ő (a' Szent Lélek) meg-tanít titeket minden igazságra. Ha tehát a' Szent Lélek többekre, 's azon kívül nem tanította őket, hanem csak a' mikre Krisztus, miért küldette-el őket nékik? Szent Péter, az első Jerusálemi Conciliomban, és Gyülekezetben *Actor. 15. cap.* ezen szót ejti: tetfzik a' Szent Léleknek, és mi nekünk: vallyon, 's miért nem mondgya: tetfzik az Evangéliomnak? következik tehát világosan, hogy igen-is más-ként marad a' Krisztus a' következendő, és

mostani Hívek között, hogy sem (a' mint Luther vallyá) az Evangéliom által.

Mind ezek arra a' végre mondatrak, hogy az ember világossan lássa azt, a' mi a' következendő, és mostani Híveket világosítja e' földön; ez nem más, hanem az Anyaszentedegyháznak Authoritása, és felséges volta, és annak leg-főbb Feje, mellynek Péterben, és Péter által (midőn háromszor, az az épen tellyeffen mondotta, hogy őrizze az ő juhait *Joan cap. 21.*) a' juhok legeltetése, és tulajdon maga hatalma engedteuk a' Krisztusról, 's ehez a' világosságához kelletik folyamodnunk; mert, a' hol ez a' nap-fény nincsen, ott éjjeli sötétség van; és a' mi jó, még ebben a' sötétségben találhatik, és igazsággal világoskodik, (valamint a' hód, és csillagok, a' naptól) ő tőle maradott: tudni-illik, azok a' Punctumok, mellyekben Lutherános Uramis velünk, és a' Római Anyaszentedegyházal egyet értenek.

Szedgyúk már elzve hálónkat, és megtagadtathatlan Conclufióral, és végezésre fakadgyunk, tudni-illik: Ha Krisztus igaz világosság: ha olly hatalmas vagy, hogy megbocsáthattya a' bűnöket, hogy a' kenyeret, bort maga Feltévé, és Vérévé változtathattya: ha Krisztus Urunk után az Apostoloknak, az Apostolok után a' Római Pápáknak Püspök-

Püspököknek, Papoknak, világosságok, és most említett hatalmok vagy, 's lézen-is világ végezetéig: tehát a' Lutherános, &c. Pásztorok, hogyhogy bocsáthattya-meg a' bűnöket? hogy szentelhetik-meg a' kenyeret? hogy lehetnek igaz Papok? hogy lehetnek lelki tanítók? holott ők sem a' Krisztustól, sem az Apostoloktól, sem a' Pápáktól, se Püspököktől fel-nem szenteltettek, 's nem-is rendeltettek, és hatalmot nem vettek. Nincs különben, csak Laicusok, csak fel-ruházott puszta világiak ők; valamint egy, a' Város Polgári, Alszonysági, és leányzói közül: ez olly világos, hogy még az Alszonnyi elmék-is könnyen meg-foghattya. Ehez képest a' Jesus Társasága Historiájában *Part 3. num. 108.* egy igen híres, és igaz történetet olvashatsz. Volt Angliában egy nagy, és Fő vérből eredendő igen szemes, és okos Fő Alszonyság, ki meg-efmervén az idvelséges igazságot, az egyetlen egy idvelséges, Szent, Római Catholica, és Pápista Híre tért: ez meg-lévén, és ki-tudodván, a' Kálvinista Püspöktől küldetett hozzá némelly Prédikátor, hogy ezen juhotskát elméjéből, mesterséges találmányival ki-tántorittaná: ez, midőn alkalmatosságát lelte volna mesterkedésének, folytatta is volna a' munkáját beszédével, megfoglalnik az okos Alszonyság, és mondgya

néki: én abban ellent nem tartok jó Uram, hogy engemet kedved szerént ne oktas; de minek előtte tellyesfebben megvilágosíthatsz, öld-meg előbb egy kételkedésemet, mellynek utánna könyebben folytathatod oktatásomra való befézededet, és több más világosításomra való dolgaidat-is világosfabban adhatod előmbé. Kivánom tudni: hol vagyok az Isten Szent Írásában megírva, hogy te Uram, az Istentől küldettél, és az Istentől hatalmot vettél a' tanításra, és a' Szentségek kiszolgáltatására? Hogy ezen hatalom Péternek, 's az ő társainak, és utánna következendőinek adattatott, nyilvánságossan felálljuk a' Szent Evangéliomban. Megfelel a' Pástor, 's azt mondgya: az Apostolok hatalma *ordinarius*, és közönséges hivatal szerént való vólt; a' miénk pedig *extraordinarius*. és rend kívül való hatalom: ők építették, és ők állították-fel az Anyaszentegyházat; mi pedig azt elpusztítottat, és öfzve dönttetettett megént fel-épittyük, és meg-jobbittyuk. Ugyan épen ez (mondgya az Alszonyság) a' mit kérdek: melly helye a' Szent Írásnak, és melly szőja mutattya, és erősíti-meg ezen szokatlan hatalmatokat? Hogy ti szokás kívül való szolgai vagytok a' Krisztusnak, bizonyára nem tagadhatom, mivel olly fok rendetlen, és az Anyaszentegy-

házban szokatlan dolgokat tanítotok, és tartotok: ti a' bűjtőket felbontjátok, a' Pápisták pedig meg-tartják: ti meg-házolodtok, ők meg-tartoztatják magokat: néktek *extraordinarius*, és minden rend kívül való tanítástok vagyok, rend kívül való Bibliátok, rend kívül való Szentségek, és hogy magatok-is rend kívül küldettettek, azt-is igen örömezt meg-engedem: de ugyan még-is csak azt kérdek: kitől küldettettetek? talán az Istentől? de honnét bizonyítod-meg a' Szent Írásból? ha pedig semmit nem bizonyíthat az Írásból, a' mint-is nem bizonyíthat, 's elől nem mutathatsz a' ti új hatalmatokról, leg-alább azt né tagadod, hogy, midőn az Úr Isten rend kívül való embereket küld, azokat ő rend kívül való ajándékokkal, és csuda jelekkel szokta fel-ékesíteni, mellyekből meg-ésmérheffe az ember, hogy ő nékiek kiváltképen való hatalmok légyen. Illyen jelek pedig a' csuda tételek, a' fanyarú élet a' jóságos cselekedetekben, és Istenes erkölcsökben álló tökéletesség; melly mind az ő, 's mind pedig az új törvényből meg-bizonyíttatik. Mond-meg már, hol vannak a' Kálvinus csudái? hol az ő fanyarú élete, jóságos erkölcsinek tökéletessége? Meg-akadván feleletében Pástor Uram, új kérdést kezd az Alszonyság, mondván: Azt mondgya Kál-

gya Kálvinus János, hogy a' maga hatalmát vette az Istentől: de nám ugyan azt mondgya Luther-is, Czwinglius-is, és ezek, 's ti elöttetek Arius-is, és mind azok, valakik valaha új vallást találtak, jölehet az ő tanítások egyenesen úgy ellenkeznek egy mással, hogy csak nem kezünkkel tapasztalhattuk egyenlenségeket, és a' mi ebből következik, hogy az Istentől minnyájan nem küldettek. Mond-meg azért Uram, mivel bizonyítottatok meg aztot, hogy ti vagytok az igaság szolgálai, és nem a' Czwingliánusok, vagy Ariánusok? és midőn mások kiáltják felőletek, hogy a' ti hivatalok nem igaz hivatal, minémű bátorságos oktatást adsz énnékem, hogy ő nékiek ne higyeek? Végtére, mivel mind ezekre semmi helyes feleletet nem adhatott Páfztor Uram, az Afzsonyság-is tréfálkodni kezde beszédével, mondván: ha Uram rend kívül való hivatalt tulajdonítasz magadnak, nem-de hasonló hivatallyal léfzen a' Házastársodnak-is? mert, a' mit az Isten egyben kötött, (meg-van írva *Marci 10.*) az ember el-ne válósza. Olvassuk azon kívül azt is: hogy a' tűzes nyelvek, nem csak az Apostolok fejére szállották; hanem az afzsonyoké-ra-is, a' kik akkor jelen valának. Ha tehát szabad a' feleségednek, hogy prédikállyó, tanítson? enged-meg énnékem-is azt, hogy tudakozod-

dakozodgyam; de inkább mást tudakozok, a' ki nékem jobban fog felelni. És így üressen el-bocsátá magától Páfztor Uramat. Ime minémű nagy elzve veszett csomó, és gombolag ez, melly meg-nem oldattathatik; és valamint a' Kálvinistákat, szintén úgy a' Lutheránosokat is szorította.

Lommer Gottfrid Mester, és Augspurgi Fő Páfztor, Fejtegető könyvében *fol. 14.* eleget farasztja magát, hogy meg-öldgya ezen csomót, és leg-elsőben-is azt hozza elől, hogy Luther 1508-ban a' Wittenbergai tanástól nyilvánságosan hivattatott a' prédikálás titfirtre. De hogy mondhattya ezt igazán? mivel ezen esztendőben Wittenberga városa még Catholicus Pápista volt, és Luther-is Pápista Barát, és Misse-módó Pap: tudgya pedig a' keresztény Pápista világ, hogy a' Catholicusoknál a' világi tanás fenkit né hihat, sem a' Papság, sem a' prédikálás rendire; hanem, hogy ez a' Püspököktől; fő-képen pedig a' Leg-ősebb Püspöktől a' Pápától függjön. Más az, hogy valaki praesentáltasson, és neveztesse, más, hogy hivattasson, és hatalom adattasson néki: az elsővel birhatnak a' világi rendek, de nem a' másodikkal. Az után így töldgya belzédét Lommer Uram: és ha szinte, úgy-mond, egy részöl, 's külső-képen illy titfirtre nem hivattatott volna-is; de mivel a' közön-

séges Anyaszentegyház akkor nagy szükségben volt, azért, a' ki magához bizhatott, és alkalmatosságát látta a' munkának, tellyes igyekezettel tartozott véle, hogy szaggasson, jobbitson, és építsen. Ha ez elégséges felelet, tehát ugyan ezt mondhatták minnyájan, a' kik valaha a' közönséges Anyaszentegyházra támadtak: szintén úgy Arius, mint Nestorius, Húfz, Wiklefus, Kálvinus, Czwinglius, és mások, hogy, tudni-illik, ők-is azért hívattak, mivel a' szükség nagy volt. Helytelen találmány tehát ez; mert ugyan ezt költették minden Sectáriusok, és eretnekek.

Tovább felfeztá magát Lommer Mester Uram, és a' maga hivatallját-is, és hatalmát fitogattá *fol. 2.* ezen szókkal: tudomén, hogy az Anyaszentegyház szolgáltyára hívattattam, rendeltettem, és tisztet emeltem, abban, és attól az Anyaszentegyházról, mellyben az Isten igéje tisztán valóan, és minden emberi találmányok, földalékok, földalékok nélkül prédikáltatik, és a' Szentséges Sacramentumok a' Krisztus rendelése, és bé-szerzése szerint szolgáltatnak-ki, és felvételnek: 's pediglen ennek az Anyaszentegyháznak mind a' három fő rendi reá való segítettésből: az egyháziakéból, kihez tartozik az *examen*, és az *ordinatio*; a' világiakéból, kiké

kiké a *vocatio*, és a' házi rendekéből, kiknek engedterett az *approbatio*: Ezek után mosdatlanól szól moéskos nyelvél a' Pápišta Papokról, és káromollya a' Római Anyaszentegyházat, a' mint szokása Páztor Uraiméknak. Visgályuk-meg mi Catholicus Pápišták ezt a' hivatalt, és ujjal mutattyuk majd meg, hogy Lommer Uramnak, és hozzá hasonlóaknak semmi Egyházi hivatalljuk, se több hatalmok a' lelki dolgokban nincsen, hogy sem mint akár melly Laicus világinak, akár melly Városi Polgárnak, avagy falusi parasztnak.

Elsőben azt mondgya, hogy ő attól az Anyaszentegyházról tétetett-bé tisztiben, a' mellybő az Isten igéje tisztán, és valóan, minden emberi hozzá töldatott találmányok nélkül prédikáltatik. Hogy a' Lutherános valásban tisztán nem prédikáltatik az Isten igéje, elégségeen meg-mutattuk §.1. az Ötödik Fejtegető Valóságunban, és másként-is több helyeken: azok mellett még ezt kell ebbe venni, hogy igen nagy külömbség vagyon a' Pápišta, és Lutherános Tanítók között; mert az Isten hivatallja mellett, a' mi Tanítóink né másként magyarázzák az Evangéliomot, hanem az igaz Anyaszentegyház, és a' Szent Atyák értelme szerint, a' mint 1600. esztendőktől fogva magyaráztatott az Anyaszentegyház.

egyházban: a' Lutheranos Prédikátorok pedig magyarázzák, a' mint az ő házi, és egyházi Postill könyvekben vagyon, és a' mint az ő más írásokban is fel-találtatik, csak a' magok fejek, avagy az ő nagy Attyoknak Luthernek el néje szerént; és erre nézve, egy haj szálnira, vagy körömnire sem jobbak a' Kálvinista, és Czwingliánus prédikátoroknál, kik-is nem másként, hanem magok tulajdon fejek, 's Kálvinus, vagy Czwinglius feje szerént magyarázzák az írást. Másodszor mondgya: a' melly Anyaszentegyházban a' Szentséges Sacramentumok a' Krisztus rendelése, és szerzése szerént szolgáltatnak ki, és fel-vétetnek. Miért mondgya Lomner: a' *Szentséges Sacramentumok*? holott csak egyet tartanak, úgy mint a' Keresztiséget: mert a' szent Bér nálast, a' szent Papi Rendet, a' szent utolsó Kenetet, és a' szent Házaságot a' Lutheranosok nem tartják Sacramentumnak, azaz: Szentségnek: 's hogynem is tarthatnák, mivelhogy annak ki-fel-szolgáltatására igaz fel-fizenteltetett, és fel-kenetett Papjok nincsen? Az Ur Vacsorájáról is valóságos felőlők, hogy nem Szentség nálók; Mert elsőben is nincs olyan Papjok, mellynek hatalma volna, hogy a' kenyeret, és bort Krisztus Testévé, és Vérévé változtathassa, a' mint magok is, jól lehet egyenesen az Auspurgi Confessiónak 10-dik Ar-

dik Articulusa ellen, tanítták; midőn azt vallyák, hogy az evés, és ivás előtt nincsen a' Krisztus Teste, és Vére a' kenyér alattya alatt: Másodszor: mivel a' Krisztus Teste még az evésben sincs jelen; mert másként minden ember, férfi, aszöny, gyermek, és leánya Pap volna, és hite, evése, ivása le-nyelése által meg-fizentelhetné a' kenyeret, és a' bort. Csak egy Szentség van tehát Lutheranos Uraiméknak, mellyet örömeit meg-vallyamaga Luther-is, midőn mondgya: ha az írás szokása szerént akarok szólani, többet nem, hanem csak egy Szentséget tarthatok. *Part. 2. Lat. edit. melly nyomtatott Wittenbergában anno 1551-ben, fol. 65. pag. 1. a' Babyloniai fogásról.* Lutheranos Uraimék pedig, mindenkor azt kiáltják, hogy mindenben az írás szerént szólanak: ergo, 's tehát nincs több Szentségek egynél. Hogy pedig ez, nem a' Krisztus rendelése, és szerzése szerént való, meg-mutattuk alább §. 5. a' negyedik Fej-tegető Valóságunkban.

Tovább megyen Lomner; és dicsekedik, hogy ő hivatott az Anyaszentegyház három fő renditől: az egyházitól, kihez illik az *examen*, avagy az *ordinatio*: a' világítól, ki-e a' *vocatio*: és a' házi rendektől, kiknek engedtetik az *approbatio*. A' nagy Istenért! mi csuda tanítás ez? mi mindenkor azt ru-dakoz-

dakozzuk, hogy honét van az egyházi rend Lutherános Uraiméknál? és meg-mutattuk, hogy semmi egyházi rendek nincsen, még-is Lommer Uram nyelű a' hajatlan fát, és borotvállya a' kopaszt, 's azt mondgya, hogy ő az egyházi rendtől examináltatott, és ordináltatott: *nō entis, nulla est passio*: az az: a' semiből semmi sem léte: ki szentelt tehát fel valakit Lutherános Uraimék között a' Papságra? ki adta erre nekik a' hatalmot? Püspöktők nincsen; és a' mint Sz. Pállal fok-féle-képen meg-bizonyodik, más nem rendelhet valakit egyházi módon, hanem csak az egy Püspökök, a' kik egyátalyába az Apostoloktól származnak, kiknek a' Krisztustól adatott hatalom, hogy aztot másokkal-is közölhesék. Így közlőtte Szent Pál Timotheussal, Titussal, és ezek tovább-'s-tovább másokkal, épen a' mi ideinkig: mellyet maga-is meg-efmér Luther *in cap. 1. ad Galat.* Ugyan Szent Pál *1. ad Timoth. cap. 5 v. 22.* parancsolgya Timotheusnak, mint fel-fzentelt Püspöknek, hogy kezeit hirtelen senkire ne tegye, az az: Papságra hirtelen ne szenteljen senkit. Való az tehát, hogy a' Papságra való fel-fzentelés hatalma, mindenkor a' Püspököknél volt, és most-is azoknál vagyon. Azomban a' Papi Rend, nem-is Szentség Lutherános Uraiméknál, és következendő-képen nem Krisztustól rendeltetett külső

külső jel, melly által a' fel-fzenteltetett személynek kiváltképen való malast adattasson: holott pedig erről nyilvánságosan ír Szent Pál *1. Timoth. 4. v. 14.* mondván: hiába nemulsd az ajándékot, melly benned vagyon, melly néked adatott a' Prófétálás által az Egyházi szolgák kezeinek reád vetésével. Es Sz. Agoston *Lib. 2. contra Epist. Parmen. cap. 13.* szólván a' Kereltségről, és Papi Rendről: Szentség, úgy mond, mind a' kettő, és mind a' kettő a' fel-fzentelés által adatik az embernek: amaz, midőn meg-kereltszelkedik; ez pedig, midőn fel-fzenteltetik, 's azért a' közönséges Anyaszentegyházba egyfőrnél többször nem lehet azokat fel-venni. A' második Rend, tudni-illik, a' világi, (de az sem minden) adhat ugyan valamit a' hivatalhoz a' *Præsentatio*, az az: nevezés által, de senkit egyházivá nem tehet; hanem az Egyházi tiszt-hez szükséges az Istentől származó Egyházi hivatal. Vagyon ugyan a' világi elő-járóknak hatalmok, de nem Egyházi: 's ugyan ezért, mivel ő világi Felső, hogy különböztesse az Egyházitól közönségeffen világi Hatalomnak mondatik, és nem-is másnak esmér-tetik. Ha pedig jó Lutheránosok a' hivatal által mást nem értetek, hanem egy olyan Ország Országi szokást, melly szerént azon Országban lévő Városok, a' nagy Bőjtre bizonyos Bőj-

nyos Bőjti Prédikállot kérnek, és fizetésekre szereznek magoknak, igen vastagon megcsalattatok *in primis principis*; mert hiszen ez nem Egyházi hivatal; hanem bérért való zoldos Egyházi szolga fogadás. A' prédikállásra való hatalmat nem ad az ollyannak, valami Város, vagy község, hanem a' Püspök: és ebben áll az igaz Egyházi hivatal, és hatalom, melly, mivel a' Kristustól, és Apostoloktól származik, azért nem másról, hanem az ezektől vett renden lévő Püspököktől is adattatik. Szent Pál is *Rom. cap. 1. vocatus Apostolus*: hivattatott Apostolnak mondgya magát; de kitől? né az Ország Fő Tisztartójától, vagy Damascus Városa, és Jersusalemnek Törvény-ülő Tanácsától, és Biráitól; hanem a' Kristustól, a' mint bizonyítja maga *Hebr. 5. sed qui vocatus à Deo*: hanem a' ki hivattatott az Istentől. Szent Ambrús így ír *Lib. 5. Epist. 33.* Meg-kell adnunk, az Istennek a' mi az Istene, és a' Császárnak, a' mi a' Császáré: a' Császár Birtoka, az Országos Palota, a' Papé az Anyaszentegyház: kezében adattak néked óh Császár a' kö-falaknak rekesztményi, de nem az Egyháziakon való hatalom. Hasonlóan szól Szent Damascenus *Orat. 2. de imaginibus*: *Christus non commisit Ecclesiam Regibus, & Imperatoribus; sed Episcopis, & Pastoribus*: nem bizta a' Kristus az Anyaszentegy-

szentegyházát a' Királyokra, és Császárokra; hanem a' Püspökökre, és Pásztorokra. Egy szóval a' Harmadik rend sem adhat senkinek hatalmot az Anyaszentegyház szolgálai közül; mert adgyon bár, vagy ne adgyon *Approbatiót* a' köz rend, azzal mindazonáltal se nem adgya-fel, se nem veszi-el senkitől a' Papi Hatalmot: a' mint ezt Sz. Agoston *de bono Cōjugij cap. 24.* ezé szókkal bizonyította: midőn a' Papi Rend az Egyházra fel-adatik, a' népet előbb öszve híván: ha szinte a' nép egyben nem gyűl-is, meg-marad mindazonáltal a' Fel-szenteltetettben a' Szentség, avgy a' feladott Papi Rend; sőt ha valaki valami vétkére nézve, tistéből le-tétetik-is, csak ugyan meg-marad az ő szentelése, mellyet fel-vett. Így Szent Agoston. Lutherános Uraiméknál pedig a' tiszttel együtt el-vétethetik egyfzer-'s-mind a' fel-szentelés-is. Világosan meg-mutattuk tehát immár, hogy, valaminth Lommer Uram hivatalya, és hatalma; úgy más Lutherános Pásztoroké-is, csak annyi, mint semmi, és mind a' három rendektől való minden hivatallyok után-is, nem egyebek, hanem Laicusok, világiak, 's ollyanok, a' minéműek voltak minden *ordinatiójok*, *vocatiójok*, és *approbatiójok* előtt. Ugyá sok, hogy Lommer Mester Uram a' maga hatalmát, más némelly Pásztor Uraimék

nem véfzi Luthertől, és, hogy Szent Ieronymus szavát elől nem hozza, ki *Epist. ad Evangelium 88. Tom. 2.* ezen szóval él: a' Pap, a' Püspökökkel egyet téfzen: mert Luther kétség nélkül Pap volt, 's az lévén, és egy lévén a' Püspökökkel tehát kezeinek feltételével Papokat szentelhetett. De úgy tetszik, hogy Lommer Uram jól elolvasa Szent Ieronymus mondását *locò citatò*: és fel-találta, hogy Szent Ieronymus ellenkezőt tanít, midőn mondgya: *quid facit excepta ordinatione Episcopus, quod Presbyter nò facit?* mit vész végben, ki-vévén a' Papi Rendre való fel-szentelést a' Püspök, a' mit a' Pap végben nem vihet? Hihető, hogy jól tudta azt-is, hogy Szent Agoston, Epiphanius, és Damaszenus, Aëriust a' hamis tanítók közé számlállyák, mivel ő a' több tévelygési között, azt-is állította, hogy a' Püspök a' közönséges Pappal egyet téfzen, és azért erre nézve, okofsan cselekedett ő, hogy a' Papi Rendnek feladására való hatalmat Lutherben nem ésmért: mivelhogy Luthernek ilyen hatalma soha nem volt. *Nemo dat, quod non habet*, az az: a' mid nincs, azt ne add: és, a' hol nincs, ott ne keresd.

A' ki ezen fenn-forgó dolgot rövidebbé kívánnyá, olvassa e' következő Sommat, mellyet vettük P. Schönman Fegyverház nevő köny-

vő könyvéből pag. 55. Pásztor Üraimék, úgy-mond, a' Lutherános Ecclesiában nem szenteltettek-fel, nem ordináltattanak igazán: ergo, 's tehát nem igaz Papok; valamint szintén azok, a' kik a' Vitézi, és Nemesi rendre nem igaz úton, és módon jutottak, igaz vitézeknek, és Nemeseknek nē tartatnak. Hogy pedig Lutherános Pásztor Üraimék a' Papságra nem szenteltettek-fel igazán, világossan kihozhattuk abból; mivel ők nem szenteltettek-fel, se nē valóztattak a' Papságra, azoktól, a' kiknek egyedől van hatalmok az Istentől, eféle szentelésre, és választásra, tudniillik, melly által az ember valóságosan Papi Rendre, méltóságra fel-magasztaltasson. Ezek pedig nem mások; hanem a' Püspökök, kik-től, hogy fel-szenteltetett volna, (ki-vévén Luthert magát, Carlostádiust, Oecolampádiust, Buczerust, és kevés másokat, kik a' Római közönséges Anyaszentegyházban párt-ütések előtt lettek Papokká) egy Lutherános Prédikátor sem mondhattya igazsággal maga felől. Hogy pedig csak egyedől a' Püspökök vették Istentől a' Papok fel-szentelésére való hatalmot, bizonyos, és világos abból: mivel a' kereszténység kezdetétől fogva, épen Luther idejéig, soha nem hallatott, 's nem-is láttatott soha, hogy vagy csak egyetlenegy ember Papnak tartatott, 's Papi tilzthen, hi-

vatalban el-járni mert volna, a' ki előbb valamelly Püspöktől fel nem szenteltetett volna. Bizonyára 15. száz eztendőktől fogva voltak volna fokban, kik Püspökök nem lévén, Papokat szenteltek volna, ha Krístus Urunktól a' Papok szentelése az Urakra, és a' világi Hatalmokra, 's ne n a' Püspökökre bizattattott volna. A' Fő Esperestek, avagy más néven *Chor-Episcopi* Kari-Püspökök, akarta kugyan hajdan ök-is Papokat szentelni; de, mivel igaz Püspökök nem voltak, hanem csak Dékanok, az aze bizonyos számú Plebánusoknak elől-járói, az egész kereszténységtől tiltalmaztattak, olyan szándéktól. Minek okáért írja Szent Dionysius Areopagita-is, melly az Apostolok idejekor élt, *De Ecclesiastica Hierarchy. cap. 5. pag. 1. Nec ipse Sacerdos erit, nisi Pontificalibus Officijs ad hoc fuerit promotus*: Pap sem léfzen ő, ha csak Püspöki hatalommal arra fel-nem emeltetik. Az Esperestekről pedig, a' mint kezdettem szólni felelők, így ír Szent Damasus, egy régi Római Pápa *Epist. 3. vacuum, & inane est, quidquid in praelati Sacerdotij summi, egerunt ministerio*: haszontalan, és hiába való, valamit ök, (tudni-illik az Esperestek) az említett Fő Papság tiszteben avatván magokat, cselekedtek. 'S ugyan azért ez előtt: 1200. eztendőkkal Szent Epiphanius, Aériust a' fő eretneket, bújdosó elméjű-

elméjűnek, és esztelennek nevezi *Heres. 752* mivel azt merte tanítani, hogy egy közönséges fel-szenteltetett Pap, ha szintén nem Püspök-is, Papot szentelhet.

E' világos, 's meg-fejthetetlen okoskodása, bizonyíttása mellé, mást ad-meg Péter Schönman *locó citatò*: melly nem egyébb, hanem: Krístus Urunk hatalmot adott a' Papoknak, hogy meg-öldozzák az embert az ő bűneitől *Joan. 20.* már pedig meg-vallyák Lutherános Uraimék, hogy az ő Prédikátorjok meg-nem öldozhattyák az embert bűneitől; hanem csak hirdethetik Isten nevével kinek kinek az ő bűnei bocsánattyát, és meg-erősíthetik őket befédgyek által a' hitben: tehát tagadhatlanól az jön ki: hogy Lutherános Uraiméknak igaz Papjok nincsen, mivel a' bűnöket meg-nem bocsáthattyák: holott pedig az igaz Papok, hatalmat vettek arra a' Krístustól, a' mint Szent János, a' fellyől említett helyen, világosan bizonyítja. Mi szükség, hogy a' bűnök bocsánattya kihirdetése kedvéért Papok legyenek a' keresztény Anyaszentégyházban? hiszen a' puszta hirdetést, akár ki-is végben viheti; de a' bűnök bocsánattyát, csak azok adhattyák, a' kiknek mondatik Krístus Urunktól *Joan. capit. 20.* a' kiknek meg-bocsáttatok bűnöket, meg-léfnének bocsátva: tudni-illik, az Aposto-

lok, és azok, a' kik a' ki-adatott hatalom szerint ő tőlök származnak. Ide való az-is, mivel Lutherános Uraiméknak semmi áldozatok nincsen, mire való tehát náluk a' Pap: mivel, a' ki Deákúl tud, *Sacerdos à sacrificando*, a' Pap, vagy áldozó, az áldozatról mondatik; a' hol tehát áldozat nincsen, Pap sem kívántatik ott. Hála légyen az Istennek! nekünk Római Catholicus Pápistáknak voltak, 's vannak-is igaz Papjaink; mivel eleitől fogva volt, 's van-is, és világ végezetéig léfzen-is áldozatunk, úgy mint, a' szentséges Missetben az Ur Teste, és Vére áldozattya, mellyben az örök Atya Istennek örök Szent Fia, minden Vér ontás nélkül az igaz Paptól, a' Krisztus JESUS szent nevében, és személyében, ki-is a' Fő Pap Melchizedek Rende, szerént, fel-áldoztatik: melly áldozatot-is tagadhatlanól, Krisztus kín-szenvedése, és halálától fogva Luther idejéig, nagy huzgó áhatatósággal gyakorolta a' tellyes igaz keresténység.

Már ez a' kérdés: Ha Luther Rend szerint hivattatott-e? az az: ha Luther a' maga hivatallyát, és hatalmát azoktól vette-e, a' kikre rend szerént biztatott azoknak szolgálatása? Erre némelly Lutheránosok így felelnek: Luther önnön maga rend szerént való hivatallyát vette, midőn még Barát korá-

ba a' Püf-

ba a' Püspöki kezek által fel-szenteltetett: akkor vett ő hatalmat a' bűnök köteleinek fel-öldására, a' kenyér, és bornak meg-szentelésére, a' prédikállásra, és ezen hatalmát mindéig meg-tartotta. Felelet: Az első örömeft helytén hadgyuk, tudni-illik, hogy ő, midőn még Barát volt volna, Pápista igaz Püspöktől, a' Római Anyaszentegyházunkban fel-szenteltetett. De nemde innét következik-e, hogy a' Római Anyaszentegyházban, vagyon hatalom, a' bűnök meg-bocsáttására? mert Lutherános Uraimék magok meg-vallyák, hogy Luther ezen bűnök meg-bocsáttására való hatalmát a' Római Anyaszentegyházunkban a' Püspöktől vette. A' második részt soha meg-nem engedték, 's meg sem engedhettyük: mert a' Pápista Püspök nem adott neki hatalmot, 's nem-is adhatott, hogy ő az egész közönséges Anyaszentegyházunkat fel-zavarja, törvényt, Hitét, fogadásit, és rend tartásit, a' maga részéről öfve-döntse, a' Szentségeket fogyaszsa, és kevessebbé tegye, új tanításokat bé-hozzon, az Istennek szenteltetett Szűzeket a' Kalasztromból ki-lopja, 's ki-loptassa ör-gazda képen. Lásd, mit írjon gyalázatosan e' felől Luther az ő szúrdok Missetről, és Papi szentelésről írt Német könyvében: a' Papok fel-szentelése (igy ő) a' Pápaságban semmi, és a' Papoknak, kik a' Pápaság-

Pápaságból vállasunkra esnek, meg kell megkent újjakat párlugban, sóval, és szapannyal mosniok, hogy így fel-szentelések lemoshatasson. Rend kívül, és *extraordinarié* né hivattatott ő az Istenről; mert ezen hivatalját csudákkal kellett volna meg-bizonyíttania, a' minéműt ő soha, vagy csak egyet sem tett: mert maga-is Luther meg-vallya azt, midőn *Milhausen Város Lakosihoz írt levelében* így ír: ha ő (Mintzer nevű embert érti) mondgya: hogy az Isten, és az ő lelke küldötte őtet, mint az Apostolokat: mutassa meg tehát azt jelekkel, és csudákkal; ha pedig az tőle ki-nem telhetik, tiltasson meg néki a' prédikálás: mert, midőn az Isten a' szokott rendet meg-változtattya, mindekor csuda jeleket ad mellé. Itt Luther nemde egyfzer-'smind meg-vallya, hogy maga sem dicselkedhetik aival, hogy őtet az Ur Isten rend kívül az égből küldötte volna. De nem is küldtetett, valami más Lutherános Prédikátortól, Superintendenstől, vagy közönségtől, mert: *non est filius ante Patrem*: a' fiú né lehetett előbb az Attyánál, se a' tyukmony a' tyukjánál. Kitől tehát? senkitől. Ezzel azonba keveset gondol Luther, 's azért világosan írja a' *Szurdok Misse, és a' Papi Rend ellő való könyvében*: a' mi hitünk, úgy mond, és Sacramentomunk, az az: Szentségünk nem áll a' sze-

áll a' személlyen: akár az jámbor, akár gonosz, akár szenteltt, akár szenteltlen, akár hivatott, akár hivatlan, akár ördög, akár az ő annya légvén; hanem a' Krisztuson az ő igéjén, az ő tilttén, az ő parancolatyan, az ő rendelésén: a' hol ezek jól folynak, jó állapotban kell lenni, 's jól folyni a' hit dolgának, akár ki legyen bűztán a' személy, 's ámbár legyen, akár minémű akar lenni, a' vagy lehet. Eddig Luther. Eszbe vechd innét világosan, hogy Luther maga magának ízerzett hivatalt, maga magának adott hatalmot a' meg-irattatott világos Isten szent igéje ellen, a' mint mingyarást meg-mutatódik. Csak azért-is pedig, hogy Luther maga bétöltötte magát, el-esik, el-enyészik a' Lutherános egyház hatalma, melly tőle származik.

Kérjük itt mi Catholicusok az Istenért is Lutherános Uraimékat, minden passiót, idegeneskedő indulatot, és akaratoságot tére téven; gondollyák-meg Istenessen lelkükben szálván ezeket: Elsőben-is vessék szemeket Szent Pál Zsidókhöz írt Levelére *Habr. cap. 5. v. 1.* Minden Fő Pap (Szent Pál szavai) a' ki az emberektől valósztatott, az emberekért rendeltetik azokban, a' mik az Istenhez tartoznak, hogy ajándékokat, és áldozatokat, mutasson-bé a' bűnökért: a' ki szánokodhatson a' tudatlanokon, és tévelygőkön; mert

ő-is környűl vétetett erőtlenséggel: és azért kell, a' mint a' népért, úgy ő magáért-is áldozni a' bűnökért: és senki sem veszi magának a' tisztet; hanem, a' ki hivattatik az Istentől, mint Ááron. Ugy a' Krisztus-is nem dicsőítette önnön magát, hogy Fő Pappá lenne, hanem, a' ki mondotta néki: az én Fiam vagy te, én ma szűltelek téged. A' mint más helyen-is mondgya: Te Pap vagy örök-ké a' Melchizedek Rende szerént; ki az ő testének napjaiban nagy kiáltással, és könyhullatásokkal való könyörgéfit, és efedezéfit bé-mutatván annak, a' ki őtet meg-fzabadíthatná a' haláltól meg-halgattatott az ő becsületéért. Es holott ugyan Isten Fia volna, meg-tanulta azokból, a' miket szenvedett az engedelmeséget. Es meg-áldoztatván, az örök dicsőségnék oka lett minden ő néki engedőknek, hivattatván az Istentől Melchizedek Rendi szerént Fő Papnak. Hasonló-képen, a' mit ugyan ezen Szent Apostol ír a' Rómaiakhoz: *Roman. cap. 10. v. 14.* Hogy hi-ják azért segítségől, a' kiben nem hittek? avagy mit hisznek annak, a' kit nem hallot-tak? hogy hallanak pedig Prédikáló nélkül? hogy prédikálnak pedig, ha nē küldetnek? a' mint írva vagyon: melly ékeffek a' békeség hirdetők lábai, a' kik jókat hirdetnek. Melly Szent Apostol szavai annyit télnék, mint ha-

mint ha mondaná: valamint hogy az Isten-
segétségől nem hihattyuk, ha benne nem hi-
szünk; szinte úgy nem lehetséges, hogy az
Isten igaz igéjét prédikállyá valaki, hogy ha
nem küldetett, és arra hatalmot nem vett.
Másfodszor fontollyak-meg jól Krisztus Urunk
mondását *Joan. 10. v. 1.* bizony bizony mon-
dom néktek: a' ki nem az ajtón megyen-bé
a' juhok aklában; hanem máshonnan hág-bé,
lopó az, és tolvaj. Es *v. 11. & 12.* a' hol így
szól Meg.váltónk: én vagyok a' jó Pásztor.
A' jó Pásztor az ő lelkét adgya az ő juhaiérta
a' béres pedig, és a' ki nem Pásztor, kinek
a' juhok nem tulajdoni, látya a' farkast jön-
ni, és el-hadgya a' juhokat, és el-fúr. Ísmét
a' mi ugyan azon Evangélistánál írva vagyō
vv. 24. 25. 26. környűl vevék őtet (a' Kri-
stust) a' Zsidók, és mondanak néki: meddig
tartod lelkünket függőben: ha te vagy a'
Krisztus, mond-meg nekünk nyilván: felele
nékik JESUS: szólok néktek, és nem hiszi-
tek; a' cselekedetek, mellyeket én cselekŕŕ
az én Atyámnak nevében, azok bizony-ságot
téfnék én felőlem: de ti nem hisztek; mert
nem vagytok az én juhaim közül. Harmad-
szor ugyan csak jól vizsgállyak-meg, a' mit a'
Római Apostoli Pápisták tanítanak, és látsák-
meg, ha az ő tanítások, illy súlyos dologbá,
mellytől függ a' léleknek örök idvelsege,

mindenekben meg-egyezz-e az Isten igéjével, vagy sem. Elsőben taníttuk mi: hogy az Egyházi, avagy Papi Rend valóságos Sacramentum, az az: Szentség, melly által az Anyaszentegyház szolgál, és Istennek Papjai malasztot nyernek, hogy tisztákat helyessen folytasak, és illendően végbe vigyék. Ennek próbáját vesszük Szent Pálról, és Sz. Agostontól, a' mint fellyől meg-mutattuk. Másodszor taníttuk: hogy ezen Szentség a' maga eredetét véltzi magától a' Kristustól, ki elsőben-is az Apostolokat tette Papokká, és nékik adta a' hatalmat, hogy a' kenyeret, Kristus Testévé szentelheffék, és felis áldozhassák, a' szerént, a' mi írva van *Luc. cap. 22. v. 19. Hoc facite, &c.* ezt cselekedgyétek, &c. és a' bűnőket meg-bocsáthassák, a' mint olvassuk *Joan. cap. 20. v. 22. Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis:* vegyétek-el a' Sz. Lelet, a' kiknek meg-bocsáttátok bűnőket, meg-bocsáttatnak nékik, &c. Az után az Apostolok másokat szenteltek Papokra kezeknek fel-tételével, a' mint *2. Timoth. cap. 1. v. 6.* olvashatod: *Admoneto te, ut resuscites gratiam Dei, quae est in te per impositionem manuum mearum:* indék téged, hogy fel-görgezd az Isten malasztját, melly benned vagyon, az én kezeim fel-tétele által. Tenat bizonyos az, hogy az Apostoli, vagy Püspö-

Püspöki kezek fel-tétele malasztot szerez, és a' mi ebből következik, hogy a' Papi Rend igaz Sacramentum, és Szentség. Harmadszor azt tartjuk mi: hogy a' Papok között különbség van, 's hogy más a' Püspök, más a' közönséges Pap; mivelhogy maga Kristus is különbséget tett a' hetven két tanítványok között, kiket prédikállásra küldött; és az Apostolok között *Luc. cap. 10. A' Püspök a' Papok felett vagyon;* mert hatalmas van, hogy őket ítélje, és meg-büntesse Sz. Pál szerént: *peccantes argue:* *1. Timoth. cap. 1. v. 5. a' vétkeseket büntesd-meg:* itt pedig szól Szent Pál Timotheushoz, mint közönséges Papok felett való Püspökhöz. Negyedszer taníttuk: hogy a' Papok fel-szentelésére való hatalom csak a' Püspököket illeti, (a' Præsentálás azöba, avagy a' nevezés elő állítás illetheti némelly világiakat-is) a' mint világosan Sz. Pál *ad Tit. cap. 1. v. 5. reliqui te Crete, ut ea, quae desunt, corrigas, & consumas per civitates presbyteros, sicut ego disposui tibi:* Crétában hagytalak téged, hogy, a' mik hátra vannak, el-igazítsad, és rendely Városoként Egyházi szolgákat, a' mint én-is rendeltem néked. Lásd erről még *Athor. cap. 13. v. 2. & 3. Athor. cap. 14. v. 22.* Ötödször taníttuk: hogy a' bűnök meg-bocsátására, szükséges a' *Jurisdiclio*, egy bizonyos ki-mutatott hatalom, melly

hatalmok, némellyeknek nagyobb, némellyeknek kisebb, némellyeknek közönséges vagyon. Ezt tudgyuk, hogy magok-is helybe hadgyák Lutherános Uraimék; mert ő nálok-is a' Sopronyi lelki Páfztornak nincsen hatalma a' Pofonyi juhokon, és vízfönt a' Pofonyinak a' Sopronyiakon. Hatodszor tanítgyuk, és tartgyuk: hogy a' bűnök meg-bocsátására való hatalom, *ordinarié*, az az: közönségeffen, csak azoknak a' juhoknak szolgál, kik bűnököt igazán meg-vallják, és meggyónnyák. Ugyan erről az utólsóról, a' külcsookról való tellyesbb tanításnak kedvéért, legyen már e' következő Fejtegető Valóságunk. Azért.

Ötödik Fejtegető Valóság. Csak egy szóval meg-kell vallanunk, ezen fejtegetésre fel-vett dologra nézve-is: hogy Lutherános Uraimék hiába kérkednek a' külcsook hatalmával; oka: mert nincs igaz Pénitentzia tartás nálok. Fére teszik, abba hadgyák, sőt, gyomorból utállják Lutherános Uraimék a' bűnök igaz töredelmes meg-vallását, és meggyónását; jőlehet ez az első Isten Anyafentegyházában, 's az után-is mindenkoron szükségesnek tartatott az igaz gyűmölcsös Pénitentzia tartásra. Mingyárast az Anyafentegyház kezdetén (mondgya a' Szent Írás *A-*

Elor. cap.

Elor. cap. 19. v. 18.) a' Hivek közül sokan jönnek vala-el, meg-valván, és ki-beszélvén az ő cselekedeteket. 'S még világossabban a' Syriai nyelvre fordítottatott Bibliában: meg-esmérék az ő bűnököt, és meg-vallották, a' miiket cselekedtek. De ugyan miért vállották, miért gyönták-meg? azért: mivel Krisztus Urunk az Apostoloknak, és azok által a' Papoknak adta a' bűnök meg-bocsátására való hatalmot. *Joan. cap. 20.* mondván: vegyétek-e! a' Szent Lelket, a' kiknek meg-bocsátjátok bűneiket, meg-lesznek bocsátva; és a' kiknek meg-tartjátok, meg-lesznek tartva. Vedd-fel jól a' szókat: *meg-bocsátjátok, meg-tartjátok*: nem *declaratiót*, és ki-bírdetést telen am ez, a' mint sok találmányoskodó Lutherános Theologusok tanították; hanem *absolutiót*, meg-bocsátást, meg-engedést, és meg-óldozást: avagy pedig *retentiót*, a' bűnben-meg-hagyást, meg-kötést. Hogy pedig az Apostolok, mint lelki ítélő Birák tudnák, mit kellene meg-bocsátniok, 's mit meg-tartaniok, a' kettős ki-adatott hataló serént a' kereszténységben: igen-is szükséges vőlt, hogy a' keresztények világossan ki-vallanak, meggyónnak nekik az ő bűnököt. Ha elég volna csak közönségeffen, vagy imígy amúgy vádolni magát, és az után ezen szókat a' Páfztor Uramtól hallani; az Ur Jésus Krisztus meg-bo-

meg-borsította a' ti bűneiteket: avagy, a' mint Sopronyban szokás: én, mint méltatlán Krisztus szolgája, szabadoknak mondlak titeket a' ti bűneitektől, igen könnyű mesterség volna. De nem úgy nem, Lutherános Uraimék: mert bizonyára az Anyaszentegyház elejen másként gyóntak a' keresztyények, és másként szabadítottak-fel bűneikből: akkor a' Pénitentzia, Sacramentomnak, és Szentségnek tartatott: és az *Absolutio* igaz; *Sacramentalis*, az az: valóságos Sacramentomot; Szentséget magában foglaló bűnök-től való meg-öldöztetésnek. Erről a' Papi hatalomról ír az első Anyaszentegyház Tanítói közül Arany szájú Szent János *Lib. 3. de Sacerdotio*. Sz. Agoston, ugyan azon első Anyaszentegyház egyik Fő Ekeisége, *Lib. 2. de Visit infirm. capi 4.* mellynek szavait továbbra hadgyuk. Sz. Ieronymus, ő-is régi Sz. Atya *in cap. 10. Eccl. Szent Ambrús super: Beati immaculati*. És mivel Luther még hitelt ad Szent Gergelynek-is, úgy mint az első Anyaszentegyház Doctorának, halljuk, mit írjon ő *Lib. 8. Moralium: qui promereri vult, quod expedit, debet malum confiteri, quod fecit: a' ki meg-akarja érdemelni azt, a' mi használ, meg-kell gyónia, a' mit cselekedett*. Sok idővel Sz. Gergely előtt, Szent Fábian Római Pápasága alatt, ki Martyromságot szenvedett anno 253-ban., történt

történt bizonyos dolog, mellyet Eusebius, ama' régi nevezetes Historicus *Lib. 6. cap. 54.* így hozza elő: Fülöp Császár, a' több keresztyényekkel együtt, jelen akart lenni az isteni szolgálatnál (nem csak prédikátzio tartatott, hanem énekes Fő Misse-is szolgáltatott, anno 200. és közel ötvenedikben) és a' Szentegyházba bé-méni: de mivel Fábian Pápa ennyihány súlyos bűneit tudta, *admissus non est, nisi prius confiteretur*: (maga Eusebius szavai) az az: meg-nem engedte néki a' bé-menetel. Külömben, hanem, ha előbb bűneit meggyónná: 's igen-is meg-is gyónt akkor a' Császár, és azon kívül a' Penitentzia-tartók között bizonyos helyet-is foglalt-el magának. De ugyan még-is, a'val nem lett ő Papok szolgájává: mellyet mi Catholicusok azért mondgyuk itten; mert jól tudgyuk, hogy Lutherános Uraimék ellenkezőt tettek-fel a' magok Martyrologiomában Juniusnak 28-dik napjára: melly helyen ezek olvastatnak: Leo, a' Harmadik, confirmálta, erősítette-meg elsőben-is Nagy Károlyt a' Római Császárságra, és ez után már senki sem választathatik Császárra, nem-is erősíttethetik-meg Méltóságában, Felségében, a' Papa hire, tutta nélkül. Tehát (így tovább a' Lutherános Martyrológ. *loc. cit.*) ez a' Károly Császár a' Császarok közül első Szolgájok volt a' Papoknak, midőn ki-

dön kiváltképen való magával el-hitetett devótziából, a' Papa hatalma alá vetette magát. Micsodát Lutherános Uraimék? 's hát semít sem tudtok-e ti Fülöp, Justinus, Constantinus, Theodosius, &c. Császárok felől; kik minnyájan sokkal előbb Nagy Károly Császárnál a' Római Pápák, mint Leg-főbb Lelki és Egyházi Attyok hatalma alá vetették magokat; de még-is ugyan Papok darabontivá, szolgálivá azért nem lettek. Mi ugyan másként azt gondoltuk volna felöltek, hogy tiszteltetésben szóltok a' Koronás Fejekről. Ezekből könnyen ki-hozhatták már Lutherános Uraimék, hogy ők két okora nézve, né nyerhetik-el az ő bűneik bocsánattát: elsőben, mivel igaz Papjaik nincsenek; másodszor: mert igaz Penitentziát nem akarnak tartani: 's a' mi ezekből következik, az igaz Apostoli kulcsok nincsenek náluk, 's annál inkább azon kulcsos hatalomnak exercitioma, cselekedettel való szokásban vett gyümölcsös folytatása, gyakorlása: mivel e' kulcsokkal soha nem éltek, soha nem-is csergették őket Páfzor Uraimék kezekben; mert nem a' Lutherános Ecclesiának pénzes vasas láda kulcsai.

A' Római Apostoli Pápista Anyaszentegyház, ellenben tanította: hogy a' Pénitentzia-tartás igaz Sacramentom, az az: Krisztus Urunk-

Urunktól rendeltetett Szentség, és hogy általa bocsáttatnak-meg a' keresztény embernek bűnei, tudni-illik, a' melyekben esett maga akarattával a' fel-vett Keresztég után: oka tanításunknak maga a' Krisztus mondása: *Joan. cap. 20. v. 22. Quorum remisistis peccata, &c.* a' kiknek meg-bocsáttátok bűnöket, meg-bocsáttatnak nekik. A' bűntől való *Ab-solutio*, meg-öldözés által, adatik a' Pénitentzia tartó léleknek az Isten meg-igazító, és meg-szentelő szent malasztja: valamint szintén a' meg-kereszteltetettnek a' Keresztég által; 's azért tehát, valamint a' Keresztég szentség, úgy ez-is az. Másodszor szükségesnek lenni tartja, és tanította azt, hogy a' bűnös keresztény, minden halálos bűneit (a' mennyire rólok emlékezik) igaz lelki esmérettel, nemek, és számok szerént a' Krisztus hely-tartó Papjának meg-vallya, és a' kulcsok alá vesse: oka ennek, a' mint jelentettük, a' Krisztus hatalom adása: *Quorum remisistis, &c.* a' kiknek bűnöket meg-bocsáttátok, &c. Meg-bocsátni pedig, meg-engedni, fel-sabadítani, nem egyéb, hanem *Actus iudicij*, ítéletnek cselekedete, Itélő Birói hatalomnak végeztése: ez pedig, hogy jól, 's helyessen ki-szolgáltattassék a' Paptól, mint *delegatus*, ítéltő Birótól, szükséges, hogy a' helyes, és igaz ítélet tételre valót meg-értse, és tudgya, mely nélkül igazán-

igazán senki nem ítélni, az az: hogy a' bűneidet néki meg-vallyad, és meg-gyónnyad: sőt mivel ő az Isten helyett vagy, ki száma szerént látta a bűneidet, a' számát-is meg-monygyad a' halálos, és örök kárhozatra való bűneidnek. A' mi a' bűnök, nemek szerént való ki-jelentését illeti, igen szép példáját látjuk *Levit. cap. 4. & sequ.* a' hol az Isten törvénye szerént rendeltetett áldozatoknak különbségéből, melyeket a' nép magával hozott, meg-értették a' Papok a' nép bűneinek minéműségét, és úgy tették kezeket az áldozatoknak fejére, imádkozván a' nép bűneiért. A' bűnök számára pedig igen jól vigyáz az UR Isten; azért szól *Numer. cap. 14. v. 22.* az Izrael Fiáról: már tizedszer késértetek engem, és számoknak nem engedtek. Mivel pedig az Isten a' bűn számára vigyáz, 's számot tart reá, ha hétszere, vagy hetven, hétszer, bántatik-meg napjában a' bűnöstől: tehát a' Péntentzia-tartó bűnösnek-is méltán reá kell emlékeznie, és meg-kell vallania, hogy hányszor bántotta-meg Teremtőjét, ilyen, vagy amollyn bűnnel. A' gyakorta el-követtetett bűnök, meg-súlyosítják az esetet, és igen meg-változtatták a' gyóntató Papnak ítéletét. A' gyónásról így szól Sz. Jákáb Apostol: *Jacobi cap. 5. v. 16. Confitemini alterutrum peccata vestra:* vallyátok-meg egy mástok-

mástoknak a' ti bűneiteket: azoknak tudni-illik, a' kiknek *ministerium reconciliationis* 2. *Corinth. 5. v. 8.* a' meg-engeszteltetésnek foglaltatását adta az Isten. Szent Agoston-is a' gyónásról így szép oktat a' felyől jelentetett helyen: adatnak némellyek, (úgy mond) a' kik vélik, hogy elégséges nekik az idvesség el-nyerésére, ha csak az egy Isten előtt tetszék vallást bűneikről; de én nem akarom, hogy ezen vélekedéssel meg-csallyad magadat; mert szükséges, hogy mi annak ítéltő székéhez járuljunk, és annak ítéletét várjuk, a' kit az UR, maga Hely-tartójává méltóztatott tenni.

NB. Soha bizonyára nem alkalmaztatna volna magát az egész keresztény világ ilyen nehéz törvényhez, melyre nézve, még a' tiszko el-követtetett bűnöket-is meg-kell vallani a' gyóntató Lelki Atyának; ha a' gyónás né a' Kríztustól parancsoltatott, és az idvesség el-nyerésére szükséges né volna. Azon kívül pedig nem-is volt senki, a' ki meg-bizonyította, avagy ámbár csak igazság színe alatt hirdette volna azt, hogy a' gyónás kötelelsége, csak embertől vette volna eredetét: tehát a' Kríztustól származik.

Ne néktek Lutherános Uraimék: Láfsátok már magatok, 's tapogatsátok, mitoda külsőket csergették Jubilaomos versetekben.

tekben. Bizonyos az, hogy nem lehet olly bűnös, ki az igaz Pénitentzia tartás nélkül, akár az már *Sacramentalis Absolutio*, avagy fienséget magában foglaló meg-óldozás által legyen, akár tökéletes töredelmesség által, mellyel-is egyfzer-'smind kíványa a' Penitentzia tartó, mindéneket, a' miket parancsol az Isten, végben vinni) bűneitől fel-(zabadúlhaszon, és idvezülheffen. A' Szentségben adott *Absolutio*, és óldozás által, minden Penitentzia tartó lélek idvezülhet; az Isten szerezetéből való igaz tökéletes (szívbeli) töredelmes bánat által pedig, csak azok, a' kik minden arra való ok adás nélkül, és véletlenül a' Sacramentomi *absolutió*bā részesek nem lehetnek: melly kívánt ajándék, hihető, hogy Isten irgalmából sokaknak engedtetik, azok közül, csik csak *materialis* Eretnekek, az az: ártatlanul, mert csak tudatlanságból (melly iránt-is nem vétkesek) a' hit dolgaiban tévelyögnek.

Hatodik Fejtegető Valóság. Doctor Luther Márton egy más közt ellenkező tanítási, az imént meg-mutatott valóságról. Elsőben arra a' kérdésre: ha az Egházi szolgáknak hivattatniok kell-e? Luther első feletével fő hajtással felel: igen-is, úgy mond; de az Isteni, és igaz hivatal két-féle-képen történik:

történik: tudni-illik, közben járó esköz által, és közben járó eszköz nélkül. Mert, most-is a' mi időnkben, hí bennünket a' mi Urunk Istenünk a' prédikálás tisztire, közben járó esközök, úgy mint az emberek által. Az Apostolok pedig hivattattak a' Krisztustól, valamint szintén a' Próféták az ó Testaméntomban, az Istentől minden közben járó személy nélkül. Az után pedig az Apostolok hitták a' magok tanítványit, mint Szent Pál az ő Timotheusát, és Titusát, kik megént tovább hiták a' Püspököket, (a' mint írva talál-tatik *Ti. 1.*) a' Püspökök pedig hiták a' következőket a' mi időnkig, és így-is kell ének meg-maradni, és folytattatni, épen a' világ végezetéig. Es ez a' közben járók által való hivatal, ugyan csak Isteni hivatal. *Part. 1. fol. 8. pag. 2. in cap. 1. Epist. ad Galat.* Megént ő így szól: senki a' hivatalt csekély dolognak ne tartsa: nem elégséges, hogy valakinek tit-ta, és valóságos Isten ígéje, s igaz tanítása legyen: hanem szűkséges, hogy Istentől való hivataljáról-is bizonyosak legyünk; mert a' ki hivatalról maga indulattayából bé-tollya bé-furja, faragja magát, nem más végre jön bizonyly, hanem hogy fojtogasson, és ölyön. *Part. 1. fol. 10. pag. 1. in cap. 1. ad Galat.* Ugyan megént így ír Luther: azért nem engedte Krisztus-is az órdögöket szóltni, noha ő-tet Isten

tet Isten Fiának lenni hirdették, és igazat mondottak; mert, tudni-illik, eféle példával, a' hivatal nélkül való prédikállást nem akarta helybe hagyni. Ki ki tehát ezt jól észébe vegye, ha prédikálni akar, vagy tanítani; mütassa-meg hivatallyát, és a' parancsolatot, melly őtet arra hajtya, és kényszeríti; avagy ha nem, halgasson: ha pedig halgatni nem akar, bizza a' Magistratus az olyan gyermekeket jó mesterre, kit János mesternek hínak: az az: törvény, 's igazság szerént veztesse-el, mint gonosz embert, ki minden bizonyal, arra (vagy talán még annál-is rosszabbra) czéloz, hogy zenebonát indítsion a' nép között. *Part. 3. fol. 415. pag. 1. in Psalm. 82.*

Sokkal másként felel ő *Part. 7. fol. 497. pag. 1. a' szúrdok Míséről, és a' Papságra való fel-szentelésről.* Hogy egyszer meg-felellyek, (úgy mond Luther) a' kérdésre, mellyet fellyebb ejtettem: tudni-illik, miként kelleffék magát viselni a' Papságban lévő Plebánus Pap Uraimék iránt: mivel ők mind fejenként csak a' szúrdok Püspököktől, a' szúrdok Mísére szenteltettek-fel: itt azt cselekedgyed: az ő Chrysmájokat, az az: Olajjal való meg-kenéseket; és szúrdoki fel-szenteléseket seminek tartsad, ne tékéntsed; mert bizonyára csak semmi magában, és sem az Anyaszentegyháznak, sem néked nem használhat, né szolgálhat.

Hanem.

Hanem azt tekéntséd benne, hogy Plébánus tiszttét viseli, noha ez nem az ő övé, hanem a' Krisztusé: 's meg ne csalatkozzál: ha rend szerént hivatattott-e ő, vagy pénzen vette-e tiszttét, avagy erővel bé-szorúlt-e abban; miként jött-bé, fejjel, vagy lábbal, Judás legyē-e, vagy Péter, ne legyē gondod reá. Így Luther.

Másodszor a' kérdésre: Ha a' Penitentzia-tartás, vagy gyónás Szentség-e? azt feleli Luther: hogy úgy. Az igaz út, (Luther szavai) és helyes mód, mellyen kívül más né találtatik, a' Penitentzia-tartásnak, nagy tiételetbē tartandó, malasztokkal bővelkedő Szentsege, mellyet az Isten minden bűnösöknek vigasztalására adott. *Part. 7. fol. 3. pap. 2. Serm. de Penit. Part. 4. fol. 465. pag. 1. de dupl. differ. 2. Tim. 3. avagy a' szerzetések fogadásáról* pedig, evel ellenkező feleletet ad, és tagadgya, hogy né: nincs, úgy mond, semmi Penitentzia-tartás, semmi elég-tétel a' bűnért, semmi malaszt, nyereség, semmi idvesség másban; hanem csak a' hitben, mellyel hisűnk a' Krisztusā, ki egyedől eleget tőtt bűneinkért, malasztot nyert, és meg-bóldogított minket.

Harmadszor a' kérdésre: ha a' bűneinket meg-kellett-e gyónnunk? azt feleli Luther, hogy igen-is. Elsőben-is (az ő szava) szűkség, hogy az ember minden bűneit, mellyek nyilvánosságolsá halálosok meg-gyón-
X
nya, és

nya, és azokat meg szánnya bánnya; mert a' titkó való bűnöket ki tudhattya, a' mint a' 18-dik 'Zoltárban olvasod: ki érti a' bűnöket? &c. Másodszor (így folytattya tovább békédét) le-kell-tennünk minden halalos vétkeket felett, főképen az irigységet, gyűlölséget, neheztelet, és minden keferétést. *Part. 7. fol. 110. pag. 7. a' szentség fel-vételéhez való készülettől lett Prédikációjában.* Item: a' titkos gyónást annyira becsülöm, mint a' szűzelséget, és tisztaságot, és mint egy drága ívelsleges dolgot. Oh! be nagyon bánhatná mindē keresztény, ha a' titkos gyónás nem volna: azért tellyes szível közfönheti az Istennek, hogy azt nekünk engedte, és adta. *Part. 7. fol. 208. pag. 1. iván arról a' kérdéstről: ha a' Pápa tilalmazhattya-e a' gyónást?* Megént ugyan Luther: kinózzuk magunkat, míglen időnk vagy on hozzá, hogy bűneinket egy kis fáradsággal kevés idő alatt el-törölhesük: semmi bűjt, semmi imádság, semmi bútsú, semmi bútsú-járás, nem olly jó, mint ez a' kis orca-pirulás, és szégyen-vallás; melly által az ember tellyeséggel meg-aláztattik, az az: malasztal bé-töltetik: 's adná-is az Isten! hogy egyenlő izokásban vétetne az, hogy nyilván az egész világ előtt bűneinket meg-esmérnök, meg-vallanók, mint Agoston cselekedett. Oh Istenem! be nagy malasztokkal bővelkednénk

kednénk mi így csak hamar, holott más-ként semmi fanyarú étellel arra nem mehetünk. 'S miért szégyenlők magunkat annyira egy ember előtt, holott pedig halálunk után (melly nem megszűn van tőlünk) olly szégyen-vallásban kell esnünk az Isten, az Angyalok, 's az ördög előtt, melly ezerzeret nehezebben fog esni, 's mellyet mi most egy könnyű orca-pirúlassal egy ember előtt meg-előzhettük volna. Nem-is tudom, ha annak van-e igaz eleven hite, a' ki né-szenved, vagy nem akar szenvedni annyit, hogy egy ember előtt meg-szégyenüljön; és olly kis részetskéjét a' Szent Keresztnek viselni nem akarja. *Part. 7. fol. 272. pag. 2. a' kérdésre: ha hatalma van-e a' Pápnak, hogy a' gyónást tilalmazza?*

De meg-bánta ezt Luther; azért ellenkezőt tanított a' következő helyeken: Az elő-fámlálása (az ő fái) a' vétkeknek szabad legyen mindeinek: számláljon elő, mondgyőki, a' mit akar. *Part. 4. fol. 425. pag. 2. azon Articuluban, melly lett a' Mansuai Conciliomról.* Megént ő így: azokat ne kárhoztassa az ember, kik a' magok titkon el-kövertetett bűneiket csak az Isten előtt, az ő Szentel előtt, vagy más akár ki előtt, és né a' Papnak vallyak-meg; ha azt ők másként igaz hívséggel, és hitben cselekszik,

HARMADIK VERS.

*A' Kereszttség régi, 's az ÚR Vacsorája,
Szám szerént is nálunk régi Hit Sommája:
Nyugodgyon hát bárrán lelked esmérete;
Bibliával mert egy idős Luther Hite.*

ELSŐ igaz Apostoli Pápista Fejtegető Valóság. Hogy a' Kereszttség régi, és a' Krisztustól szerzettett, igen jól tudgyuk mi Pápisták, Catholicusok, és ha Lutherános Uraiméknál az nē volna, kétség nélkül keresztények lennének. De jölehet a' Kereszttség náluk-is meg-vagyon; mindazonáltal ahhoz ők sok rendbéli új találmányokat adtak hozzá.

Elsőben némelyek közülök tanítták: hogy Krisztus Urunk még emberségére nézve is, valamint a' Felséges Oltári Szentségben, úgy a' Kereszttségben-is valósággal jelen van. Laúd erről P. Kráus Jánost az *erőtelen ségről* Part. 2. fol. 52. Másodszor: hogy a' Kereszt, Papi Rend Szentsége, a' mint Luther magais valya, mondván: mind Pap az, a' ki a' Kereszttség kővéből elő máfz. Melly ocsmány, vastag tévelygést némelyek, ama' Szent Péter szavaival akarják-meg-erősíteni: 1. Petri

cap. 2. v. 9

cap. 2. v. 9. ti pedig valóztott nemzet, Királyi Papság, Sz. nemzetség. De azt kérdgyűk: i: ha ugyan azon textus szerént mind megkeresztelkedtek Királyok-e? a' megkeresztelkedett paraszt, Király-e? mert ez-is következne Szent Péter mondásából: valamint tehát bizonyos, hogy nem tulajdon-képen; hanem csak hasonlatosság-képen mondatnak Királyoknak minden keresztelkedtek, úgy szintén Papoknak-is csak hasonlatosság-képé neveztetnek, úgy mint, kik minnyájan az Istennek bizonyos áldozatokat bemutatnak ugyan, de nem valóságos áldozatokat, hanem a' magok imádságát, és lelki szolgálatokat Istenes szándékok által. Soha nem hallatott az igaz Krisztus Anyaszentegyházában, hogy az asszonyok, és leánykák keresztiségek után papokká legyenek; 's ez következik pedig ezen gyönyörűséges tanításból. Harmadszor el-vetik ők a' Szent Kereszttség Czeremoniáit, jölehet azoknak fundamentum az Isten igéjében vagyon, és mindenkor szokásban voltak az első Anyaszentegyházban. Hogy pedig ezen fundamentumjok vagyon a' szent Írásban, ki-tetszik *Joan. cap. 9.* a' hol olvasod, hogy az édes JESUS, maga nyálából, 's a' porból sárt csinált a' tenyerén, mellyel a' vakon születettetett iffiat meg-világosította. *Marc. cap. 7.* fel-találad, hogy kegyes Meg-

X 3

váltónk

váltónk a' fiket, és némának füléiben bocsátotta a' keze ujját, és nyálával illette nyelvét, az égre tekintett, és fohászkodva mondom: *ephra*, az az: nyilatkozzál-meg: és mingyárt meg nyilatkoznak fülci, és megöldatott az ő nyelve kötele, és igazán szól vala. Miért vetik-meg tehát a' nem Pápista, és nem Catholicus Uraimék a' Czeremoniákat, 's nevezet szerint a' Sz. Kereszttség Czeremoniáit, tőképen, mivel lelki értelemben szólván, minnyájan mi az anyánk méhéből magunkal hozzuk a' vakságot, és némaságot az eredendő vétek miatt, 's nem is segíthet minket semmi, hanem csak a' szent Kereszttségben, az újonnan való születés. Ezen Czeremoniákról ír az Apostolok ideje táján Szent Dienes *de Hierarch. Eccles. cap. 2.* melly Szent Pál Apostol Tanítványa volt, megterése előtt pedig Athenásbéli Tanácsos, Szent Názianzumi Gergely *Orat. 3. in Sanctū Lavacrum*, Arany szájú Szent János, Szent Agoston, és sok mások. Szent Kelemen Pápa *Lib. 2. Constit. cap. 42.* elől hozza, 's felteki az ördög ellen való ellen-mondást. Nicephorus *Lib. 7. Histor. cap. 31.* bizonyítja: hogy Constantinus első Keresztény Császár, midőn megkeresztelkedne, a' Szent Kenettel felkenettetett. Negyedzer tanítták Lutherános Uraimék a' Wittenbergiekkal, hogy az ember,

ember; a' kereszttség után olly tele van az eredendő bűnnel, hogy, ha valaki tövel szürkálná testének, és lelkének minden tagjait, es részeit, kivól, 's belől, mindenütt az eredendő bűnre találja; és hogy egy haj szála sem legyen a' megkeresztelt embernek; melly jó volna, így: *In colloquio Songerhausensi anno 1577. 6. Decembr.* De mást mond Szent Pál *1. Corinth. 6. v. 11.* *Et haec quidem fuistis et ea* és esélek voltatok (tudni-illik, páraznak, bálványok szolgai, házofság török, &c.) de megmofogattattatok, de meg-szenteltettetek, de meg-igazitattattatok a' mi Urunk JESUS Krisztusunknak, és a' mi Istenünk Lelke által. Imé nemde másként szól Szent Pál a' Korinthiosok felől az ő megkereszteltetések előtt, és másként megkeresztelkedések után. Lám nem mondja ő, hogy a' Kereszttség után, az eredendő vétek miatt házofság rontók, bálványok szolgai, káromkodók, lopók, a' Wittenbergiek tanítása szerint. A' Tybingai *Theologica Facultas Stemminger Gál könyve felelt való előjáró Beszéddben*, az eredendő vétekről *Anno 1584.* hanem, hogy a' kereszttség előtt, igenis olyanok voltak ugyan; de az után, nem többé *fuistis aliquando, sed abluti estis.* Ugyan illy formán ír megént Szent Pál *ad Ephes. cap. 5. v. 8.* *Eratis aliquando tenebra, nunc autem lux in Domino:* valaha sötétség valátok, most pedig

pedig világosság az Urban: itt ísmét nem mondgya Szent Pál, hogy az Efesusiak az eredendő bűnért a' Kereszttség után setéség voltak volna; hanem a' Kereszttség előtt: mert, a' mit a' Kereszttség egyszer el-mosott, nem kell annak szappan; mert el-van mosva. Annak felette, azon említett Szent Apostol, a' meg-keresztelketeket a' Szent Lélek tífia Szent Templomának, és az eleven Isten lakó helyének nevezi: ha pedig a' meg-keresztelkedett ember tetőtől fogva talpig tele, s mégis tele az eredendő vétekekkel, és ha ez minden külső, belső tagjait, részeit bé-fogta, el-lepte, meg-fertőztette, hogy találhat ilyen emberben helyt magának az Istennek Szent Lelke? hogy hogy lehet az olyan Sz. Templom? hát azt akarjátok-e, hogy ez a' fejez tífia galambocská, úgy mint a' Szent Lélek, a' bűdös moslékos sár közepiben üljön? bizonyára, valamint hogy ezen tanítás Szent Pál tanításával meg-nem egyez; úgy hasonlóképén nem lehetséges, hogy Lutherános Uraimék tanítása-is igaz régi Catholica, és közönséges keresztényi tanítás legyen a' Keresztsegről.

Második Fejtegető Valóság. Mi Catholicus Pápisták-is vallyuk, hogy az Ur Vacsorája régi; de vallyuk azt-is mellette, hogy Lutherános Uraiméknak nincs igaz *Sacramentalis* Szent-

alis; az azt szentséggel járó Vacsorájok; mert hogy volna igaz valóságos Oltári Szentségek, és hogy hogy cöfecnálhatnak, és szételhetnek azok, a' kik nē Papok; s a' kiknek, se hivatalyok az Istentől, sem az igaz Püspöki kezek fel-tétele által adatott Papi Rendekek nincsen? Nemde a' többi között, azt-is írja-e Szent Ieronymus az Isten Anyaszentegyházától elszakatt, el-pártolt Hilariusról: *neque Eucharistiam conficere potest, Episcopus, ac Presbyteros nō habens, Hier. contra Luciferianos*: UR Vacsoráját-is nem készíthet, nem lévén Püspökjek, és Papjai. Így Szent Athanásius-is *in Apologia*, és ő vele azok a' bölcs Tanítók miányában, kik akkor Egyiptusból, Thebaiból, Lyfiából, Pentapolisből, Alexandria Városában egyben gyűltek, nem akarák semmiképen azt meg-engedni, hogy némelly Ischyre nevűnek igaz UR Pohára, és Oltári Szentsége volna: mivel sem Püspök, sem Pap nem vala. Ugyan ezen okból mi Catholicus Keresztények, sem engedhettyük meg azt a' Lutherános Prédikátoroknak, hogy ő nékiek igaz UR Vacsorájok, Pohárok legyen: mivel ők, magokat a' Püspöki, vagy Papi méltóságra nem legitimálhatták, az az: hogy a val fel-ékesítve volnának, soha meg-nem mutathatták: mert küldetlenek, s hivatalanok. Tudgyuk, hogy Luther Püspök

nem volt: miként tehetette tehát másokra a' Püspöki kezeket? Honnét vett arra hatalmot, hogy Papokat, avagy a' Papokból Püspököket szentelhesse? Hiszben a' mie nem volt magának, azt másnak nem adhatta? Ha pedig nem voltak se igaz Püspökök, se Papok, a' kikre Luther kezeit tette, ha tette, a' mint-is igazat szólván, nem-is voltak, mitsodás Papok, és Püspökök szenteltethettek-fel tőlök? bizonyára egy igaz sem: mert a' minémű rendetlen, és helytelen a' kezdet, olly helytelen a'nak continuáziója, és folytatása-is. Vallyon, 's hát nem láttya-e itt kiki, melly szépen ósve-dől Lutherános Uraiméknak minden Papsága, és Superintendensége: épen, valamint a' torony formára mesterségesen fel-rakattatott kártya levelek, mindenestől egy rakásba dőlnek, ha az alsók közül egyiket valaki újjával jól meg-döfi. Ezen valóságról többet szólottunk *S. 2. a' Negyedik Esztergetésünkben*. Mellyeket mind ósve vévén, izűkségesen következik, hogy valamint Lutherános Uraiméknál, sem Papok, sem Püspökök nincsenek; úgy a' Krisztus Szent Teste, és Vére Szentsége sem találatik-fel nálok; hanem csak a' püsta kenyér, és bor, mint akár mi Vendég-fogadóházban. Azt vélik ugyan a' jó Communikánsok, és részesülők nálok, hogy a' Krisztus Te-

stus Testét eszik, és az ő Véret iszák; azonban pedig, úgy járnak véle, mint az aluók, és álmódók, kiknek úgy tetszik, mint a' leg-jobb falatokat ennének, és leg-jobb kortyokat nyelnének-le; de fel-ébredvén látták, hogy meg-tréfáltattak, és meg-esalattattak. Ugy járnak, mint az *Æolopus* kopója, melly midőn egy darab húst tartván a' szájába úsna a' vizen, látván azon húsnak árnyékát a' vizben, 's azt tudván, hogy nagyobb darab legyen annál, mellyet a' szájában tart vala, hozzá kapa, és így a' bizonyos falattyát, az árnyék falat miatt el-vesztette. Ugyan ezen hasonlatossággal élt Luther-is *in Psalmu 112*. Lutherános Uraimék meg-nem elégednek a'val, hogy az egy kenyér álattya színe alatt vegyék az eleven Krisztus Testét, és Véret; a' mint azt a' közönséges Pápista Anyaszentegyház nyújtja: hanem azt akarnák, hogy úgy adná, a' mint a' Papok veszik a' Szent Misse áldozattyában; de két szék között ülnek, és a' két szin alatt nem veszik, se valóságos testét, se véret a' Krisztusnak. Lásd erről P. Scherer György Könyvész *Part. 1. fol. mibi 121*, és többet találz.

A' mellett pedig Lutherános Uraimék, izűkségesnek-is tartják, és tanítták lenni, hogy a' Krisztusnak Sz. Teste, és Vére Szentsége a' kenyér, és a' bor két színe alatt vé-

terteffen. Mi elsőben-is az ő okokat hozzuk elől, és azokat Isten segítségével megfejtyük: az után pedig az igaz közönséges Anyafentegyház tanításának okait-is elől adgyuk, és azokat meg-is bizonyittjuk. Melly mihelyt tőlünk végbe vitettetik, mingyárált ki ki könnyen észbe veheti, 's tapasztalhatya, ha Lutherános Uraimek tanítása az oltári Felséges Szentségről, igaz régi közönséges tanítás szerént való-e, avagy inkább nem?

Első okok: miért kellelsék két szín alatt az Oltári Szentséget a' világiaknak-is, nem csak a' Papoknak venniük: mert, tudni-illik Krisztus Urunk úgy rendelte, mondván: *hoc facite, &c.* ezt cselekedgyétek, &c. *Luc. cap. 22. v. 10.* Erre az okra így felelünk mi Catholicus Pápisták: Az Ur Isten rendelte a' Házótságot, és mondotta: *crecite, & multiplicamini: Gen. cap. 1. v. 24.* nevelkedgyétek, és szaporodgyatok: tehát minnyájan megházósúlyunk-e? Vétkezett-e tehát Illyes, ama' Szent Próféta aval, hogy feleséget nem vett magának? Krisztus Urunk consecráltá, az az: meg-szentelte a' kenyeret, és a' bort, 's mondotta: *hoc facite:* ezt cselekedgyétek: hát már az következik-e belőle, hogy nekünk-is minnyájunknak consecrálnunk kell, avagy meg-szentelnünk a' kenyeret, 's a' bort? Ő ezt cselekedte Vacsorákor &c. meg-kell-e tehát.

tehát azt-is tartanunk, és bé-kelletik-e töltenünk? Másodszor: ezen szót: *hoc facite:* ezt cselekedgyétek, akkor mondotta Krisztus Urunk, mikor a' kenyeret szentelte, és nyújtotta, és nem akkor, mikor a' pohárt; hogy pedig Szent Pál a' pohárról mondotta *1. Corinth. cap. 11. v. 25. hoc facite, quotiescunque bibetis, in meam commemorationem:* ezt cselekedgyétek, valahányszor iszátok, az én emlékezetemre: az csak mód-javállás, 's annyit télsen, mint: a' mikor, vagy ha a' pohárt iszátok, cselekedgyétek azt a' Krisztus kín-szenvedése, és halála emlékezetére: melly közel sem olly parancsolat, hogy a' Laikusok, avagy a' világiak-is igyanak a' pohárból. Harmadszor: Krisztus Urunk, nem csak az Oltári Szentséget, hanem az áldozatot-is (a' mint a' Szent Atyák tanítták) Melchizedek Rendi szerént szerzette, és rendelte ám akkor. Azért igen-is, ha a' Papok áldozni, és szentelni akarnak, a' mint a' Krisztus akkor cselekedett; tőlök-is hasonló-képen két szín alatt kell annak végbe vitettetnie. A' Sacramentom, és Szentség pedig, mellyel az embernek Isteni erők, és malasztok adatnak, el-vétethetik csak az egy szín alatt-is, a' mint meg-van írva: *qui manducat hunc panem: vivet in aeternum:* a' ki eszi e' kenyeret, él mind örökké. *Joan. cap. 6. v. 59.*

Második okok Lutherános Uraiméknak: mert egyem, a' Krisztus parancsolya mondván: *bibite ex hoc omnes*: igyatok ebből minnyájan *Matth. cap. 26. v. 27.* Erre az okra így felélünk: Ugyan, 's hol van meg-irva, hogy az a' szó *omnes*, minnyájan nem csak azokra, kik akkor jelen voltak, hanem minden emberekre eük, legyenek bár akár kik, 's akár micsodafok. Ellenkezőt jelent Szent Lukács *Luc. cap. 22. v. 17.* midőn írja: *divide inter vos*: oszszátok-el (a' pohárt) magatok között: sőt Szent Márk ugyan ezen dog Historiáját le-irván, hozzá adgya: *& biberunt ex eo omnes*: *Marc. 14. v. 23.* és ivának abból minnyájan. A' *bibite*, és *divide*, *igyatok ebből*, és *oszfzátok el* mondatatott tehát igen-is minnyájokhoz; de azokhoz, a' kik ott jelen valának. Másodszor kérdgyük: ha a' szó *bibite*, igyatok, nagyobb parancsolat, avagy parancsolás-e mint amaz: *Joan. cap. 13. v. 14.* *& vos debetis alter utrius lavare pedes*: néktek-is meg-kell mosnotok egymástok lábait?

Harmadik Lutherános ok: mert, úgy-mond, közönséges parancsolatunk vagyom, hogy ezen Szentséges Sacramentommal teljessén éllyünk, a' mint meg-van írva *Joan. cap. 6. v. 54.* *nisi manducaveritis carnem Filij Hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam*

in vobis: ha nem eszitek az Ember Fiának testét, és nem iszjátok az ő véré-t; nem lélzen élet bennetek. Erre az okra mi Catholicus Keresztények így felelünk: az e-vés itt nem vétetik olly goromba, és vástlag értelemmel, mint ha főgajddal kellene örölnöd a' Krisztus valóságos Testét; hanem azt tészen, hogy *sumite*, az az: vegyétek magatokhoz: Így az iváson-is, midőn mondatik *igyatok*, nem más értetik, hanem vegyétek, és élyetek véle: azért, midőn eszük a' Krisztus eleven Testét, magunkoz veszfzük azzal az ő Sz. Véré-t is a' kenyér szin alatt, mellyről mondatik: a' ki eszi e' kenyeret; él örökké.

Negyedik okok: mert Krisztus Urunk az ő Testamentomába örökségül hagyta nekünk ezen Sacramentomot, az az: Szentséget. Erre ez a' mi feleletünk: A' Krisztus Teste, és Vére Szentsége Testamentomban hagyatott ugyan minnyájunknak a' Krisztustól, hogy az által örökséget nyerjünk; de nem hogy a' Krisztus Teste, és Vére légyen a' mi örökségünk: mert azt mi sohólt nem olvassuk a' Sz. Írásban; hanem bezeg, hogy örökösli legyünk az örök életnek, mellyről Szent Pál *Rom. cap. 8. v. 2.* mert az élet lelke-nek törvénye a' Krisztusban meg-fzahadított engem. Valamint a' Manna, melly némünémű figu-

mű figurája, képe e' Szentségnek, nem vőlt a' Zsidóság öröksége; hanem az úton tapláló eledele: úgy az ÚR Vacsorája-is az örök életre, és örökségünkre czélozó úti járásunknak kenyere. Azért, midőn Szent Lukácsnál *Luc. cap. 22. v. 20.* olvasod: ez a' pohár, az új Testamentom az én Véremben. Szent Máténál *Matth. cap. 26. v. 28.* Márknál *cap. 14. v. 24.* így olvasod: ez az én vérem az új Testamentomé: tudni-illik: ez a' Vér, mellyel az új Testamentom meg-erősítetik.

Ötödik okok ez: mert, tudni-illik, az egy szin által meg-tartatik, el-vonattatik, a' közönséges néptől, és a' világiaktól a' Krisztus Vére. Erre ez a' felelet: Való dolog, hogy meg-tartatik Lutherános Uraiméktől a' Krisztus Teste, és Vére; mert, mivel Papjok nincsen, sem egyiket, sem másikat nem veszik: Másodszor: egy szin alatt az egész Krisztus vétetik, tehát mind Teste, mind Vére, mind Embersége, mind Istensége, és így a' tellyes Szentség, a' tellyes Vendégség, és Vacsora. Mert, a' mint Szent Pál szól *Rom. cap. 6. v. 9.* a' Krisztus halottaiból fel-támodott, 's többé meg-nem hal; a' hol pedig az eleven Krisztus van, ott van az ő Teste, Vére, Lelke, Embersége, és Istensége: ergo, 's tehát a' világiaktól meg-nem tartjuk az ő Szent Vérét.

Hatodik okok: mert ám, mivel az első
Kereszt-

Kereszténységnek szokása szerént ezen Sacramentom, két szin alatt szolgáltatott, oétogattatott, most-is úgy kellene lenni. Erre mi így felelünk: Elsőben: az első Kereszténységben szokás vőlt, hogy a' vértől, és a' fojtottól meg-tartóztatnák magokat a' hivek *Act. 15. v. 20.* közönséges jószágból élének; *Act. 2. v. 45.* 's hát miért né alkalmaztattyák ezekhez magokat Lutherános Uraimék-is? Másodszor: néha másként-is történt, tudni-illik, a' mint az időnek alkalmazatósága hozta magával. Krisztus Urunk Emausban, csak egy szin alatt adta a' két Tanítványoknak, a' mint bizonyította Szent Agoston *Lib. 3. de consensu Evang. cap. 20.* Arañy szájú Szent János *Hom. 15. in Matth.* Theophilaetus, Szent Ieronymus. Sőt még Húsz János-is meg-vallya *concione Feria 2. Pasch.* mondván: nem eszmétték meg őket valami közönséges kenyérben; hanem az ő Szent Testének el-vetelésében, és ezitálva Szent Agostont, Ieronymust, Gergelyt. Magunk-is tudjuk másként, kik Keresztények vagyunk, hogy ennek a' kenyérnek evése után a' Tanítványok szemel meg-nyílnak, értelmek meg-világosittatának, melly kétség nélkül egy közönséges kenyérnek erejét fellyül halladgya. Az Apostolok idejében-is, rettenetes nagy üldözések miatt, a' rejtekekben lappangó Keresztény be-

tegekhez, és Mártiromságra menendő fog-
lyokhoz egy kis tiszta gyölcotskában bé-
kartatva, csak kenyér szin alatt vitetett az
UR Vacsorája, és néha fok napig-is tarta-
tott nálok, hogy a' következendő kínok, és
hóltok előtt lelki vizsgáztatást vennének tő-
le, és meg-erősítenék magokat véle. Ol-
vasd erről a' régi Anyaszentegyház Histo-
riusit, Sozomenust, Nicephorust, &c. Ílmét
olvassuk *Astor. cap. 2. v. 42. &c. Cap. 20. v. 7.*
áihatatosak valának pedig az Apostolok tu-
dományában. és a' kenyér szegésének réfel-
terésében: a' Syrus olvassa: áihatatosak va-
lának az imádságban, és az UR Vacsorája
tördelésében. Item: a' Szombatnak első nap-
ján, midőn egyben gyűltünk volna a' kenyér
szegésre, &c. Hogy az Apostolok idejében
szokás volt az egy kenyér szin alatt nyújta-
ni az UR Testét, meg-bizonítják Tertulli-
anus, Basilius, Cyprianus, Ieronymus, Ago-
ston, Bellármínusnál. Midőn pedig idő
múlva a' Manichæusok tanították volna,
hogy a' hús, a' bor, &c. az ördög termése,
és nem akarnák az Oltári Szentséget, a' bor
színe alatt fel-venni, parancsolatban adatott
az igaz hiveknek, hogy minnyájan a' bor fi-
ne alatt-is részesülnének az Oltári Szentség-
ben: minek utánna pedig ezen eretnkség
el-nyomattatott volna, szabadság adatott ki-
nek-ki

nek-kinek a' világiak közül az Ur Vacsorá-
jának akár csak egy, akár két szín alatt való
el-vételére. Utóllýára fok illetlenségeknek,
tisztalenségtelenségeknek el-távoztatására, el-
végeztetett az Anyaszentegyháztól: hogy a'
Szent Míssé áldozattján kívül, a' régi szokás
szerént az Ur Vacsorája egy szín alatt adat-
tasson, és vétetessen. Már pedig, ha ilyen-
től olly parancsolat volna ki-adva, hogy
minnyájan a' hívek két szín alatt vegyék az
Ur Vacsoráját, nem merne volna bizonyára
az Anyaszentegyház, az Apostolok idejében-
aztot, csak egy szín alatt a' betegekhez, és
foglyokhoz küldeni; sőt meg-fem engedték
vólna azt, a' Szent Apostolok. Innét tehát
az következik, hogy mindenkoron szabad
akarattyán állott az Anyaszentegyháznak,
hogy ezen Felséges Szentséget akár egy, a-
kár két szín alatt szolgáltathassa, osztogattat-
hassa, és így meg-mozdúlhatatlanól helyben
marad a' Papisták, az az: igaz Catholicusok
tanítása.

Hogy az Oltári Szentség mind a' Papok, től a' Szent Misse aldozattján kívül, 's mind a' világiaktól az egy kenyér szín alatt vétethetik, oka elsőben-is: mert csak ez egy szín alatt-is, az egézf, és tellyes lelkeinket, malasztokkal bé-töltő Sacramentom, és az egézf eleven Kristus jelen vagyon: valamint

a' Kereszttségben az egész Szentség, egy öntéssel tellyessen fel-adatik, jólehet hármassal lehet a' mofogatás, ha úgy rendeli az Anyaszentegyház, a' mint-is szabad véle, hogy úgy rendelheffe. Másodszor: mivel a' kézfűzín, sem az idvességre, sem a' Szentségre né szükséges: mert Krisztus Urunk *Joan. cap. 6.* a' hol ezen Szentségnek szükséges voltát hozza elől, csak az evésről téfzen leg-gyakrabban emlékezetet, és annak igéri az örök életet: kétség nélkül pedig hozzá adta volna az ivást-is, ha azt szükségesnek akarta volna lenni az örök életre ezen Szentségben. Már pedig, mondgya *Joan. cap. 6. v. 58. Qui manducat me et ipse vivet propter me:* a' ki engem élzen, ő is élni fog érettem: és *v. 59. qui manducat hunc panem, vivet in aeternum:* a' ki eszi e' kenyéret, élni fog mind örökké: és *v. 50. ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur:* hogy a' ki eszen ő belőle, meg-ne hallyon.

Itt a' nem Pápista, és nem Catholicus Uraimék azt felelik: való dolog igen-is, hogy az evőknek ígértetik az örök élet; de nem mondatik: hogy *csak* az evőknek; tehát (úgy mond) szükséges az említett Rész *54. Felse* szerént az ivás-is. De mi Catholicusok, így torkoltyuk-meg őket: A' Hivőknek, és a' Hivőknek a' még-igazulás ígértetik *Rom. cap. 3. v. 22.* a' hol noha nem mondatik, hogy *csak* az

csak a' Hivőknek, még-is erőssen vallyák Lutherános Uraimék, hogy *csak* az egy Hit szükséges a' meg-igazulásra: Item: a' ki segítségül hja az Istent, annak az Isten segítsége ígértetik *Psal. 144. v. 18.* itt-is nincs hozzá toldva: a' *ki csak*, és *csak* az Istent segítségül hja; még-is ezen toldalékból szabják-ki tanításokat Lutherános Uraimék, azt állítván, hogy *csak* az Istent kellesek segítségül hínunk. 'S miért nem volna hát nekünk-is szabad azt tanítanunk, (kivált-képen, mivel erre vezet minket a' Szent Lélek vezérlése alatt lévő Krisztus Anyzszentegyháza) nem a' magunk feje találmányából, hanem az Anyaszentegyházéból, hogy *csak* az evőknek ígértetik az örök élet? Miért legyen pedig csak az evés elégséges az örök életre, ezentől megmutattyuk. Azért, tudni-illik, elégséges *csak* az evés-is; mert az egy kenyér szín alatt jelen van, nem a' meg-holt, hanem az eleven Krisztus Teste *Joan. cap. 6. vv. 41. & 51.* és következendő-képen az ő szentséges Vére-is? tehát, a' ki veszi a' Krisztus Testét, veszi az ő szentséges Véré-t is. Ugyan-is, valamint az ember *Sacramentaliter*, az az: Szentség vételéhez alkalmaztatott módon eszik annál a' Mennyei Asztalnál, ha szintén fogáival őszve nem rágja, nem marczongollya-is a' Krisztus Testét; úgy *Sacramentaliter*, avagy Sacramentom

módon íszik-is, ha szintén a' Krisztus Vérére. ital módgyára nem veszi-is; csak vegye, 's részesüljön benne.

Bizonyította eztet Szent Pál *1. Corinb. 11. v. 27.* e' következő igékkel: *quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit Corporis, & Sanguinis Domini:* valaki elzi e' kenyeret, vagy íszik az UR Poharat méltatlanól, vétkez lézen az UR Teste, és Vére ellen: tudni-illik: a' ki csak az egyiket cselektzi is a' kettő közül, akár csak egyik, akár pedig csak ígyk méltatlanól, már vétkezik mind a' kettő, úgy-mint a' Krisztus Teste, és Vére ellen: azért az egyben mind a' kettő foglaltatik, és egyet-vévén, mind a' kettőt vesszük, 's hé-töltyük ama' Krisztus Parancsolattját *Joann. cap. 6. v. 54.* mellyet nekünk az ő Szentséges Vacso-rája vételéről ki-adott. Ezen Felséges Szentségnek figurái, avagy képzési-is, mellyek a' Szent Írásban tel-tetnek, nem mást jelentenek, hanem csak az evést; Ollyan figurák valának: az élet fája, a' Húsvéti Bárány, a' Manna, az az: Mennyei kenyér: mellyek bizonyára csak egy színt jelentenek; mivel a' Szent Írás őket elől-hozván, semmi emlékezetet nem téstzen a' pohárról, és itálról. Végtére el-hitetheti-e valaki magával, hogy az egész keresztyén világ Luther ideje előtt

jussa,

jussa, igasága szerént meg-nem kívánta volna a' pohár idvelséges hasznát, hogy ha azon pohár vétele mindeneknek szükséges, és Isten-től parancsoltatott volna.

Rövid tóldalék kérdésünk legyen it-e ezen dologról. Vallyon, 's miért en-legeti leveleiben Szent Pál Apostol a' pohárt a' meg-tért Pogányoknál; holott pedig a' meg-tért Zsidóság UR vételében semmi emlékezet nincsen a' pohárról, sem az Apostolok Cselekedete Könyvében, sem Szent Pál Leveleiben? Felelet: mert a' Pogányok a' bálványoknak áldozván, meg-fokták a' nékik áldoztatott bor itálát: hogy tehát tudnák meg-térések után, hogy a' keresztyeni áldozatnak részesülésében, kevesebbet nem vesszenek, emlékezik Szent Pál két-féle pohárról, az ördögökéről, es az Istenéről. Ellenbe a' Zsidók az áldozat italt bálványozásnak, és pogány szokásnak tartották; annak okáért a' meg-tért Zsidók-is az első Anyaszentegyházban meg-elégettek az egy kenyér szín alatt nékik szolgáltattott Oltári Szentséggel.

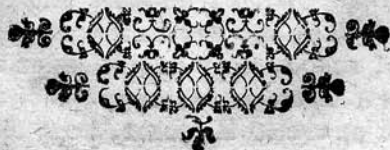
Bizonyágink vannak erről a' Szent Írásban: Elzher Királyné maga ártatlanságát ki-terjesztvén, így imádkozék az Istenhez: Uram! tudod, hogy nem ittam az áldozatok borát. *Esther. cap. 14. v. 17.* Móles meg-bünteté az el-esett Zsidókat, hogy áldozat-bort it-

bort ittak. *Deut. cap. 32.* Acház Király oltárt építte az áldozat borának az egész nép számára bálványozás kedvéért, *4. Reg. 16.* Item: eve, és ivá a' nép az arany borjú imádásakor *Exod. cap. 32.*

Még egy van ezen új ének versében, tudni-illik: Szám szerént is nálunk régi **Hic Sommája.** Erre már bőven megfeleltünk: mert ezen a' Sommán, vagy a' Hit Izágozatit értik Lutherános Uraimék, ha úgy? erről eleget mondtunk §. 2. a' Harmadik Fejtegető Valóságunkban: avagy talán a' Lutherános új tanításnak új Artikulusit, ha úgy? ezekről is eleget olvashatsz §. 2. az első Fejtegető Valóságunkban. Igaz lesz tehát ezen harmadik Versnek vége, bé-fejező része hogyha a' *Biblia* szót egy kevéssé meghozszabbitod, így énekdegelvén:

*Nyugodgyon hát bátrán lelked esmérte;
Bibliájával egy idős Luther hite.*

Mellyet minnyájan mi Római Apostoli Pápiák igen tudgyuk, és örömeit is vallyuk.

NEGYEDIK VERS.

*Ha Isten Igéjén kívül hiszsz, 's vallasz,
Réginék mondgyad bár, csak új a' mit tartasz:
A' melly ültetést nem ültetett az Atya,
Ki-irtatik, 's nem szál rá az ég barmattya.*

ELSŐ igaz Apostoli Pápista Fejtegető Valóság. Ha minden új, és olyan, mint az új köröm, a' mit valaki a' meg-irtt Isten igéjén kívül hiszen; el hitesse minden ember magával, Luther Bibliájának is szükség-képen újnak kelletik lenni: mert ellenkező Uraimék, semmi Szent Írásból meg-nem mutathatták azt, hogy az ő Bibliájok az Isten igéje legyen. Továbbá ha újság, a' mit valaki az Isten igéjén kívül hiszen: tehát a' Keresztség Lutherános Uraiméknál újdön-új Sacramentom, és Szentség; mert, hol találják-fel a' Szent Írásban, hogy a' Keresztség Szentség? Es ímér, ha újság minden, a' mit a' Szent Íráson kívül tartasz, tehát a' Vasárnap Lutherános Uraiméknál merő újság, és új innép: mert arról semmi nincs a' Szent Írásban, hogy a' Vasárnapot meg-szenteljük. Ergo, 's tehát az kerekedik ki belőle, hogy midőn Luth-

rános Enekes Uraimék, erővel-is réginek a' karják tenni magok vallását, aztot izép okoskodásokkal újdön-újnak lenni próbálják. De bezeg vastagon meg-csalatkozik itten a' Lutherános Authör, és Vers-szerző, midön azt véli, hogy mind új az, a' mi a' Bibliában írva nincsen. Kérlek, ha valamin mag a' Krisztus, ki csak szóval prédikállotta, és nem adta írásban a' maga Hitét; úgy az Apostolok-is csak prédikálták, 's írásban nem foglalták volna azon hitet, (a' mint-is jó ideig úgy vólt) 's hát nem lett volna-e az Istennek (kinél semmi ige nem lehetetlen) módgya benne, hogy hitét világ végezetéig meg-tartaná? Igen-is újság, 's újítás az a' hitben, a' mit nekünk az Ur ki-nem jelentett; de a' mit ő ki-jelentett, akár írva legyen az, akár pedig csak mondva, régi az, és egyiknek olyan fundamentoma van, mint másiknak: tudni-illik, mivel egyenlő-képen az Istentől szármoznak; és mivel mi azon Istentől való származásokat jól tudgyuk a' régi, álhatos, 's hozzánk terjesztetett Traditiókból, az az: kézről kézre adatott hagyományokból. Avagy pedig (ha enék ellene mondanak) mutatassanak nekünk Lutherános Uraimék, Bibliájokról más fundamentomot: mert, felelek felőle, hogy Szent Mihály Archangyal nem hozta azt nekik-le Mennyégből.

Az első

Az első Anyaszentegyház idejében-is mondták vala nevezet szerént az Arianusok, a' mint bizonyittya felőlők Szent Agoston *Lib. 1. cont. Maxim. que extra Scripturam sunt, nullo casu à nobis suscipiuntur*: a' mik az Iráson kívül vannak, semmi történetben bé-nem vétetnek tőlünk. De hol van ezen *fundamentális*, és meg-feneklett tanítás meg-írva? és mitsoda írásból mutathatták meg? talán azt mondgyák (mint a' mi idönkben a' nem Pápista Uraimék) hogy az Ur Isten *Deuter. cap. 4. v. 2. Apoc. cap. v. 18.* tiltja azt, hogy az ő igéjéhez valami adasson. Ugyan épen ezt mondgyuk mi Római Pápisták-is, hogy a' meg-íratott Isten igéjéhez nem kell semmit hozzá tóldani, hogy meg-ne hamisíttasson: a' Traditiók, és hagyományok által pedig nem tóldatik semmi az Iráshoz; hanem csak előnkbe adatik általak annak tulajdon valóságos értelme. Adta volna az Isten, hogy ezt meg-tartotta volna Luther-is, és az Irást ne földozta, úgy itt-is, ott-is meg-ne esonkitotta volna! Hányiak vetik ellenünk az ellenkező Atyafiak ama' Krisztus Urunk mondását-is *Matth. cap. 15. vv. 6. & 9. irritum fecistis mandatum DEI, propter Traditionem vestram*: el-veztegettétek az Isten Parancsolatját, a' ti Hagyománytokért. Ezen falat igen jól esik mi nekünk; mert a' Hagyományok ki-

Aa 2

nyok ki-

nyok kívánságunk szerént meg-tartatták velünk az Isten Szent Parancsolatit: örömeit is helyben hadgyuk mi Római Pápisták, hogy **Krisztus Urunk** a' Fariseusok emberi hagyományit, mellyek az Isten igéje ellen valók voltak, kárhoztattya; de nem az Apostoliaikat, mellyek az Istentől származnak: ezeket 's nem amazokat vesztzük-bé mi Catholicus Keresztények, ellenben pedig amazokat, 's nem ezeket vettyük-el. Tudnunk kell itt, hogy a' Zsidók-is tartottak Isteni Hagymányokat, mellyeket Krisztus Urunk, és a' Sz. Irás nem kárhoztat semmi-képen: tudni-illik: hogy Móses Könyvei, Dávid 'Soltári, a' Királyok Kronikája, &c. csupádon csupa igaz Isten igéjét foglalnak magokban: hogy az eredendő Vétek a' környül-meteltetés által eltöröltetik, &c. A' mellett pedig azt-is tudnunk kell, hogy Krisztus Urunk az igaságos hagyományok ellen, mellyek az emberektől származnak, nem szóllott; mert maga parancsolta, hogy az Anyaszentegyházat meghalassuk: 's Szent Pál is mondgya *Hebr. cap. 3. v. 17. Obedite Prapostis vestris*: engedelmeskedgyetek a' ti Elő-járóitoknak.

Második Fejtegető Valóság. A' *Traditiók*, és Apostoli Hagymányok, nem egyebek, hanem az iratlan Isten igéje, irás nélkül való

kül való Isteni Parancsolatok, és törvények; mellyekről a' Biblia semmi emlékezetet nem télsen ugyan; de mindazonáltal Krisztustól, és az Apostoloiktól adattattak a' régi Anyaszentegyházról bé-vétettettek, és álhatalos szokás által a' mi időnkig meg-tartattak az igaz hivektől. Illyen *Traditiókról*, Hagymányokról, tanittuk mi Catholicus Keresztények, hogy meg-kellelsek őket erőssen tartani: mivel nem egyebek, hanem az Isten eleven igéje: mivel hasonló authoritással, bizonyossággal pecsételtetnek, mint a' meg-iratott Isten igéje, tudni-illik, a' közönséges Anyaszentegyházéval: mivel a' *Traditiók* nélkül bizonyossak nem volnánk az igaz Szent Irás felől, nem-is tudhatnók, hogy mellyek legyenek az igaz Szent Irás Könyvei, és mi-csodás legyen azoknak valóságos értelme: mivel az Anyaszentegyház kezdetén az igaz Hit minden Irás nélkül Szent Pál mondása szerént *ex auditu Rom. cap. 10. v. 17.* hallásból lehetett, 's volt-is. A' Hagymányok igenis szükségesek, kívált-képen a' Hitnek né-melly fő ágozatira nézve, mellyeket a' meg-iratott Isten igéjében fel-nem találhatod: úgy mint: hogy az Atya, Fiú, Szent Lélek különb személyek, a' Sabellianusok ellen: hogy a' Szent Lélek az Atyától, és Fiútól egyenlően származik, a' Macedonianusok ellen: hogy

Aa ;

len: hogy

len: hogy a' Krisztusban nem csak egy, hanem két természet legyen, de nem két személyek, hanem csak egy Isteni személy; rész szerént az Eutichianusok, és rész szerént a' Nestorianusok ellen: hogy a' Kereszttségben az igéket: *ego te baptizo, &c.* én téged megkeresztellek, &c. vagy meg mosogatlak, értelmes külső szókkal ki-kellessék mondani: hogy nem a' Szombatot, hanem a' Vasárnapot kellessék szentelnünk. Egy szóval gyökere, és fundamentoma a' Hagymányoknak a' Szent Irás, és az első Anyaszentegyház Sz. Atyái. Azért ínt minket Szent Pál 2. *Thessal. cap. 2. v. 14. State, & tenete Traditiones, quas didicistis, sive per Sermonem, sive per Epistolam nostram*: Atyámiai, álhathatosok legyenek, és tartsátok meg a' Hagymányokat, melyeket tanúlatok, vagy a' beszéd által, vagy a' mi levelünk által. Ezen szóról így ír Arany-
 Izájú Szent János *Homil. 4.* tudni-való innét, hogy az Apostolok nem mindent hagytak Irásban magok után; hanem sok dolgokat Irás nélkül is: annak okáért a' Hagymányokat, avagy az Anyaszentegyháznak szóval lett tanítás is nagy hitelre valóaknak kell tartanunk. Végtére így fejezi-bé mondását: *Traditio est, nihil queras amplius*: az az: régi Hagymány, elég az: többet ne kérdezz. *Ita* méltó így ír Sz. Pál 2. *Timoth. 2. v. 2. quae audisti*
a me per

a me per multos testes, hac commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere: a' minket tölem hallottál sok tanúk által, azokat bizzad hív emberekre, kik alkalmatosok lesznek egyebeket is tanítani. Szent Basilius *Lib. de Spiritu Sancto cap. 27.* így szól e' dologról: A' Hitnek tudományát, mely az Anyaszentegyházban tartatik, és prédikáltatik, rész szerént vettük a' megírt tanításokból; rész szerént pedig az Apostoli ki-adatott Hagymányokból. Talán Sz. Agostonra nem nehez-
 telnek azért ellenkező Uraimék, hogy ezen dolog felől egy kevéssé keményebben szól az ellen-mondó pártosokhoz *Epist. 118. cap. 5. Similiter* (az ő szavai) *si quid per orbem frequentat Ecclesia: nam hoc, quin ita faciendum sis disputare insolentissima insania est*: hasonló-képen, ha valamit e' földön gyakoról az Anyaszentegyház: mert, ha úgy kellessék-e a' félénkelenni, azt hányni vetni, igen valtag elszelenség. Azért bátran ki-is mondgya vala ő maga felől *contra Epist. Manich. cap. 15.* En még az Evangéliomnak sem hinnék, ha az Anyaszentegyház tekintete arra né hajtana: mint ha mondaná: ha az Anyaszentegyháztól nem hallanám, hogy ezen könyv az igaz Evangéliom, nem hinnék az Evangéliomnak. Avagy: az Anyaszentegyház Evangéliomról való Traditioja, Hagymánya vízi végben-
 nálom,

nálom, hogy az Evangéliomnak hiszek; mert másként nem tudhatnám, hogy ez, az Evangéliom. Már pedig úgy hiszük mi Római Apostoli Pápiák, hogy ezek, akár mely igazság szeretőnek, elégséges próbák a Tradícióknak, kézről kézre adatott hagyományoknak régiségekről, szükséges voltokról.

A Vers végén, jövendő Prófétává téli magát a' Lutherános Vers-szerző, és felveszi Sz. Máté Evangélioma 15-dik Részének 13-dik Versét, tudni-illik: *omni plantatio, quæ non plantaverit Pater meus Cælestis, eradicabitur*: minden ültetés, a' melyet az én Mennyei Atyám nem ültetett, ki-izaggattatik. Erről.

Harmadik Fejtegető Valóság. Ezen jövendőléstől mi Római Apostoli Pápiák semmit nem félünk; hanem inkább nagy kacagással nevettyük az új Prófétát: mert tudjuk mi azt bizonyosan, hogy a' Római Anyaszentegyház birodalmának vége nem lesz *Luc. 1.* és hogy a' pokol kapui erőszakot nem vehetnek rajta *Matth. 16.* Az ellenmődő Uraimék a' következő szokat-is olvasnák az Evangéliomban, meg-látnák bizonyál, hogy kit illesse a' ki-irtás, és ki-szággatás: mert mingyáraft utána veti Idvezítőnk: *finis illos, cæci sunt, & duces cæcorum: cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.*
v. 14. had-

v. 14. hadgyátok-el őket, vakok, és a' vakok vezéri; a' vak pedig, ha a' vakot vezeti, mind a' ketten a' veremben esnek. Bezeg szépen le-irattatnak itten ellen-mondó Uraimék, mert ők-is csak a' magok tulajdon vak elméjeket követik, és bé-húnt szemel gyűlölik az igaz Anyaszentegyház vezérő világozságát, és igazságát, mely az UR Istentől arra a' végre tétetett a' gyertya-tartóra, hogy mindenknek világoskodgyon, a' kik a' házbán (az Anyaszentegyházban) vannak. Igen-is olyanok az idegen új támodással járó új tanítások, valamint az ostromló szelek, és zápor esők, melyek erőssen zúgnak búgnak, csattagnak ugyan, de fokáig nem tartanak. Az emberi találmányoknak, 's mindennek, a' mi Istentől nem származik, el-kell vesni; a' mint valóba igazán szól Gamaliel: a' mi pedig az Istentől vagyon, el-nem bontatatik. *Act. cap. 5. v. 9.* Lásátok a' régi újítokat, minden tanításokkal, és találmányokkal hol vannak?

Negyedik Fejtegető Valóság. Luther Márton, egy más között ellenkező tanítási a' Tradíciókról, avagy az Anyaszentegyház Hagyományiról. Elsőben helyben hadgya a' Tradíciókat, és így szól: ha közönségesen akarunk szólni a' Keresztiségről, és az

Bb

UR Va-

UR Vacsorájáról, mit cselekedgyünk? nincsen semmi név a' Szent Írásban, melly a' Sacramentumokat, avagy jeleket, mind egybő foglalná: itt mi csendesen halgassunk, és közönségesen erről ne szóljunk. *Part. 2. fol. 32. pag. 3. contra celest. Prophet.* Megént ő így: szíveffen meg-engedem, hogy az UR Vacsorája Szentség, avagy Sacramentom, ha szintén az Írásban annak nem neveztetik-is. *Part. 2. fol. 176. pag. 2. in notitia de Cœna Domini.* Item: Igaz dolog, nem hozhattuk ki világossan az Írásokból, hogy te Gyermekes Keresztsege, az első Kereszténység idejében támodtál volna az Apostolok után: de mindazonáltal annyit hozunk ki belőlök, hogy most a' mi időnkben, fenki jó lelki esmérettel, ki nem rekesztheti a' Gyermekes Keresztseget, melly annyi időtől fogva, a' mi időnkig gyakoroltatott; mivel az Isten nem csak elűsenedi aztot, hanem eleitől fogva, mind eddig őltalmazta-is, hogy el-ne veszne. *Part. 2. fol. 231. pag. 1. Epist. de reiterv. Bapt. ad 2. pastores.*

De valóban másként szól Luther *Part. 7. fol. 290. pag. 2. de abusu Missæ.* En meg akarom itt újítani fenéklő tanításomat, (Luther szavai) mellyet minden keresztyén ember sérelem nélkül meg-tartsa, 's magával el-hiteffel, hogy, tudni-illik, valami találtaik azokon kívül, mellyek az Írásban fel-vannak téve, kiváltké-

váltképen, az Isteni tisztelethez tartozandó dolgokról szólván, az mind az ördögtől származik. Mellyből jó Lutherános Uraimék, igen helyessen hozzuk mi azt ki: hogy a' ti Gyermek keresztelestek az ördögtől származandó, és hogy ti az ördögtől vettétek ama' tanítástokat: hogy a' Keresztsege, úgy az UR Vacsorája-is Sacramentom, avagy Szentség: mert Luther maga meg-vallja, hogy ez nincsen fel-téve az Írásban; a' mellett pedig, az Isteni tisztelethez tartozandó dolog is. Eféle fok zűr-zavaros egy mással ellenkező Luther itéletit, erről, és több más-féle materiákról olvashatod Evangyéliusi, szél után forgó Vitorlja kakasról írt könyvben, mellyet néhai János nevű Laybachi Püspök ő Herczegsege ki-bocsáttatott Anno 1587. Mit itélhetz pedig, a' nagy Istenért! arról a' szájról, a' mellyből egyszer, smind hideg, és meleg jön ki? Ha erről a' Szent Írást tudakozzuk, azt feleli *Ecol. cap. 3. v. 22.* a' két úton járó szívnek nem léhen elő-menetele: és *Ecol. cap. 2. vv. 14. & 17.* jaj a' kettős szívűnek, és a' vétkes ajakoknak! 's mit fognak cselekedni, midőn látogatni kezd az UR? midőn hallaniok kell az Istenről: *os bilinge detestor. Proverb. cap. 8. v. 13.* a' két nyelvű szájat utálok. Nem-is tekerheti itt ki magát Luther a' kopasz mentséggel: hogy tanítá-

sának elején, erőtelen volt lélek szerént; az után pedig álhatalos munkájával, és nagy fáradságával jobban megvilágosított, és tökéletesebbé lett: 's azért, a' mit elébb tanított, az után vízfő czáfolta. Mert, tudniillik, Luther maga sem szenvedhete vala aféle gyalázatosság fődözgetőket; 's azért hasonló alkalmatosságban így felel vala Carolostádnak: (melly feleletét megént meg-újította *Syngramma* nevű könyveskéje elő-járó befejtésében.) Az bizonyára őrdög, a' ki alattomba, és álnokúl csúsz-bé; az után pedig avar mentegeti magát, hogy eleinten elégségesen erős nem volt lelkében: mert ugyan-is nem mentegeti ám így magát az Istennek lelke: ha ha jó őrdögöm! igen jól esmérlek: mert az őrdögöt soha másban meg-nem esmérheti senki, mint a' hazugságban, és a' hitben való két-felé ofzlasban: az Isten Lelkét-is, semmi-ben másban nem olly jól, mint az igaz-mondásban. Az értelemnek, és beszédnek egyenetlensége ám az őrdög. *Part. 2. fol. 30. pag. 2. de caelest. Proph. 6. fol. 101. pag. 2.* Ugy vélném, hogy eféle helytelen mentség, 's fertelmes szépicés ellen, többet ezen Luthernek maga tulajdon szavainál tölünk senki nem várhat.

ÖTÖDIK VERS.

*Régi Anyaszentegyházunk JESUSában,
Kit Vérvél szerzett; hogy bizony szavábá:
Két Szentseget tartson, 's állandó maradjon,
Isten tanításán, 's nem másan nyugodjon.*

ELSŐ Fejtegető Valóság. A' mint a' szóból ki-tetfzik, egynek láttatik mondani a' Vers-szerző Páztor Ur-am, a' maga Anyaszentegyházát. Ugyan ez ám az, a' melyet Lutherános Uraiméktől olly kívánva kívánunk, és várva várunk, úgy mint ezen bizonyos jelét az igaz egyetlen egy Hitnek; de a' mint látjuk, a' Protestans Uraimék tanításának egyvélsége, akkor mutattatik-meg mi nekünk Római Apostoli Pápistáknak, mikor minnyájan vakokká, és fiketekké leszünk; mert valameddig hallunk, és látunk, mind addig mást nálók nem láthatunk, se nem hallhatunk, hanem ellenkezéseket, fel-ofzlasokat. Lásd az első §-ban az Első Fejtegető Valóságunkat. Nem egyszer hallottuk azoktól az okos, és tanult elméktől, kik annak előtte Protestans Uraimékkel tartván, de meg-esmérvén az idvélséges igazságot az igaz Római Szent Hitre

tértek, hog meg-téréseknek a' többi között egy fő oka ez vólt: mivel, tudni-illik, a' Lutheránosoknál oly nagy vizfá-vonásokat láttak, tapasztaltak a' tanításban, a' vallásban. Példának okáért: látták, hogy egy helyen a' Mísét bé-vezik, mint Saxoniában; más helyen pedig ugyan azon Mísét Papok vásárjának, az ördög bolondozó játékának, sőt épen bálvány inádasnak mondgyák: egy helyen a' titkos gyónást, és a' bűnök meg-vallását bé-vezik, mint Brandeburgiában: más helyen a' gyónást el-vifelhetetlén igának, lelki elméret martiromságának, és a' Pápa találmányának nevezik: egy helyen Keresztet vét a' Prédikátor a' prédikátzio előtt magára; más helyen a' kereszt-vetést legyezésnek mondgyák: egy helyen két Sacramentomokat, és Szentségeket tartanak; más helyen hármot, négyet, sőt többeket is: egy helyen a' gyónás után abszoluziót ad a' Prédikátor, mint nálók Sopronyban szokás, 's mint a' mi Catholicus gyóntató Papjaink eselekefsznek: másut pedig, úgy-mint Auspurgbā csak hirdetik Pástor Uraimék a' bűnök meg-bocsátását, úgy-mint a' Krisztusban való hitnek gyümölcsét. Örömezt tudnánk mi, mellyik Auspurgi Confeffióval egyez-meg az ő hitek avagy vallások? mert már négyszer nyomtatták-ki azon Confeffiót, 's mindenkor feles

feles változtatásokkal. Mellyik tehát a' négy közül igaz? Magok Lutherános Uraimék meg-vallyák *in colloquio Altenburgensi*, hogy az Auspurgi, vagy Deákúl, az Auguftana Confeffio fokszor meg-változtatott, úgy annyira, hogy már sokan nem tudhattyák, mellyike légyen az igaz valóságos. Erről így ír egy fő Lutherános Aurifaber nevű Doctör, és Luthernek kedves Pajtássa, belső embere, *Anno 1568-ban Luther asztali beszédei könyvének elő-járó beszédében*: igen tisztá okulárjának kell annak lenni, a' ki az Auspurgi Confeffio Articulusit tisztán, igazán, és meg-nem hamisítva akarja fel-találni. Tudgyuk azt-is, hogy Lutherános Uraimék 1580-dik esztendőtol fogva az Auguftana Confeffiót, úgy, a' mint *in Libro Concordie* taláztatik, bé-vették; de ugyā az sem egyez-meg az elsővel, melly Auspurgban OTÓDIK KAROLY Császárnak bé-adott, és *in Originali* Császár, és Koronás Király Urunk ő Felsége Bibliothekájában Bécsben tartatik: úgy hogy, ha az *Auspurgi Confeffio* titulussát nem olvasnád rajta, a' izemlätomást való nagy külömbség miatt, soha Auspurgi Confeffiónak nem mondanád, hanem valamelly más Confeffiónak. Ha pedig Lutherános Uraimék a' fundamentalis Vallások alapottyában oly meg-nem egyezöek vóltak, hogy lehetnek az új jubileamos E-nek sze-

nek szerént egyesek a' magok tanításokban? és hogyhogy valhatnak magok részéről egy Anyaszentegyházát? Próbált dolog nálunk, hogy, valamint Auspurgi Confessiók külömb-félék nálók, úgy hasonló-képen nagy külömb-ség légyen a' *Confessionisták* között, Magyar Országban, Német Országban, és Angliában.

Második Fejtegető Valóság. De ugyan emberi módon szólván-is, lehetséges dolog-e, hogy egynek mondhasák Lutherista Uraimék a' magok Ecclesiáját. Mert mivelhogy ők e' következő fundamentum-jokat bizonyosnak tarttyák, mellyről *Ginther in vindicatione Fol. 26.* vallást téfen ezen szókkal: Bizonyos az nálunk, hogy mi Evangyélíkusi keresztények az Anyaszentegyház Doctorinak írásit, sem a' hit regulájának (*principium credendi*) sem olly regulának, melly a' Szent Írást magyarázná (*principium interpretandi Scripturas*) nem ismerjük: 's hasonló-képen ama' más fundamentum-jokat-is, mellyet némelly Lutherános Leibzigi Theologus *Anno 1711. pag. 2.* ezen szókkal hozza elől: a' mi elménk, úgy mond, természet szerént, csalatkozásokra hajlik, és inkább ragaszkodik a' hazugsághoz, hogy sem mint az igazsághoz: mivelhogy (mondom) Lutherános Uraimék

Uraimék ezen két tanításokhoz csatoltyák magokat, mi így okoskodunk: a' hol az ember a' hitnek nehéz értelmű, melly titkaira nézve, bizonyos regulát nem tart; hanem csak a' maga elméje, ítélete szerént regulálja magát, melly inkább hajlandó a' hazugságra, mint az igazságra, ott kétség nélkül fokak között egyefség nem taláztatik a' tanításban; de így foly a' dolog Lutherános Uraiméknál: tehát, 's ergo. Az első része ezen forma szerént való argumentáziónak, avagy okoskodásnak világos: Mert, vallyon, 's miért nem egyeznek-meg egy más között a' Lutheránosok, 's a' Kálvinisták, ama' hitünkhöz tartozandó mélységes titkokról, úgy-mint, az UR Vacsorájáról, és Prédestinációról, azaz: Örök dicsőségre való lteni kegyelmes elválasztásról koholt tanításokban, jóllehet mind a' két résznek Bibliája vagyon? azért tudni illik, hogy mind a' két részről, magok értelmek, fejek szerént magyarázzák a' Bibliát, és semmi bizonyos regulát nem tartanak: midőn se az Anyaszentegyházat né halgattyák, se a' Szent Atyák magyarázattyát bé-nem veszik; és így a' Hušitákról, Czwingliánusokról, és több afélékről-is, hasonló-képen szólván. A' *minor*, avagy okoskodásunknak második része nem más, hanem Lutherános Uraimék folyól elő-hozott tanítása: igen he-

lyessen következék tehát, hogy az ő tanítá-
sok nem lehet egy mással meg-egyező. E'
felől többet találz az erőtelenségről irtt ne-
vezetes P. Kraus könyvében a' pag. 49. ki-is
pag. 45. Seffler nevű Lutherános Doctor íza-
vait, így hozza-bé: Szerelmes Istenem! mi
lélzen még a' Lutheránosokból, midőn oly-
vak módon tévővázna, 's nem-is tudgyák,
mit statuállyanak, az az: mit végezzenek, tar-
tsanak: hanem hová tovább, annál álbatat-
lanabbak, 's annál inkább ellenkeznek egy-
más között a' tanításban. 'S bizonyára iga-
zat-is mondott ő ebben: mert hiszen az első
Confessionisták azt vallyák vala, hogy a' ke-
nyér szín alatt, és a' bor színe alatt, Krisztus
URunk valóságosan jelen légyen az UR Va-
csorájában: idő múlva pedig el-efvén ezen.
Hit ágozattjától, azt állitták vala, hogy a'
kenyér, és bor alatt, avagy a' kenyérben, és
borban légyen a' Krisztus. De ezt sem hitték
fokáig; hanem azt találak fel, hogy csak az
el-vételben, tudni-illik az evésben, ivásban, és
el-nyelésben kezdődgyőn URunk Meg-vál-
tónk jelen volta. Most pedig már az sem tet-
szik nekik, hanem azt tartják, hogy a' Je-
nyelés után, 's nem előbb. Ugyan úgy szó-
lanak ők a' jóságos cselekedetek iránt-is:
mert elsőben-is Luther a' jóságos cselekedet-
eket merő hajálos bűnöknek kiáltá-ki: ke-
vés idő

vés idő múlva leg-alább bocsánandó bűnök-
nek vallotta azokat: megént idő jártával azt
tanította, hogy nem vétkek, de mindazonál-
tal hiába-valók, és Isten előtt né kedvelek: u-
tollyára, midőn a' Sz. Írásból meg-czáfoltatott
vólna, még-is aláb hagyván a' dologban, ar-
ra állott: hogy a' jóságos cselekedetek igen-
is érdemesek, de csak az idej, és nem az ő-
rök jutalmok el nyerésére. Most pedig el-
efvén Luthertől, közellyebb vezük hozzánk
magokat némelly Lutheránosok, 's azt val-
lyák, hogy a' jóságos cselekedeteknek meg-
adatik igen-is a' Mennyei jutalom-is; de csak
az Istennek tellyeséggel ingyen való kegyel-
méből. Így változatták tanításokat a' Sz.
Sacramentumok számáról-is, az eredendő vé-
tekről, és több más Hit ágozatiról. Hallyuk
itt, mit mondgyon efélékről Szent Athanási-
us *in Decretis Synodi Ephesina*: Olyan embe-
rek ők, úgy mond, a' minéműeket ir-le Sz.
Jákáb Apostol, tudni-illik: két félre hajlandó
elműek, és minden cselekedetekben álhatat-
lanok; a' kik egy értelembe nem maradnak,
hanem majd erre, majd amarra hajlanak: hol
helyesnek vallyák, a' mit mondottak; hol
pedig ócsallyák, szidalmazták azt, a' mit
egy kevéssel elébb dicsértének: Az ilyen-
dolog pedig (a' mint ama' Páfstor mondgya)
az ördögtől származik, kinél némelly fokkal

hamarább meg-ismér valamelly gazdát, hogy sem a' Doctort, avagy Tanítót. Mert, a' mint a' régiektől tanúltuk: igaz, és helyes tanítás az olyan, 's igaz Tanítókat-is jelent, hogy-ha aztot a' Tanítók magok között igaznak ésmérik, avagy nyilván ollyannak hirdetik; a' mellett nem lévén közöttök semmi ellenkező vélekedések, mellyek az ő elejek tanítása ellen volnának; mert, a' kik nem így vallanak, azok inkább gonosz, hogy sem igaz Tanítók. Így Szent Athanásius.

Harmadik Fejtegető Valóság. Ellenbe a' Keresztény Római Apostoli Anyaszentegyháznak egyettségét igen szép Symbolumban, avagy hasonlatosságban adgya előnkben Tisztelendő P. Mándl Gáspár *az ő Házi Keresztény könyvében fol. 74.* A' Kompástom nevű árnyék orában, (úgy mond) van egy Magnes kövel kenetett kis levegő vas nyelvetske, melly csudálatos természet szerint való hajlandósággal viseltetik a' *polaris*, avagy az ég tégelye egyik végén álló éjszaki csillaghoz. Hogy ha ezen éjszaki csillag né volna, forgatnák bár akár hányan a' kompástom nyelvetskéjét, kinek kinek fordítása után, más helyen állapodna meg a' nyelvetske: mivel pedig az éjszaki csillag igazgattya a' nyelvetskét, ámbár *háza* forgatás-is körös-körül a' nyelvetskét; de

két; de mindazonáltal a' nyelvetske mindenkör a' maga előbbeni helyére vissza tér, 's magát az éjszaki csillaghoz fordítja. Ugy van a' Hit alapottya is. Ha az embernek nincs a' Hitben igazgató mestere, és vezérlő Birája, mellynék igazgatása szerint alkalmaztatja ítéletét, annyi lézen a' vélekedés, és tanítás, a' mennyi fejek vannak a' világon: ha pedig csak egytől hadgyuk vezéreltetni, és igazgattatni magunkat, 's ollyantól, a' ki meg nem csalathatik, szűkség-képen meg-egyezőeknek kelletik lenünk a' hitben, mindennemű időben, és alkalmatóságban. Lutherános Urainék mingyárt eleinten el-pártoltak a' Pápától; és mihelyt az meg-lón, azonát Vallások kezdőinek né tettett meg-madaradni egy sűveg alatt: egyik jobban akarta érteni a' dolgot, mint a' másik, es egyik a' másikkal semmit nem gondolt. Carolostádus, Kálvinus, Putzer, Luther Mártonban hol ezt, hol amazt ócsáltak, kárpaltak, el-hitetvén magokkal, hogy ők inkább értik a' dolgot, 's nem tartották Luthert igaz bizonyos Hit regulájának, mivel Luther a' maga vallása czikelyeit igen gyakran, és fokféle-képen el-változtatta, és ő utánna egy más után (a' mint maga Luther panaszkodik) új szakadásokat, és tévelygéseket szerettek; 's ki ki pedig közülök a' Szent Írást tette vala ítéllő,

vezérlő bírává. Hallyuk Sz. Cyprianus szavait, ki egy Sæculumban, avagy száz esztendő forgásban elt Szent Agostonnal *Lib. 2. Epist. 3. non aliunde Hereses orta, aut nata sunt Schismata, quàm inde, quòd Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus Judex Vice Christi cogitatur*: Nem más okból támodtak az eretnokségek, és származtak a' szakadások, hanem az Isten Papjainoz való engedetlenség miatt, és mivel elzbe nem vétetik, hogy ugyan az, a' ki az Anyaszentegyházban bizonyos időre nézve Pap, annak idejében Krisztus helyett való Biro legyen. Ez minket Catholicus Pápiszkat nem illet: mert mivel mi nekünk ilyen Bíránk vagyon, és ez a' Bíró, a' mint a' Szent Írásból ki-tetűik, a' Szent Lélektől igazgattatik, szükség-képen az következik belőle: hogy mi-is minnyájan egy igaz hitet, egy idvességes tanítást tartunk. Mihent valami ellenkező, és idegeny vélekedés támod, azonnal leg-első gondunk az, hogy lássuk: ha az olyan nyelvetske a' *polaris* csillagtól igazgattatik-e, vagy sem? az az: ha helyén hadgya-e szállását: 's ettől vagyon, hogy eddig minden nem igaz Catholicusok, mingyárált meg-efmértetennek, mihelyt tudni-illik, tapasztaltatott, hogy az ő szívek, és nyelvek ettől a' Polustól el-fordúlt: és mivel az ellen-mondó atyafiak

atyafiak jól tudgyák azt, hogy a' Római Pápa ellenek vagyon, azon munkálkodtak, megsterkedtek mindenkor, leg-inkább, hogy valami formán annak Authoritását, Felséges tekintetét, és hatalmát a' népnél el-rontanák, semmivé teńék. Továbbá az sem segéti Lutherános Uraimékat az egyefségre, hogy Superintendensek vannak, kiknek tisztí azt, hozza magával; hogy tudós embereket egybe gyűjtven, vélek együtt a' hitnek kétséges dolgait el-igazítsák. Mert, valamint, ha több poláris csillag volna egynél, merő confusióban, bontakozásban volna a' kompaftom óra nyelvetskéje: úgy a' Superintendensek fokasága, és visszalkodó külömbsege miatt-is, mivel egyik a' másikkra semít nem hajt, egyik ország a' másikkal nem gondol, inkább nevelkednek az ellenkezések, a' vissza-vonások, hogy sem mint meg-fzűnének, 's egyefségre fordittatnának. Tudgyák magok Lutherános Uraimék, hogy a' Sveczia Országi Fő Superintendens, semmit nem gondol a' Dánia Országi Superintendenssel: hasonló-képen a' Saxoniai nem hajt a' Brandeburgiaival, és így előbb 's tovább: ha pedig így? mikoron leszzen egyefségben a' Lutherános vallás? hogy hogy énekelhetik az ellenkező atyafiak: Régi Anyaszentegyházunk JESUSában? E' felett az Anyaszentegyház egy eleven Test; egy test-

egy testnek pedig csak egy Feje van: de nálotok jó atyafiak anyi fejek vannak, a' mennyi elmék, 's eszék. Osztan senkinek Superintendens Uraitok közül nem ígértetett a' Szent Lélek igazgatása, vezérlése, és így Superintendenseiteknek az ő tudományokhoz, 's végezésekhez igen könnyen hozzájok fér a' csalatkozás, és tévelygés. Mi nálunk Pápistáknál ellenbe örömeit meg-vallyák minnyájan a' Püspökök, és Tanítók, hogy senkinek közülök nincs, se olly hatalma, mint a' Pápanak, se a' Hit dolgairól való végezésekben csalhatatlansága, mit ő neki vagy: azért töle-is fűgnek, mint közönséges Anyaszentegyház Főjétől mind alacson, mind magas rendűek, valamiglen az idvességes Szent Hitben meg-maradnak. Meg-kell vallanunk, méltán csudályuk mi aztot-is, hogy Lutherános Uraimék, kik a' Politikában, és világi dolgok rendes folytatásiban elmések, szemesek, és tanúttak, még-is úgy el-vesztik magokat, hogy az egész keresztény világra vigyázó Fő vezérő Pásztor, és valóságos Kristus Helytartója helyett, melly eleitől fogva és mindenkor az Apostolok idejétől fogva igaz vezérő Pásztornak elmértetett a' keresztény Anyaszentegyházról, inkább akarnak fűgni egy Városi Tanátszól, egy szókevény barátszól, a' kinek bűdös volt a' Kalasztromi

tista.

tiszta élet: sőt hogy még a' maga fejének-is többet hísen ki ki közülök a' Hitnek fő dolgaiban, mellyektől fűgg az egész böl dog örökkén valóság, úgy-mint az utolsó czéllya, és nyugodalma a' vitézkedő Anyaszentegyháznak; hogy-sem mint az egész Anyaszentegyház Fejének, a' Szent Atyáknak, és a' közönséges, Kristus Urunktól fogva, eddig tartott Conciliomoknak, Gyülekezeteknek. Mindent mást könnyen meg-fogunk Lutherános Uraimékban; de ezt nem.

Hozzá teszi a' Lutherános Vers-szerző Pásztor Uram: kit Vé rével szerzett. Erre hogy meg-felellyünk, elégségesek legyenek; a' mikkel feleltünk §. 2 az első Fejtegető Valóságunkban, a' hol meg-műtattuk, hogy Kristus Urunk nem Szeglet Kőve a' Lutherános tanításnak, és vallásnak: azokból, használn-e, árt-e a' Kristus Vére, és halála a' Lutheránosoknak, meg-tudhatták. Tovább énekel a' Vers-szerző mondván: hogy bizzon szavában. Erről megént olvasd az első §-ban a' negyedik Fejtegetést. Item az egész 4. §. a' hol ellenkezőt látz.

Negyedik Fejtegető Valóság, ezen Vers más részéről: Két Szentséget tartson. Többet kellene tartani a' Kristus rendelése, D d és szerzé-

és szerzése szerént. Hogy, 's miként szerzette, és rendelte Krisztus Urunk a Sacramentumokat, avagy Szentségeket, azt Luthertől, és az ő követőitől, Luther előtt 1500. ennyihány éftendőkkal, nem tanulták a' Keresztények. Ugy-is tartjuk, hogy Luther előtt voltak olly keresztények az Anyaszentegyházban, kik jól tudták, és áthatatos Traditiók által hallották, és hitték, minémű Szentségeket szerzett Krisztus Urunk. Igen-is jól tudták a' Florentomi, és Constantzi Conciliomok, avagy közönséges, Gyülekezetek az Apostoli mindenkoron bevéttetett Traditiók, avagy Hagyományokból, hogy sem több, sem kevesebb Szentségek nincsenek HETnél; és nem vára koztak Luther Mártonra, nem-is törődtek azon, hogy mit fog valaha ez iránt Luther a' maga újítása által tojni. Azomban, ha Luther tanítását akarja valaki követni, soha nem tudhatrya, ha egy, vagy két, három, avagy több Sacramentumokat hidgyene: mert ebben a' materiában épen elvezert volt az elze. *Deák Könyveinek Parte 2. melly nyomtatott Wittenbergában Anno 1551-ben fol. 65. pag. 1. a' Babyloniai Fogságról* így ír ő: Elsőben-is tagadom én, hogy hét Sacramentom legyen, hanem tartsatok mostani időbe csak három, a' Keresztiséget, a' Poenitentziát, a' Kenyeret: jólehet, ha az Irás szerént akarnék

szólni,

szólni, egy Sacramentomnál többet nem tartanék, és három Sacramentomi, avagy Szentségi jeleket. Mást tanít *Parte 7. fol. 373. pag. 1. az Oltári Szentség imádlásáról*, midőn írja: Hogy ti (Waldensesek) a' Pápiста Anyaszentegyházból még hét Szentséget tartotok; holott az Irás többet nem tart, hanem csak kétőt, a' Keresztiséget, és az UR Asztalát. 'S megént mást *Parte 7. fol. 34. pag. 1. az új Testamentomról való beszédiben*, a' hol őt Sacramentumokat vézen-bé, midőn így szól: Ha kérde, (úgy mond) mi marad már a' Mísfében, hogy áldozatnak mondathasson, mivel az énekes Mísfében olly fok szok efnek az áldozatról? azt felelem, 's azt mondom, hogy semmi sem: mert valóságossan, és rövideden ki-mondván, meg-kell engednünk azt, hogy a' Míffe Sacramentom, és Testamentom, 's azért nem áldozat, és nem-is lehet az, valamin szintén a' több Sacramentomok sem: tudniillik: a' Keresztiség Szentsége, a' Bértálás, a' Poenitentzia, az utolsó Kenet. Utollyára, *Parte 6. fol. 165. pag. 2. a' Házaságról való beszédiben* a' hatodikat-is hozzájok adgya az előbbienekhez, mondván: A' Sacramentom, szent jelt téfzen, melly valamit mást, úgy-mint: lelkit, szentet, mennyeit, és örökkévalót jelent: így a' Keresztiség vize, midőn, azt a' Pap a' gyermekre tölti, jelenti az Isteni

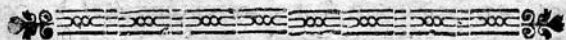
Dd 2

örök

örök szent malasztot, mely véle együtt ki-
öntetik a' gyermek lelkére, testére, és ki-tí-
títja őtet az eredendő vétekből, 's őveje tési
az Istenek Országát: melyek ki-mondhatat-
lan jók, és meg-mérhetetlenül nagyobbak an-
nál a' viznél, mely jelek vala. Hasonló-ké-
pen a' Házaság is Szentség, és külső Szent-
séges jele ama' leg-nagyobb, leg-szentségesbb,
leg-méltóbb, leg-drágabb dolognak, kihez
hasonló soha nem vőlt, 's nem-is léfzen, tud-
ni illik, az Isteni, és emberi természet egyesü-
lésének a' Krisztusban. Mert Sz. Pál mondása
szerént, valamint a' férfiú, és az Asszonyi á-
lat egyé tételnek a' Házaság által, mert
ketten egyek a' testbē; úgy az Isten, és az em-
berség egy Krisztus, a' Krisztus, és a' Keresz-
ténység egy szeretet. Ez bizonyára (úgy-
mond) nagy Sacramentom. Így Luther.
Mondgyák meg itten Lutherános Uraimék,
miért mondgyák, és éneklük tele torokkal,
hogy Krisztus Urunk csak két Sacramento-
mot szerzett az Anyaszentegyházban, és nem
többet, holott pedig, a' mint most láttuk, Lu-
ther többeket veszen-bé, 's még próbáját is
fel-telzi a' Szent Írásból, Szent Pállal bizonyít-
ván, hogy a' Házaság Sacramentom, avagy
Szentség. De hiába: meg-marad az, a' mint
láttuk, hogy csak addig hisznek Lutherános
Uraimék a' Szent Írásnak, és úgy Luthernek-
is, a' med-

is, a' meddig kedvek tartya. Mellybül is
könnyen ki-hozhattuk, mely szép álhata-
tos legyen a' Lutherános Eklézia az ének sze-
rént, és mely igaz legyen az, hogy ő az Isten
tanításán, 's nem máson nyugszik-meg. Lásd
erről §. 1. *per totum*. Arany-szájú Szent Já-
nos, Szent Ambrús, és más Doctori az első
Anyaszentegyháznak, bizonyították, hogy i-
gaz Apostoli Hagyományunk vagyon a' szent
Misé áldozattjáról, a' mint meg-mutattuk
§. 2. Szent Agoston, Szent Basilius, és más
régí Tanítók meg-mutatták, hogy a' Szent
Chrylma kenettel, elejétől fogva élt az Anya-
szentegyház. Erről így Szent Agoston *Lib. 2.*
contra Iulian. Petilian. cap. 10. Sacramentum Chry-
smatis in genere visibilium signorum est, sicut &
ipse Baptismus: a' Chrylma Szentsége szintén
úgy a' látható jelek közül való, mint maga,
a' Kereszttség. Szent Basilius pedig, kinek
szent halála történt 378-ban *Lib. de Spiritu S.*
cap. 27. hasonlóan inti a' keresztényeket, hogy
az Anyaszentegyháznak erről a' Szentségről
való *Traditioját*, Hagyományát, hiven meg-
tartásák: *si instituta (az ő szavai) consuetudinē-*
que non scriptas, tanquam in eis vis magna nō in-
sit, semel repudiare aggrediamur; clam & pedeten-
tim ratas ipsas Evangelij sententias improbabimus:
ha azon rendeléseket, és szokásokat, kik nin-
cesnek meg írva, egyszer ki-rekesztetni kezd-

gyűk, mint ha nem lok halzon volna beñek; alattomba, és lassanként, a' mi meg-vagyon-is írva az Evangéliomban, meg-tagadgyuk; fel forgattjuk. Ísmét írja Szent Agoston: *in Psal. 99. nemo autem illum carnem manducavit nisi prius adoraverit*: lenki pedig (az UR Vacsoráját érti) azt a' testes nem eszi, hanem ha előbb imáda. Mit mondanak Lutherános Uraimék ezen régi Szent Doctörök oktatásához? Az egyikből meg-bizonyíttaik, hogy, minek előtte valaki egye az UR Vacsoráját, már abbá fűkségeffen jelölégyc az imádandó Krisztus Teste: a' másiktól pedig az bizonyodik ki, hogy az Anyaszentegyház Hagyományától, melly hét Sacramentomokat, avagy Szentségeket ad előnkben, nem kell el-távozni. Ti se egyiket, se másikat nem tartjátok, nem taníttjátok: hogy-hogy lehet tehát a' ti két Sacramentomról való vallástok, a' Krisztus szaván, igéjén fondaltatott Vallástétel.

S. VI.

HATODIK VERS.

Dicsértessen Isten, hogy e' Helységünknek

Drága voltát adta maga Igéjének:

A' Menny kapujára igaz utat szabott;

Ki abban jár, 's hiszen, nem tévováz ám ott.

Rövid

Rövid Pápista Fejtegető Valóság ezen Versről. A' természet vizsgáló Bölcsök fokot irnak a' csalóka tűzről, mellyet-is ök *Fatuus ignis*, az az: éjjeli ámtító tűznek neveznek: ezt, midőn az éjjeli fetétségben járó utazó ember láttya, örülvén világosságának, mint út mutatóját követi; követvén pedig, úgy látzának neki a' rettenetes nagy mélységek, mint-ha egyenes utak volnának; de jaj szerencsétlenség! egyenesen rájok menvén, nyakra főre esik, és tellyeségeffen meg-romlik, 's akkor esmér-meg élete kárával, hogy megcsalattatott a' szerencsétlenől vezérő, levegő tűz világosságától. Ezen csalóka tűzön bán-tanúllyanak Lutherános Uraimék, és egyser-'s-mind szívekben mélyen bocsásák-bé, nem csak imígy amígy, hanem szerével fontol-lyák-meg ama' Bölcs Salamon mondását *Proverb. cap. 16. v. 25. est via, qua homini videtur recta, & novissima ejus ducunt ad mortem*: vagyon út, melly az embernek egyenesnek lát-tatik, és a' vége halálra visen. Ugy azt-is, a' mit ugyan azon Bölcs Salamon ír *Sapient. cap. 6. v. 5. non recte judicatis, nec custodistis legem justie, neq; secundum voluntatem Dei ambulastis*: nem igazán ítéltek, se meg-nem őrizték az igazság törvényét, se az Isten akarattya serént nem jártotok.

S. VII.

HETEDIK VERS.

*Add magad e' kintsnek, lelked Pásztoridnak,
Azt, hogy meg-tanuljad, a' mit ők tanítanak:
Kérj meg-maradást, hogy soha el-ne essünk
E' régi valótól, míg lélek lesz bennünk.*

EGyetlen egy Fejtegető Valóság! Ugyan igen gyakran emlegeti Author Uram, a' Lutherános tanítás régiséget a' Versben: nem nehez-
telhetnek tehát reánk az Atyafiak, hogy ha mi-is tanítások valóságos újságát, és fok-féle változtatását gyakorta ki-mutatattyuk. Jó Lutherános Uraimék, úgy-e, hogy az Auf-purgi Confessióban, melyet 1530-ban ÖTÖ-DIK KAROLY Hatalmas Császárnak béd-atatok, a' Hatodik Articulusban illy vallást tettetek: Így vagyon el-végezve az Istennél, hogy, a' ki a' Krisztusban hiszen, idvezül: nem-is a' cselekedetek által, hanem csak a' hit által, és minden érdem nélkül bűnei bocsánatnyát nyeri. Már pedig ugyan azon es-tendőben maga a' Confessio attya Melanchton Fülöp, Kis-Alföny Havának 16. napján. ettől el-esett, követőivel együtt meg-val-ván, hogy ezen tanítás nincsen a' Szent I-rásban; hanem, hogy a' Hit, és a' malaszt-

által

által igazítottatunk-meg. P. Mändl *Házi Kert könyvének fol. 53*: ki-is hagyták a' csak szót a' Deák Bibliából, mely 1574-ben Augústus Saxoniái Herczeg parancsolatnyából Wittenbergában nyomtattatott. Ama' Szentséges Szent Háromságról való szép bizonytságot 1. *Joan. 5.* ki-hagyta Luther: most pedig, hála Istennek! fel-talállyuk azt a' Luneburgi Bibliában, és ezen kívül másokban-is. Vallyon 's mi vól-gyűlölségesbb Lutherános Uraiméknál, mint a' titkos gyónás, a' bőjtölés, a' hús ételtől való meg-tartoztatás? most pedig sok helyeken gyónnak, és bűneiket vóltok, és számok szerént meg-vallyák a' 11-dik Articulus ellen: bőjtöket-is tartanak, Pénteken halat esznek: ha valami szűkségben vannak, bőjt, és imád-ság napokat rendelnek: és illyen formán Confessiójok 20-dik Articulusa ellen nyilván-ságosan meg-vallyák azt, hogy a' mi jóságos cselekedeteink, meg-engesztelhetik hozzánk az Istent, és kegyelmet, 's malasztot nyerhet-nek tőle minékünk: holott másként annak előtte, csak az egy hitben bíztak. Justus egy Fő Lutherános, bizonyos *Apologia*, avagy óltalmazó könyvet bocsátott-ki, melyben váltik nógattya a' Lutheránosokat, hogy a' Sz. Kereszttségben az *Exorcismussal*, avagy ördög-nek kényszeretésével élyenek, a' mint, tudni-illik a' *Concordi* könyv-is, mely nyomtattatott

Ee

Dresda

Dresda Városában fol. 172. & 173. rendeli, és parancsolja. A' jóságos cselekedetekről már fok Theologusok, kik másként az *Ausburgi Confessiót* tartják vala, tanították, hogy szűkségesek az idvességre, mellyért-is nagy villóságban voltak a' *Concordi* könyv értelme miatt fol. 282. De Luther-is valóban megfeszerezkedett akkor, midőn *Tom. 6. Wittenberg. Anno 1553. Luffe János által nyomtatott könyvében* magyarázván a' *Magnificátot*, így ír az Isten Anyáról: segítségül hja ötet ki ki, hogy az Isten annak tekintetért meg-adgya, és meg-cselekedgye, a' mit kérünk, és így minden más Szenteket-is segítségre hihatunk. 'S ugyan-is e' mellett tartozkodtak vala a' *Concordi* könyv Authori, Szerzői, in *Apologia August. Confess. fol. 100.* így írván: a' mi azt illeti, mi meg-engedgyük nekik, hogy igen-is, az Angyalok esedeznek érettünk, és megmutattuk azt *Zach. cap. 1.* már pedig, akár ők a' közönséges Anyaszentegyházért, akár pedig magányos személyért esedezzenek, mind egy: mert, hogy-ha az egyike Krisztusnak nē esik semmi kissebbitésére, a' másika sem. Itt megént láttya, tapasztallja ki ki, melly fok-féle-képen forgatták ide, 's tovā Lutherános Uraimék a' szekeret. Nő már, a' kinek kedve tartya, hogy ezen álhatalan vallásban meg-maradgyon, a' vers szerént: még lélek lesz benne: jól meg-

jól meg-vizgállya, miként viheffe azt végben, hogy a' múlandó étellel együtt, az örök életet-is el-ne veszesse: mert, a' mint Szent Pál szól *Hebr. cap. 11. v. 6. Sine Fide autem impossibile placere DEO:* Hit nélkül pedig lehetetlen tetszenünk az Istennek. De csak egy ám az igaz idvességes Hit, valamint egy az Egnek, földnek Ura; egy a' Kereszttség, egy az Isten, ugyan még-is Sz. Pál mondása szerént *Ephes. cap. 4. v. 5. & 6. unus Dominus, una Fides, unum Baptisma, unus Deus:* egy az UR, egy a' Hit, egy a' Kereszttség, egy az Isten. Ha tehát az igaz Hit egy, tehát az egyenetlen, igaz idvességes Hit nem lehet.

==

§. VIII.

NYOLCZADIK V E R S.

Örvendezzünk tehát mi tellyes lelkünkben,
Öröm esztendőkben mondgyuk-is szívünkben:
Ez a' drága fő nap, mellyet az UR szerzett,
'S Atyai jó-völta hitének el-jegyzett.

Rövid Fejtegető Valóság ezen Vers-ről. Minden akadályoztatás nélkül vígan lehetnek miattunk Lutherános Uraimék. Nem tilthattuk mi a' vigaságot több másoknak-is, kik felől

Ke 2

mond-

modgya a' Szent Irás *Proverb. cap. 2. v. 14. latantur, cum male fecerint. & exultant in rebus pessimis*: vigadnak, midőn gonosúl cselekednek, és a' leg-gonoszbb dolgokban örvendeznek. Bizonyos dolog, hogy valaha fel-kél oly nap, mellybē ti, és mi-is látni fogjunk, ha az a' nap, mellyben Luther, atyátok, és doctortok, az Indulgentiák, avagy Búcsúk ellen őszve szedett Théséseit ki-tette, fel-szegezte, örvendettes-e, avagy pedig örök áralomra való. Megláttuk akkor minnyáján, ha ugyan azon napot arra a' végre szerzette-e az Ur, és ha az ő dicsőségre vált-e, vagy sem; hogy Luther, fia és gyermeke az igaz Római Anyaszentegyháznak, kitől ő Szent Kereszttség által újonnan születtetett, 's kinek tanításával oly sokáig tápláltatott, erre az ő szerelmes Anyára dühösen támodván, őtet oly irgalmatlanúl kiakarta irtani, semmivé tenni. Meg-vallyuk mi ezen Szent Anyánknak meg-maradt igaz Fiai, és leányi, hogy valahányszor erről a' keferves napról gondolkodunk, keferveffen sirnunk kell, 's a' nagy fájdalom miatt, csak nē meg-repednek hafadnak sziveink: annyival is inkább, mivel láttuk, hogy ettől a' naptól fogva napoként inkább telik a' pokol, az el-esett lelkek örök kárhozásával. Szánunk titeket pártos Atyafiak, mert ti nē szányátok magatokat: vigadtok ti, mi pedig sirunk rajtatok.

§. IX.

§. IX.

IX. ES X. VERSEK.

*Vallván, és tartván, hogy alatt valók vagyunk,
Isten Szent Felsége eleibe borúlljunk:
Földi Felséghez-is illvén hogy jók legyünk,
Istennek, 's Császárnak csak hívei éllyünk.*

*Imádságunk háza te szüntelen tehát
Kérjed Istenünket, Császáruk Thronusát
Erősítse, KAROLYT győzedelmesétse,
AUSTRIAI HAZZAL tartsa, és segítse.*

EGy Fejtegető Valóságotska. Csak egyedül ez az, a' mit az énekben, mi igaz Catholicusok-is dicsérünk; ha ugyan illy szép kívánság Lutherános Uraiméknak tista szivekből származik. Meg-vallyuk, hogy mi nekünk Catholicus Apostoli Pápistáknak nagy örömünkre vagon ez a' Felséges, és győzedelmes HAZ; melly Német Országban mind eddig erős fő oszlopa vólt a' közönséges Római Apostoli Szent Hitnek: melly-is oly fok rendbéli retentő háboruságokban, és oly fok-féle felsek, szakadások között, áthatatatos buzgósággal mindenkoron Krisztushoz, és az igaz Szent Hithez kapcsolta, szegezte szívét. Ha ez a' Felséges, Dicsőséges HAZ, a' fok boldogtalán

Ee ;

idők.

időkben nem lett volna (semberi mód szerént szólván a' dologról) igen kevesek maradtak volna-meg Német Országban az igaz Religio mellett. Hadd szóljon az a' csudálatos Fe-fzűlet, melly hajdan (óh melly veszedelmes fel-háborodások, fel-zendülések zúrzavarjában) e' mostani Római Császárunk, 's Koronás Királyunk ő Felsege nagy emlékezető Nagy Attyát, ezen vigasztaló szókkal bátorította vala: *FERDINANDE, non te deseram*: FERDINAND, el-nem hagylak téged. Olvassa-meg az ember azon estendőben lett történeteket, és fel-találja, hogy igazat mondunk. Oh halhatatlan HAZ! igen is mi-ís Catholicusok imádkozunk tiszta lélekkel, és szándékkal a' Te állandó meg-maradásodért, szüntelen való elő-meneteledért, és örök nevelkedésedért. Minnyájan mi igaz Római Sz. Hitben veled együtt lévő igaz Hivaid, egy szájjal azt mondjuk, azt kiáltjuk, hogy: *adhareat lingua mea faucibus meis, si non meminero Tui; si non proposuero Te in principio latitiae meae. Psal. 136. v. 6.* torkomhoz ragadgyon a' nyelvem, ha meg-nem emlékezem rólad; ha nem helyheztetlek téged vigaságom fő vóltában: *si oblitus fuero Tui, oblivioni datur dextera mea. v. 5.* ha el-felekezem rólad, feledékenségnék adasson a' jobb kezem.

Még a' Mennyei Bóldog Lelkek-is esedeznek ez-

nek ezért a' FELSEGES HAZért; azok legkivált-képen, a' kik valaha ennek a' FELSEGES HAZnak Istenes buzgósága, és a' Szent Hitben meg-mozdúlhatatlan áthatatósága által, vagy meg-erősítetttek a' Hitben, avagy; hogy arra térnének, reá legéttettek. A' hól pedig olly fok tekintetre méltó esedezők vannak, mit reménlhetünk mást; hané áthatatos szerenntséjét Mennyei áldásokkal való bővelkedését, győzedelmes, diadalmas lételét, ennek a' Felseges HAZnak, az ő el-fogyhatatlan Felseges Maradékiban, a' mint-is már ennek előtte egy jól gondolkodó hive meg-jövedőlte vala: hogy *Austria erit in orbe ultima*; utolsó léfzen Austria a' világon.

S. X.

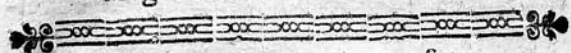
UTOLSO VERS.

*Vallásunkat jámbor életed szépétse,
Keresztényi Képre Isten-is építse;
Hogy csendes, vig, és hív, 's jó életre jutván,
MozdVlhatatlan áLLY krlstVs tiszta szan
Ván. Sopronyban! ban, ban.*

FEjtegető Valóságotska. Engedgye; és adgya-meg a' Nagy Irgalmú Szent ISTEN, hogy minnyájan SOPRONY-ban, és másut-is kívánt szerentsés állapottal, és Isteni áldásokkal bírván a' Meg-váltó

Váltó KRISTVS JESUS, tiszta, és idvességes Szent Tanításán, nem csak puszta szóval, hacsakekedetekkel is áthatatosan meg-maradván élünk, és halyunk: azért:

A Dgya ISTEN áLDásI VaL, 's keVés IDőnk foLyásI VaL,
ILLy IDVességes, áLhatatos, kIVánt lókat
Meg érnünk!

BÉ-FEJEZŐ VALÓSÁG.

BE-fejezzük már igaz Keresztyéni jó akaratunkból származott FEJTEGETŐ VALÓSÁGINKAT, ama' Sz. Agofton Doftor mondásával, melyet §. I. második Fejtegetésünkben előtökben adtunk: Jöjjetek ide Atyámfiai? jöjjetek, ha azt akarjátok, hogy bé-öltassatok a' Szóló töben (a' Kriftusban) fájdalmaftan fajnálljuk, midőn így el-metszettetve, és fekve látunk benneteket: számlálljátok-meg a' Papokat, kik eleitől fogva, a' Péter székebe ültenek, és láfsátok, kik után kik következnek. Ez az a' kőszikla, mellyen építettett az Anyaszentegyház, és mellyet a' fel-fúválnodott pokol kapui meg-nem győzhetnek. Oh! be-kefer-

keferveffen esik mi nekünk, hogy, a' minc-
szól Szent Cyprianus, az Istent Atyatoknak nem tarthattjátok; mivel a' közönséges Anyaszentegyházat Anyatoknak nem eméritek: mit használhat néktek kedvesim, ha szinte, az egész világot el-nyeritek-is, ha lelkeiteknek meg-téréthetetlen örök kár-vallásban estek; avagy micsoda váltságot adtok a' magatok Lelkeitekért *Matib. cap. 16 v. 26.* Kérlek beñeteket, mondgyátok-meg igazán: mi idegenitt-el titeket a' Római, igaz, Apostoli, és egyetlen egy idvességes Szent Hittől? Talán a' ti Pasztoritok? avagy talán (kivált-képen még iffiú korotokbā) az iskola mesterek? avagy talán Atyáitok, és Anyáitok fújtak valami gyűlösséges, és mérges szeleket fűleitekben, és sziveitekben, hogy gyűlösségesse tennék nálotok az elevenyitő Hitet? De kérdjétek-meg a' Pápiftákat, olvasátok az ő tanításokat, forgassátok az Egyházi Historiákat, és megláttjátok, hogy az édes téjjel együtt egy-fer'smind halálos méreggel, amittással, és olly hamisságokkal fozptattak beñeteket, mellyekről a' Pápifták soha, még nem-is álmodtak az ő vallás-tételekbē. Vagy pedig, talán az Atyád, és Anyád nē akarják néked meg-engedni azt, hogy az idvesség útára térj? de kit szeretsz inkább a' Kriftust-e, avagy az Atyádat, és Anyádat? halljad a' te Idvezítő Kriftusodat.

*Matth. 10. v. 37. qui amat Patrem, aut Matrem plus quam me, non est me dignus: a' ki szereti Attyát, vagy Anyját inkább, hogy sem engem, nem méltó reám: hasonló-képen szól az Atyákhoz, és Anyákhoz-is Krisztus Urunk, ugyā ezen versben mondvan: a' ki fiát, vagy leányát inkább szereti, hogy sem engem, nem méltó reám. Meg-térnétek talán, de attól féltek, ne talántán az idei veszendő javaitoktól meg-foltszatsatok, avagy hogy jóvedelmeitek meg-ne vékonyúlljon: de inkább jó reménységben kellene lennetek, hogy talál Isten módot abban, hogy bennetek meg-segítsen: 'S ámbár a' szegénység' kereste súllya, nyomná is vállaitokat, de ugy-e, hogy jobb 20. estendeig-is köldülnotok, hogy sem örökké el-kárhoznótok? Azért mondja megént Krisztus: *qui non accipit crucem suam, & non sequitur me, non est me dignus: Matth. cap. 10. v. 38. a' ki fel-nem veszi a' maga keresztét, és nem követ engem, nem méltó reám. Ki volt pedig valaha ségényebb a' fel-fesíttetett Meg-váltónknál. Talán az üldözésektől tartotok, melyyek az igazaknál ki-nem maradnak, ama' Urunk mondása, jóvendölése szerént: Joan. cap. 15. v. 20. si me persecuti sunt, & vos persequentur: ha engem üldöztek, titeket-is üldözni fognak. De 's hát nem ugyan azon Krisztus mongya-e, hogy: nolite timere eos, qui occidunt corpus, ani-**

mam au-

ma autem non possunt occidere; sed potius timere eum, qui potest & animam, & corpus perdere in gehennam. Matth. cap. 10. v. 28. ne félyetek a-zoktól, a' kik meg-ölik a' testet, a' lelket pedig meg-nem ölhetik; hanem inkább félyetek attól, ki mind a' lelket, 's mind a' testet, a' gehennára vetheti. Kivánhat-e valaki, nagyobb jutalmat az üldözésért, mint magát az Istennek Országát; ez pedig meg-van ígérve az üldözést szenvedőknek ezen szókkal: Matth. cap. 5. v. 10. Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam; quoniam ipsorum est Regnum Caelorum: Bóldogok, a' kik üldözést szenvednek az igazságért; mert övék Menyeknek Orsága. Talán a' szégyenlés, és az emberi tekintet vonzson hátra benneteket; féltek ugy-e, hogy gyűlölségben ne esítetek némellyeknél, és az tőri fejeteket, hogy mi-mondanának az emberek, hogy azt a' hitet el-hagyátok, melytet olly fok elztendőig meg-tartottatok. Igen-is ez egyik fő okok sokaknak, hogy tőlök meg-esmértetett igazsághoz hozzá állani nem akarnak: de halljátok ezek-is a' Krisztust: Luc. cap. 9. v. 26. qui me cruciaverit, & sermones meos, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in Majestate sua: a' ki engem szégyenl, és az beszédimet, azt az Ember Fia szégyenleni fogja, midén el-jövend az Ő Felségében. Ellenbe, a' kik ebben dicsőíse-

Ff 2

gesse-

gessen meg-győzik magokat, nagy tekintetben vétetnek az Isten Szent Fiatól, ő maga igérete szerént: *Luc. cap. 12. v. 8.* minden, a' ki meg-vall engem az emberek előtt, az Ember Fia is meg-vallja azt az Isten Angyali előtt: és *Matth. 10. v. 32.* a' ki meg-vall engem az emberek előtt, én-is meg-vallom őtet az Atyán előtt, ki Mennyegben vagyon. Nő, 's hit nem fellyebb való-e az Isten az embernél, az örökkén valóság, az rövid idei el-múlóságnál? Miért szégyenlye valaki a' Pápistá. Catholica Religiót fel-venni? nem-de-nem ebben, magok a' tanult, és tudós Lutheránosok, sőt Superintendens Uraiméknak bizonyságok sze-ént-is idvezülhet az ember. *In ore duorum. vel trium testium, stat omne verbum: Matth. 18. v. 16.* két, vagy három tanú szájában áll minden ige. Vegyétek hát csak ugyan jól elzetekhen a' dolgot, jó Lutherános Uraimék: Mi Catholicus Pápisták azt valljuk, hogy a' mi Hitünk idvességes Hit: már pedig magatok is ugyan ezt tartjátok, 's örömeit meg-engeditek azt, hogy a' mi Hitünkben idvezülhet az ember. Ha kérdi itt valaki közületek mi tölünk, hogy micsoda Lutheránosok vallották ezt a' Pápista Hitról? készen vagyon a' felelet: Stráspurgomi Superintendens Uram az ő Husvéti Tyukmony nevű könyvében, melyet Frankofurtomban 1684-ben Pünköst Havában

vában nyomtattatott-ki, világosan azt írja: hogy akár melly Lutherános, vétek nélkül, 's jó lelki eszmérettel a' Római Anyaszentegyház hívségére állhat; mert (a' mint ő szól) a' Római Anyaszentegyház hísen mindent, a' mi az idvességre szükséges: mivel-hogy a' Catholicusok is sem hit sem vallanak olyast, a' mi az Auspurgi Confessiónak fő Articulusi ellen volna. Ugyan ezt tanította Fabriczius nevű. Fő Lutherános Theologia Doctora, és Professora is; mellynek e' felől való beszédjét majd elő hozzuk szóról szóra ezen Fejtegető Valóságinkhoz adatott Tóldalékunban: mellyben ő világosan meg-mutattya, hogy egy Lutherános Herczegi Fő Dáma, jó lelki eszmérettel férhez mehet egy Pápista Monarchához, és annak Hitét is fel-veheri. Jöjjetek tehát kedves Atyámfiai, ha akarjátok, hogy a' Krisztus fő-lőtővében öltattassatok! jöjjetek, és kövessétek ezen Monarchánét, melly-is már az igaz Catholica Anyaszentegyházban, mint egy hajnali fényes csillag kerekeltényi szép jóságos cselekedetekkel, és tőkélletes erkölcsökkel tündöklök. Ez után kövessetek mások ezer bátor szívű, okos értelmű fő személyeket, Uraságokat, Aszbonyságokat, kiknek az el-múló jóra, nyereségre semmi szükségek nem lévén, hanem csak egyedül lelkeik idvességére czélozván nagy örömmel az egyetlen egy

idvefséges Apostoli Római Szent Hitre tértek: mivelhogy fokban közülök valának, kik azon Mennyországba vezérő Hitet csak egy kevéssel halálok orájok előtt vették-fel; melly időben kétség nélkül semmi gondja nincs már az embernek a' világi el-múlándóra, hanem inkább az örökké valóra.

Azonba, ne talán-talán azt vélyék Lutherános Uraimék, hogy ebben a' nagy dologbá csak puszta mezételen-izókkal dicsekedünk, rövid számba vesszünk némellyeket, kik meggyőzhetetlen erősséggel, és áthatatósággal, nem az ideit javak nyeresége, hanem az igaz Apostoli Keresztényi igaság kedvéért, és idvefségek meg-nyeréséért a' Régi Keresztényi Szent Hitre tértek, és a' Krisztus Szent Zászlója alá bé-irattatták magokat. Első légyendéhai Bóldog emlékezető János, Saxoni Hercege, melly jöllehet 1530-ban az ellenkező résznek Fő Elő-járója volt, s az lévén az Aufpurgi Confessiót-is OTÓDIK KAROLY Császárnak bé-nyújtotta; de kevés idő múlva, úgy-mint 1532-ben, midőn halálához közelgetne, nem meré Lutherre bízni lelke idvefségét, hanem tellyessen ellene monda neki, és a' Szentséges Sacramentumokat fel-vévén, az igaz régi Apostoli Szent Hitben végezé életét: azon felett pedig Testamentomban is hagyta a' Fiának, hogy Saxoniában a' Római Pápista

Pápista Hitet meg-újítsa, és régi virágzó alapotyára hozza, a' mint fel-találtatik a' Saxoni Hercegi Udvar Archivumában leveles Tárházában, az említett János Herceg Fia János Friderik hajdani REGNANS Herceg originalis írásban, mellynek párját olvashatod az *Augustana*, és *Anti-Augustana Confessióról* írt könyvben, melly Méltóságos Kárdinál Colonic LEOPOLD, akkori Német Ujhelyi Püspök akarattýából 1681-dikben nyomtatásbá ki-bocsáttatott. A' mik pedig következnek *Chronologia Christiana* titulussával fel-ékesített könyvből szedtük össze, melly nyomtatott Wirzburg, Deákúl Herbiopolis Városában Anno 1694-ben.

Következnek Királyi, Hercegi, Fejedelmi személyek a' fel-jedzett idő szerént, úgy-mint: Felséges Svécziái Királyné Christina Alexandra 1655-ben: Rupertus, és Edwardus, mind ketten Fridericus Pfaltzi Fejedelem, és Electoralis Herceg egy test-vér Atyafiai 1629-ben: Wolfgangus Wilhelmus, Clevai, Jilichi, és Neuburgi Herceg 1613-ba: Christianus Augustus Fejedelem, és Sultzbachi Herceg 1655-ben: Henricus Julius Saxo-Lauenburgi Herceg, Franciscus Carolus ugyan Saxo-Lauenburgi Herceg 1631-ben: Rudolphus Saxo-Lauenburgi Herceg 1647-ben: Franciscus Ermandus Saxo-Lauenburgi Herceg

Herczeg, és Joannes Fridericus Hanoveri Herczeg 1650-ben: Christianus Wilhelmus Brädenburgi Fejedelem, és Magdeburgi Administrator 1632-ben: Fridericus Hessiai, és Darmstadi Fejedelem 1634-ben: Ernestus Hessen-Casseli Fejedelem 1652-ben: Eleonora Maria Solmsi Herczegné 1653-ban: Georgius Christianus Hessen-Hamburgi Fejedelem 1677-ben: Elisabetha, Amalia, Magdalena Hessen-Darmstadi Fejedelem Aszszony 1652-ben: Alexander Hollstajn, és Sonderburgi Herczeg, fiaival együtt 1649-ben: Dorothea Hedvigis Hollenstajni Herczegné 1678-ban: Elisabetha Dorothea Hollenstajni Herczegné 1665-ben: Joannes Nassaui Gróff 1613-ban: Joannes Ludovicus Nassaui, és Katzenelenbogeni Fejedelem 1629-ben: Christianus Mecklenburgi Herczeg 1663-ban: Bernardus Gustavus Badeni Mark-Gróff Ur 1660-ban: Carolus Fridericus Badeni Mark-Gróff, és Svécziai Hadi Marschall Generalis, és Hector Turajne Franczia Országi Herczeg 1668-ban: Bouillon-Herczeg, Utrechti Gubernátor: Rákóczi Fejedelem, Báthori Sofia Fejedelem Aszszonnyal, Magyar Országban: Raziwili Herczeg Lengyel Országban: Hentrius Franczia Országi Király: Jacobus Vorki Herczeg, az után Angliának Királya. Elhagyván a' sok Gróffokat, Zászlós Nagyságos Urakat, kü-lömb-féle

lömb-féle Országok Fő Rendeit, Hadi Fő Tisztet, és nagy tudományú sok Bölcséket, sok Fő Városokban, 's fő dolgokban forgott Fő Tiszt-vifelőket, kiket a' fellyől említett könyvben fel-találhatod.

Mind ezek között, mint keresztyényi világnak gyönyörűen ragyagó világsági fénylenek, tündöklének: a' kik már következnek. Elsőben-is a' Mi Felséges, és Kegyelmes Aszszonyunk, mostani Győzedelmes Római KAROLY Császárunk, és Koronás Királyunk Kedves Házos-Társa CHRISTINA ELISABETHA Aszszony, Spaniol Ország, és Apostoli Országunk Koronás Királynéja ő Felsége.

Anno 1695-ben, Kárdinál CHRISTIANVS AVGVSTVS Saxoniai Herczeg Urunk ő Eminentziája.

Anno 1695-ben, Hessen Darmstadi Herczeg PHILIPPVS, Mantuának mostani Gubernátora, HENRICVS Ötsével együtt ő Herczegségek.

Anno 1696-ban, Felséges mostani Lengyel Ország Királya, Saxoniai Herczeg, és Elector FRIDERICVS AVGVSTVS ő Felsége.

Anno 1703-ban, Braunschweig Luneburgi Herczeg Maximilianus Wilhelmus ő Herczegsége.

Anno 1712-ben, Mostani Lengyel Ország
Gg Koro-

Koronás Királya ő Felsege dicsőfséges Fia,
FRIDERICUS AUGVSTVS, Electoralis Saxo-
niai Herczeg, ő Herczegsége.

Anno 1713-ban, Carolus Alexander Wirt-
tenbergi Herczeg, ő Herczegsége.

Anno 1717-ben, Mauritius Guilelmus Sax-
oniai Herczeg, és Rauenstajnnak Ötökös
Ura, ő Herczegsége.

Anno 1717-ben, Adolphus, Saxenzeitzi
Herczegi Familiának Feje, ő Herczegsége.

Anno 1717-ben, Henrietta Christina Braun-
schweig Luneburgi Herczeg Asszony, ő Her-
czegsége. Rövidségnek okaért el-hagyunk
fok több másokat.

Lásátok már jó Lutherános Uraimék,
melly nagy, és Fő Ut-mutatóitok, Vezér-
jeitek vannak: kiknek nyomdokit kövessé-
tek áthatatossan (kérlek benneteket) az igaz-
ság meg-esmerésében, és örök idvefségnek
meg-fszerzésében; hogy így be-teltyesedjen-
ama' Nemzet-ségek Doctora Sz. Pál Apostol
buzgó kívánsága *Ephes. cap. 4. v. 13.* és min-
nyájan el-jussunk a' Hitnek, és az Isten Fia
eszméretinek egyességére, hogy Tökélletes
Férfiakká legvünk a' Krisztus meg-állapodott
idejének mértéke szerént: hogy ne legyünk
többé habozó kisdedek, és ide's-tova ne vité-
telsünk a' tudománynak minden fzeleitől, az
emberek gonofsága által, a' tévelygésbe ejtő
álnokság

álnokság által; és következendőkép az örök idvefséget az UR JESUS Krisztus által el-nyerhesük. Az utolsó szót hozzátok, Szent Agoston Doctornak engedgyük, ki *Tomo 9. Serm. ad plebem Cesar. contra emeritum Donatist.* így végezi beszédét: A' közönséges Catholica Anyaszentegyházon kívül lévén, mindent fel-talál az ember, az egy idvefségen kívül: lehet néki becsülete, lehet keresetsége, az Allelu-ját énekelheti, hite is lehet néki az Atyának, és Fiúnak, és Sz. Léleknek nevében, prédikálhat is; de az idvefséget másut meg-nem-nyeri, hanem csak a' Catholica Anyaszentegyházban.

Utolsó Fejtegető Valóság. Adatnak néha olly Lutheránosok, kik, midőn a' Catholicusoktól ellenek tétetett argumentomoknak erősítéteknek valóságit, fel-nem gázolhat-tyák, azon munkálkodnak, hogy a' kőtséget az együgyűséget, és a' tanútalánabb részét, a' népnek aval ámítsák, hogy a' Pápisták meg-hamisították a' Szent Írást, a' Tanítók Írásit, mondásit, rész szerént hamissan el-fordították, rész szerént csak ujjaikból szíjják-ki. Hogy tehát azon Atyafiaknak illy hamissággal járó rava's mesterseégeket meg-gátoljuk, bizonyos légyen benne az értelmes Olvasó, hogy mi ezen Fejtegető Valóságinkban a' Szent Írásból,

csak egyetlen egy textust sem hozunk elől, melyet magunk fel-nem kerestünk, 's nem olvastuk volna; 's azért tudgya bizonyosan, hogy, mind egyik, mind másik, mind akár-mellyik a' Vulgátában, az az: a' Catholica Bibliában, ugyan azon helyen találatik-fel, a' mellyen tőlünk czitáltatik. A' mi pedig a' Sz. Atyák, és mások mondásit illeti, úgy tesz-szük-fel azokat, a' mint a' nagy bölcseségű Kárdinal Bellármínus, maga Controversiáiban, Tisztelendő P. Scherer György, P. Mándl Gáspár, P. Krausz János, P. Szentiványi Már-ton, és mások, kinek bölcs írásai, mind a' Pá-pistáknál, mind pedig az ellenkező Atyafiak-nál már elégségesen el-híresedtek, czitáltyák, és fel-tézik. Luther Márton sententziáit, és mondasit pedig vettük jobbára, 's többire a' szél után forgo Evangyéli-kusi Házi Vitorlyá-Kakas nevű könyvből, melyet néhai Méltó-ságos Impériumi Fejedelem-Ur, János, Lábá-cumi, avagy Lyublyonkai Püspök, Anno 1587-ben ki-nyomtatott. Bizvást el-hitef-fe tehát magával a' jó indulatú Olvasó, hogy ha valaki azt mondja neki, hogy hamissak a' czitátziók: az olyan nem egyéb, hanem Ca-lumniator, az az: hamis gyalázó, és erőtlen el-lenség, ki meg-né állhattya az igazságot; pró-bákban, okokbá pedig meg-fogyatkozik, mel-lyekkel ellenkezőt mutatathatna. Az ilyen-nen méltán

méltán szánakodhatól: mert (a' mint Luther az elébb említett János Püspök könyvében. *Parte 1. fol. 396. pag. 2. in cap. 1. Zach.* mond-gya) szükséges, hogy a' hitetők olly nyomo-rúságot szenvedgyenek, hogy, ámbár hazug-ságokban érjed, kapjad őket, még-is semmit se engedgyenek, se aféletől meg-ne szűnnye-nek; hanem inkább fejesek, nyakasok mód-gyára, meg-se engedgyék azt, hogy valaki az igazat nékik meg-mongya: és így a' hazug-ságokat magoknál meg-tartsák: mivel-hogy ők az igaz Szenteket (az igazság szeretőke-érti talán itt Luther) mind addig el-kerülik, míglen éppenséggel semmivé nem léznek.

NB. Következik már Fábricius, egy Fő Lu-therános Doctor Felelete: melly jóllehet egy darab i-deig sok ellenkezőseket, ellen-módásokat indított a' Romai Birodalom némely részeiben; de mivel már mindenen le-csillapodtak, hogy feledékenségbe ne mennyen, és a' Magyar-ia valamit tud-gyon felőle, az-ia Magyar-ia fordítta-tott; és Tóldalékol Fejtegető Va-lóságinkhoz adattatott.

TOLDALEK,

az:

FABRICZIUS,

Egy Lutherános Theologia Do-
tor, eleintén ALTDORFFI, most pedig
HELMSTADTI, Professor, bizonyos
kérdésre látt

FELELETE,

Tudni-illik:

Hogy az Augustana Confessio,
és a Római Pápista Catholica Hit kö-
zött nagy különbség nincsen, és hogy
ki ki ebben úgy, mint amabban
idvezülhet.

Történet:

Egy Felséges Római Pápista
Király, és egy Lutherána Herczegi Fő
Dáma között fentt-forgó Házaság
ALKALMATOSSÁGAVAL

Anno 1707-ben.

TOLDALEK.

233

KÉRDÉS, ES FELELET.

Ezen kérdést: Ha egy Herczegi Személy,
melly az Evangélikusi Proteftánsok Religio-
ján, és vallásán vagyon, egy bizonyos Római
Catholicus Királlyal való Házaságnak ked-
véért, jó lelki esmérettel, és annak sérelme-
nélkül, a Római Catholica Religiót fel-vehe-
ti-e? derekassan, 's fontoson nem lehet el-
gazítani, hanem ha e' kérdésre meg-felelünk:
Ha a Római Catholicus Pápisták a Hit fon-
damentomában, és az idvétség dolgában meg-
nem csalattatnak-e? melly-is annyit téstene
ha a Római közönséges Anyaszentegyház
tanítása szerént hívők, igaz Hitben vannak-e,
és az örök életet el-nyerhetik-e?

FELELET. Itt nem kell ragadással él-
nünk három okból:

ELSŐBEN: mert ő nekik velünk együtt
a Hit, és erkölcsök iránt egy-fondamentomok
vagyon, az az: szintén úgy, mint mi, azt ta-
nították ok-is, a mi a keresztényi esméretség-
hez, tudományhoz tartozandó. Mert a mi
hit dolgairól, 's keresztényi erkölcsökről való
fondamentomunk ez: hogy hidgyunk az A-
tya Istenben, ki alkotott bennünket; az Isten
Szent-Fiában, mint régen meg-ígértetett Mes-
iásban, ki a bűnök halálától, az ördögtől, és
pokoltól meg-mentett minket; és a Szent-

Lélek.

Lélekben, ki meg-világosít, és meg-szentel bennünket; hogy a' Tíz Parancsolatokból megtanuljunk, miként kellesek az Istenre, és felebarátunkra nézve, magunkat viselnünk: hogy Urunk imádságából, vagy-is a' Mi Atyánkból tudósíttatunk, mint kellesek imádkoznunk: hogy a' Szent Keresztiséget felvegyük, 's az UR Vacsorájával éljünk; mivel ezeket Krisztus Urunk maga szerzette, és rendelte. Ide tartozandó a' Kulcsok titkai is: hogy hídgyünk az Apostoloknak, és az ő tiétek hivatalyában lévőeknek, az az: hogy a' Keresztény Anyaszentegyház szolgáinak, hatalom adatott arra a' Krisztustól, hogy a' Pœnitentzia tartóknak, kegyelmes bűnök bocsánatját; azoknak pedig, a' kik igaz Pœnitentziát nem tartanak, az Isten haragját, és büntetését hirdessék, és így amazoknak bűnöket meg-bocsátsák, ezeknek pedig meg-tartsák; és hogy mi arra a' végre, hogy az Istennek nevében *abszolváltsunk*, és meg-öldöztassunk néha-néha a' gyóntató székben, bémegyünk, és ott bűneinket meg-valljuk, és meg-ésmérjük. A' ki ezt hiszi, és cselekezi, annál meg-van a' Hit, és az idvesség fundamentuma, és idvezülhet. Ezen fundamentom mellett kelletik minden embernek, akár tanult, akár tudatla legyen, ha keresztény, ha Istennek fia, és örök életnek örököse akar lenni,

lenni, élni, és halni. Ezen czikellyek mind együlről egyik fel-talaltatnak a' kis Katekismusban, melly sommája az egész Keresztényi tudománynak, melly a' Próféták, és Apostolok Könyveiben meg-irattatott. Ennek a' Katekismusnak hat része van, tudni-illik: A' Sz. Tíz Parancsolatok, a' Keresztényi Hit, a' Mi Atyánk, az UR JESUS Krisztus Izavai a' Keresztiségről, az UR JESUS Krisztus Szent Vacsorájáról, és utólyára a' hivatalról, és a' kulcsok hatalmáról. Ezen Katekismus, avagy a' keresztény tudománynak sommája pedig, nem csak nálunk Protestánsoknál, hanem a' Római Catholicusoknál-is meg-vagyon: 's egy aránt él vele mind a' két rész, és midőn ők a' Keresztényi Hit, és erkölcsök felől valakit oktatni akarnak, szintén úgy eleibe adják neki ezen ágozatokat, és hasonlóképén meg-mongyák neki, mit kellesek hinnie, és cselekednie, ha igaz keresztény akar lenni, és idvezülni: a' mint fel-talalod a' Római Katekismusban, item Canisius, és Volusius Katekismusában, és a' nem régen ki-nyomtatott Hildishajmi Katekismusban. Azért még a' Auspurgi Confessio az elő-járó Beszédben, hogy minnyájan (a' Római Catholicusok, és mi Protestánsok) egy Krisztus alatt vagyunk, és harczolunk: és a' 12-dik Articulus bé-fejezésében, hogy a' mi tanításunk

H h tudni.

(tudni-illik a' Protestánsoké) a' közönséges Keresztényi, és a' Római Anyaszentegyháznak tanításával nem ellenkezik, a' mennyire a' Sz. Atyák Írásából esbe vehettyük. A' Confessio Apológiájának az igazulásról való Articulusában az vagyon: hogy senki hirtelen ne hidgye, hogy a' Római Anyaszentegyház, ugyan mind azt hisi, és vallyá, a' mit a' Pápa, a' Kardinálok, a' Püspökök, avagy némelly Theologusok, és Barátok jóvá hagynak, 's tanítanak: mert mindenkor némelly jámboroknál a' Krisztus esmérte meg-maradott: 's azért közönségeffen őket (a' Római Catholicusokat) ne vádollyuk, mert mi úgy hitettyük-el magunkal, hogy szerte-szélllyel a' Kalasstromokban; jámbor, és tisztességes személyek vannak, kik az emberi parancsolatok felől mértékletesen ítélnek, és azon kegyetlenségeket, melyeket a' hizelkedők nálok el-követnek, semiképen ne kedvellik. Luther-is meg-esmeri azt *Parte 4. Jenen. fol. 320.* hogy a' Pápaságban, lok Keresztényi jó, sőt minden jó találattik. Hasonlót ír *Parte 6. pag. 92. & in Parte 7. 171.* midőn mongya: hogy ő azokat, kik véle hiszik, és vallyák, (a' mint a' Római Catholicusok-is cselekedznek) hogy Krisztus az Atyától küldettetett; hogy ő, halála által bennünket véle meg-békéltetett, és mi nekünk kegyelmet nyert, kedves atyátiainak, és Keresztény Anya-

Anyaszentegyház tagjainak esmérí. Melancthon Fülöp-is írja *in Republ. Auguſt. Confess. cap. de Ecclesia*: hogy azok, a' kik a' Hit fundamentomát meg-tartják, Isten Anyaszentegyháza tagjai, 's mindenkor azok-is voltak, és lésnek, ámbár némellyeknek kevesebb világosságok volt-is avagy lészen.

MASODSZOR: Mivel a' Pápaságban egy igaz Gyülekezet vagyon, az az: olly emberekből álló, kik az Isten igéjét halgattyák, és a' Krisztustól szerzett Sacramentomokkal élnek. Mert ha ott igaz Anyaszentegyház nem volna, vagy nem volt volna, tehát azoknak, a' kik a' Római Anyaszentegyházzal tartanak, vagy valaha tartottak, el-kellét volna vesznienek, és el-kárhozniok: ezt pedig még senki közölünk soha nem mondotta, se írásiban ne tanította; sőt inkább ezen principiomból, és okból, hogy az igaz Anyaszentegyház a' Pápaságban meg-maradott, akarja Luther meg-mutatni, (de ez meg disputálható dolog) hogy a' Pápa Anti-krisztus, midőn *In Commentario ad Galat.* így ír: a' hol az Isten igéje, és a' Sacramentomok valóságossan meg-maradnak, ott van az Anyaszentegyház, ha szintén ott az Anti-krisztus uralkodik-is.

Nem külömben *in Epitome Examinis Philippi Melancthonis* arra a' Kérdésre: ha volt-e a' Pápaságban igaz Anyaszentegyház? az fe-

Hh 2

leltetnek:

lelterik: hogy igen is minden-képē volt; mert tudgyuk azt, hogy a' Pápa Birodalmában is meg-maradott az Isten ígéje, és azon czikke-lyek, mellyeket ita elő-hozunk; a' Katekismus, avagy Keresztényi tudomány, úgy-mint: a' Tíz Parancsolat, az Apostoli Hitnek vallása, az Urnak imádsága, a' Keresztiségről való tanítás, a' Vasárnapi Evangéliumok, és Epistolák; mellyekből a' Valasztottak a' Keresztényi igafásznak fundamentomát meg-tanulták, és az emberi törvénnyel rendeléssel, vagy nem gondoltak, vagy azoktól a' késértetekkel, és halállal való tufakodásokkor él-állottak.

Ezen Epitome, avagy *Somma Saubertus János* néhai Nirenbergi Fő Prédikátor munkája, kit is a' dicsősfészes emlékezetű AVGVSTVS Herczeg igen nagyra becsült vala. Vette ő eztet Hasen-Heslerus Tybingai Fő Theologus könyvéből, mellynek titulussa: *Loci Theologici*, és igen is Orthodoxus, az az: igaz tanítást magában foglaló könyvnek tartatott, sőt Svécziában a' fő Oskoláktól közönségessebbé is vétettetett.

HARMADSZOR: Mivel valamint a' Római Catholicusok, úgy mi is hisz(zük, és szivünkkel, szánkal vallyuk, sőt írással, prédikálással is nyilván taníttjuk, hogy nincse másban az idvefség, sem más név nem adatott az embereknek, mellyben idvezülhefennek, hanem

a' JESUS

a' JESUS Neve; és hogy nem a' törvénynek cselekedetiből, sem a' cselekedetek érdeme, által, hanem az Isten kegyelme, és irgalmassága által, és a' mi Urunk, és Meg-váltónk JESUS KRISTUS elég-tétele által igazíttatik-meg az ember az Isten előtt: mert a' Catholica Anyaszentegyház (a' mint a' becsületes, jámbor, kevés idővel ez előtt e' világból ki-múlt Gitzburgi Apátur *Super Compendio Regulae Catholicae Fidei* írja) hífi, és mindenkor tanította, hogy világ kezdetétől fogva nem idvezült, 's nem is idvezülhetett senki más-féle-képen, hanem csak az Isten, és ember között egyetlen egy közben-járó JESUS KRISTUS által, és hogy né adatott más név az ég alatt az embereknek, mellyben idvezülniek kellene. *Ablor. 4. 12.* Ugyan ezt éneklí az egész Anyaszentegyház Urunk Születése napján.

Ezt meg-bizoníttya a' jelen való nap, melly az estező folyása szerént el-jött, hogy a' tellyes világ idvefsége csak egyedől az ATYA öléből származik, melly egyedől, a' mint a' Tridentomi Conciliom *Session. 25. pag. 507. söl,* a' mi Meg-váltónk, és Idvezítónk: kit (a' mint mongya tovább a' Conciliom) rendelt az Isten meg-engesztelőnek a' Hit által az ő Vérében a' mi bűneinkért; de nem csak a' mi bűneinkért, hanem még az egész világ bűneiért is. *Sess. 6. cap. 2. de justificatione.* Hogy-ha az A-

Hh 3

dám

dámtól származandó emberek a' Krisztusban. újonnan nem születtetnének, soha meg nem igazíttatnának: mivelhogy ezen újonnan való születés, az ő szenvedése érdeméből a' másfajta által, melly által meg igazíttatnak, adatik nekik. Ezért a' nagy jó-téteményért, hogy hálakat adjunk az Atya Istennek, ki méltókká tett minket a' Szentek örökségének részesülésére a' világosság által, és meg-szabadított minket a' fetertség hatalmából, és által vitt az ő Izerelmes Fiának Országában, a' kiből váltásunk vagyon az ő Vére által, a' bűneink bocsánattya, int minket az Apostol *Coloss. 1. v. 13.* Így a' meg-nevezett Tridentomi Gyűlekezet *cap. 3.* melly tovább azt tanította: a' meg-igazulásnak, az idős emberben, az Istennek meg-előző másfajtyán, melly a' Jesus Krisztus által adatik, kell kezdődnie, az az: az ő hivatallján, mellyel tőle, né az ő érdemekre tekintvén, hivattnak. *Cap. 5.* Azok közül, mellyek a' meg-igazulás előtt találtnak, semmi sem érdemli meg a' meg-igazításnak másfajtyát, az az: se a' Hit, se a' jó-ságos cselekedetek. *Cap. 8.* Szükséges hinniünk, hogy a' bűnök meg-nem bocsáttatnak, 's meg-sem bocsáttattak soha, hanem csak egyedül az Istennek ingyen való irgalmasságából, Krisztus kedvéért. *Cap. 9.* Azon felett a' mi tanítóinknak-is, úgy-mint: Flavius Hui-

usnak,

usnak, J. Gerhárdnak, G. Calixtusnak, és sok másoknak meg-kell vallaniok, hogy a' *Hortulus Anima* nevű könyvben, úgy Mayntzi, Trieri, Coloniai, és más *Agendákban*-is, a' halállal tufakodók, hol az imádságokban, és intélekben, hol pedig arra a' végre fel-téetett kérdésekben arra gerjesztetnek, hogy remén-ségeket KRISTUSBAN helyeztessenek, 's nem hogy magok tulajdon érdemekben, avagy más hamis segítségben bizzanak. Itt csak egyet hozok elől a' Mayntzi *Agendákból*, mellyek 1599-ben nyomtatattatnak-ki. Ott bizonyos ítélet találtnak a' halálra vált emberhez, midőn néki az utolsó kenet fel-adatik, mellyben a' többi között ez vagyon: azonban nem csak a' te érdemid, hanem még minden embereké-is kevesek, és elégtelenek arra, hogy valaki, a' mi az örök idveiséget illeti, a' maga cselekedetiben bizhasson: mindazonáltal, ha cselekedetinkben, vagy érdeminkben meg-fogyatkozunk; tehát Krisztusnak, mint közönséges Idvezítőnknek érdemihez kell folyamodnunk, kit az Isten maga Isteni szeretetétől víveltetvén adta a' világnak. Ebben a' kegyes, és irgalmas Istenben bizzál, bátor szívet tarts, és semmitől ne fély, hanem inkább erős reménységben, 's minden kételkedés nélkül való bizodalomban légy *pag. 159. 160.* A' kenet fel-yétele után pedig így: Örülly,

rúlyl már a' jó Istenben, melly kegyes, és hajlandó a' könyörületességre: az ő Sz. malaftya légyen vigasztalásodra: a' bűnek, és ördögnek östromái ellé, bátrá harczolly, és viaskodgyál: 's ne kételkedgyél arról, 'hogya' Mindenható Isten, a' JESUS Krisztus bővséges, és drága érdemivel könnyen el fődözi bűneidet, 's hogy azon Idvezítő által meg-menekedel a' bűntől, a' kárhozattól, és lelkedet meg-tartod bizonyossá az örök idvességre, *pag. 175.* A' Hildshejmi Katekismusban pedig mongya a' beteg, és halálra vált a' maga imádságában: ha szinte ennek utánna tökéletesben élnek-is, mindazonáltal, Oh Istenem! ha a' te akaratom, rendelésed az, hogy mostan meg-halyak, inkább akarok, ki-hagyván minden jó cselekedetimet, a' te Isteni akaratom szerént most meg-halni, hogy sem tovább élni. *Pag. 134.* Es a' kérdések számában, mellyek a' halálos betegségben vonakodónak tétetnek, ez-is találtatik: kívánod ugy-e azt-is, hogy az Ur, kegyelmét mutassa hozzád, 's nem ítélő igazságát, és hogy nem a' te érdemed, hanem az ő végzetlenség, irgalmassága szerént bányon veled? felelet: Igen-is úgy. Hiszed azt-is, hogy másként né idvezülhetél, hanem csak az ő szent, drága, és keferves halála által? felelet: Igen-is úgy. *Pag. 153. 154.*

Mivel már meg-mutattattott, hogy a' Római Ca-

mai Catholica Anyaszentegyházban-is megvan a' Hit fundamentoma, és így, hogy abban-is igazán hihetnek, keresztényi módon élhetnek, és boldogul halhatnak-meg a' beñe lévők; azért ama' fő kérdésre: ha némelly Evangyélíkus Protestans Herczegné, bizonyos Pápišta Királlyal való Házosság kedvéért, igaz lelki elmérete, sérélmé nélkül a' Római Catholica, és Pápišta Hitre állhat-e? igen jól felelhetünk mondván: hogy igen-is úgy; főképen, ha jól észbe vétetik; (1) hogy ő illy *Mariagét*, avagy szerencsét maga magának nem keresett, sem arra nem vágyott, hanem hogy ő a'val kétség nélkül, Istennek szent gondviseléséből kínáltaik-meg. (2) Mivel az illyen Házosság, nem csak annak a' Herczegi Háznak, mellyből származ a' Herczegi személy; hanem még a' Protestans Religiónak-is használhat, és az Ecclesiák között kívánatos békefséget szerezhet. De mindazonáltal ebben olyan módot szabok: hogy ne kényszerítessen az előbbi Religiónak, avagy Hitének meg-tagadására, és a' hit mély ágozatiról való mézse ki terjedett *Controversiakat*, Disputálásban forgó dolgokat, eleibe ne adgyanak; hanem, ha lehetséges, rövideden, és együgyűen oktattasson: fokot tanúllyon pedig a' szükséges, és idvességes dolgokról, úgy-mint a' maga meg-tagadásáról, a' minden

napi töredelmességről, az Istenhez való alázatosságról, a' meg-bocsátásról, a' szegényekhez való irgalmasságról, a' Krisztus követéséről, az Isteni, és Felebaráti szeretetről, melyekről a' jámbor J. Stredter *Libro 1. de vere Christiano cap. 38.* illy fontosán ír: Az Isten elméretségének tudománya, és valósága nem marad azoknál, a' kik az ördögből élnek, a' fetétségben, a' kevélységben, fősvénységben, és testi gyönyörűségeken; mert hogy hogy maradhat ott a' tiszta, és Isteni tudomány, a' hol olly tisztátalan, olly Istentelen élet viseltetik: a' tiszta tudomány, és a' tisztátalan élet, soha egy mással meg-nem alkuszna, meg-nem egyeznek: ha tehát a' tiszta tudományt meg-akarjuk tartani, más úton kell járnunk, és a' kereszténytelen életet el kell hagynunk; Krisztus Urunkat kell követnünk, a' bűnnek álmából fel-ébrednünk; és úgy világosit-meg heűnket Krisztus, az igaz Hitnek világossága által: azért, a' ki nem követi a' Krisztus nyomdokait, az ő szeretetében, az alázatosságban, szelédességben, békeféliges tőrésében, és az Isteni félelemben meg-nem marad, annak meg-kell csalattatni. Ha mi csak egyedől Krisztusnak élénk, ha a' szeretetben, alázatosságban áthatatosok volnánk, és tellyes igyekezetünkkel, minden Theológiánkkal azon mesterkednénk, miként kellesek testünket lanyargatnunk, és Kri-

és Krisztusban élünk, miként kellesek az végbe vinnünk, hogy Adam bennünk meghaljon, Krisztus pedig éljen, miként győzhessük meg magunkat, mi módon vehessünk diadalmat a' test, az ördög, és a' világ ellen; nem volna olly fok perekedés a' tanításokba, és minden eretnkségek magoktól-is el-vesznének. Hasonlót tanitt *Kempis Tamás. Taulerus, Rusprochi*, a' Német Theologia, és más jámbor, és Istentől meg-világosított férfiak a' Római Catholicusok között.

De erre, a' mi ki-adatott feleletünkre, külömb-féle ellen-verések tétethetnek, úgy-mint is:

I. A' Római Pápista tanításban fok fondamentomi valóság-rontó tévelygések vannak.

FELELET: Igen-is azoknál, a' kik őket illyeneknek esmérík, és lelkek esmérere ellen azokra hajlanak: mi pedig Husztussal azt mondjuk, hogy né minden tévelygés eretnkség.

II. Ők az emberi törvényt be-vezzik, és az embereket azoknak meg-tartására kénseréik.

FELELET: Ők azt mongyák, hogy az Isteni, és Apostoli Traditiókat, avagy Hagyományokat, az az: azon Tanítást, melly az Írásban ugyan-ninesen fel-téve; de mindazonáltal a' Krisztustól, vagy az Apostoloktól ki-adatott, szintén ollyan tekintettel, és respectussal kellesek be-venni, mint a' meg-irattatott Isten-

igéjét. Ugyan azt vallyuk mi-is, és csak ez az egy kérdés marad fenn: ha ez, vagy amaz, Isteni, vagy Apostoli *Traditio*, avagy Hagymány legyen-e? Az emberi törvény, 's rendelkezések felől pedig, nem másként tanitnak űk, hanem mint mi magunk.

III. űk azt tanították, hogy a' Szenteket segítségűl kell híni; holott csak az Istent kerlik segítségűl hínnunk.

FELELET: A' *kell* szó nincsen a' Tridentomi Conciliomban fel-téve, hanem, hogy igen-is jó, és hasznos; és így egy Római Catholicus sem köteleztetik arra, hogy a' Szenteket segítségűl híja, ha csak Processiót nem jár, vagy a' Templomokban a' Szentek Litaniját a' többivel énekelni nem akarja; melly Litanában-is, azoknak más nem tulajdonittatik, hanem az érettűnk való könyörgés: Ez pedig mind a' Görög, mind a' Deák Anyaszentházban már ez előtt 1140. esztendőkkel fenn állott; de a'val, se ez, se amaz nem hitette ám el magával, hogy ilyen-képen az Istennek tisztelete meg-kisebbűlné.

IV. Hinniék kell nekik a' Purgatorium-tűzét, mellyről az Isten ígéje semmit nem tud.

FELELET: Ha a' Purgatoriomi tűzön, a' meg-hóltak lelkeinek tisztulását értik, hogy a' rajtok maradott bűnök-ből ki-tisztulnyanak; ezt vallották a' régi Anyaszentegyház Atyái-is.

V. A'

V. A' Mife szolgálása, a' fok csudálatos ceremóniákra nézve, ígē nevetségēs, és botránkoztató.

FELELET: Azoknál, a' kik az illy ceremóniákat, és azoknak jelentését, 's illendő völtāt nem értik: mindazonáltal nincs semmi olly benne, a' mi valami jót nem jelentene. Erről olvashatod a' Hildishejmi Kátekismust, pag. 45. & sequ. A' mi több, a' Mife ő nálók a' JESUS KRISTUS kín-szenvedésének, és halálának emlékezetire való áldozat.

VI. Meg-fosztatik nálók az ember az áldott Pohártól.

FELELET: Valamint a' hitlen ember hitlensége, a' Hitnek, és Isten ígéretének nem árthat; úgy a' világinak-is a' meg-áldott Pohár meg-tagadása nem árthat; mert ő néki ebben semmi vétke nincsen; azért nem-is tulajdonittatik néki véteknek: sőt inkább úgy tartatik, hogy kevesebbet nem vesznek, mint mi, midőn töredelmes, és hív szível az Ur Vacsorájához járulván, a' Krisztus Testében, és Vérében részesűlnék. *Chytr. Hist. Augst. Conf. 161. 262. 270.*

VII. ű nálók hét Sacramentomokat, a' vagy Szentségeket kell hinni, holott kettőnél több nincsen.

FELELET: A' mint a' Sacramentom neve (melly jólehet a' Sz. Írásban nincsen) vétetik,

li ;

kettő-

kettőnek, vagy háromnak kell lenni. Az Auspurgi Confessio Apologiájában, hol kettő, hol három olvastatik, ha, tudni-illik, az *Absolutio*-is közikbe számláltatik: azonba a Római Pápisták-is meg-vallják, hogy a Kerefztség, és az Ur Vacsorája két leg-főbbek.

Más ellen-vetések-re-is mindenkor alázatosan készfzen vagyunk meg-felelni, akár írva, akár mondva kellefsék; úgy a' kegyelmes Parancsolatra, most el-igazítottatott dolgok-is, tovább meg-világosítani. Jóllehet meg-kell vallani, hogy aző vetekedések, mellyek mi közöttünk-is, és a' Római Pápisták között forognak, nem illenek egy Herczegnéhez; kinek, tudni-illik, a' Hitnek együgyű tudománya mellett, melly-is leg-jobb, illik meg-maradnia; hanem a' Theologusokhoz, kik között mind a' két részről olyanok találtnak, kiknek az Isten, a' maga felséges malasztával meg-nyitotta szemeket, és láttyák világossan, hogy a' két *Religió*k között lévő különbség nem olly nagy, mint közönségesen láttatik. Méltó itt elő-hozni, a' mit e' felől a' tiszteletes, és mély tudományú Melanchthon Fülöp *in judicio de moderandis Controversiis Parte 4. pag. 2. 28.* (melly könyvet Ferencz Királynak, az Auspurgi Confessio ki hirdetésétől fogva, hatodik esztendőben bé-ajánlott) ezen (zókka-
lir: Utóllýára, könnyű minden közöttünk, és a'
Pápisták

Pápisták között támodott vetekedéseket egy mástól meg-választani, különböztetni: de úgy remélem, hogy a' jámbor, és Isten féltő szívek mindenekben könnyen meg-egyeznek. Adgya Isten! hogy úgy legyen, és egyfzer-s-mind engedje; hogy a' fel-vett dolgok, legyenek az ő Nevének tisztességére, és mind a' két Fő személyeknek, Királyi, és Herczegi Házoknak örök idvességekre, a' mi közönséges idvezítő Krisztusunk kedvéért. Amen.

Ide való Pápista Elzbe-Vétel. Melly nagy valóságos örömök, és örvendetes remé-
ségek lehet már a' Római Catholicusoknak; mellyeknek Vallások, Hitek, idvességesnek tartatik, és esmértetik, nem csak magoktól a' Pápistáktól; hanem még a' Protestánsoktól-is a' mint az említett tudós, tanúlt elme, Doctor Fabriczius szabad akaratból, magát arra-
ajánlyal, hogy minden ellen-mondóknak, akár írással, akár szóval kész ellenek állani, az ellen-vetésekét meg-fejteni, és tovább-is általmazni aztot, hogy egy Protestáns Herczegné, jó lelki esmérettel, és idvességének bizonyos reménségével a' Római Pápista Hitet fel-veheti. A' mi pedig ezen materiában, egy Herczegné-ről el-vegeztetett, azt minden rend-
lővő Protestánsokról, Polgárokról, Parasztok-ról kell érteni: mert nincse személy, és Rend-
valoga-

válogatás az Istennél; a' ki minden személyi tekintet nélkül kinek kinek cselekedete szerint ítél, *1. Petri 1. v. 17.* A' hadi Virtusnak, Vitézi bátorságnak bizonyos jele az, ha maga az ellenség, dicséri ellenségét: tehát a' Római Catholica Religiót-is méltán kell tartanunk Mennyrszágba vezérő bátorságos igaz útnak; mivel azt, az ellenkező rész-is meg-vallja.

Itt méltán szállhat ilyen gondolat ki ki elméjében: ha jó lelki eszmérettel, és örök idvesség el-vezetése nélkül lehet a' Lutherános vallástól a' Római Catholica Religióra térni, a' mint Doctor Fabriczius, és mások is tanítták; miért nem akarják tehát a' jó atyafiak azon Catholica Religiót fel-veñi? miért akarnak inkább Luther hívsége alatt a' Protestáns vallásban meg-maradni? Ennek okait már meg mondtuk a' bé-fejező Valóságunkban: mivel, tudni-illik, magokat nem akarják meg-győzni, se az akadályokat az útból félre hánni. Hasonlók ők az ország útjain, a' hol két, avagy több-felé ágazó utak vannak fel-építtetett ošlopokhoz, mellyek a' tetejeken álló ki-terjesztetett faragott kéz ujjával mutatják igen-is, az úton-járóknak az igaz utat; de magok mindazonáltal azon ágazó út mellett, meg-mozdúlhatatlanól állva meg-maradnak: 's ha színtén lábaik volnának, 's járhatnának.

hatnának-is, csak ugyā ott kellene maradniok: mivel a' földben mélyen vannak bé-alva, es föld-del, 's kővekkel körös-körül erőssen meg-izorítva. Nincs semmi kétség benne; hogy ezen nem igaz Catholicus, 's a' mellett pedig tanúlta, tudós, bölcs Atyafiakat, a' minémű volt Doctor Fabriczius-is, gyakorta csipdesk, és fel-ébreztik a' magok tulajdō lelki eszméretek; a' mint-is Luther-is *Tom. 1. Wittenb.* midőn őtet az ő lelki eszmérete győtréné, maga felől ezen szókkal meg-vallotta: Hallod-e Iffiu? mongya az én lelki eszméretem, mit prédikállottál, 's mit találaltál te-fel? ki bizta ezt rád? és ki hívott tégedet a' félére? ezen szókra olly szorongatás jött reám, hogy tiz világért sem vettem volna-fel, 's olly kint láttam, mint ha már meg-kellett volna halnom. Így Luther. 'S ugyan-is kinek ne refzkessen féltébē a' szíve, midőn hallja, miként, 's miről feddi vala Krisztus Urunk a' Fariseusokat, *Luce 11. v. 12.* mondván: *Va vobis Legē-peritis, qui tulistis clavem scientiā; ipsi non introitis, & eos qui intrabant, prohibuistis:* Jāj néktek Törvény-tudók! mert el-vettétek a' tudomány kulcsát; magatok bé nem mentetek, és azokat, kik bé-mēnek vala, el-tiltottátok. Dē jāj! mind ezekkel az intésekkel-is semmit végben nem vihet a' lelki eszméret: oka: mert ezen Uraimék, a' világi, és testi dolgokbā fel-tétbē igē el-merültek, fok emberi tekintetekről, és test táplálása felől való gō-

doktól környül-vétettettek, 's magok tulajdon indúlatinak, rabjaivá lettek. Egy szóval inkább akarnak ők az örök veszedelemnek tágos útyán, hogy sem az örök életnek izoros ösvényén járni: *video meliora, proboque, deteriora sequor: igen látták a' jobbakat, dicserik is ám azokat, de meg-né adgyák magokat, inkább várván az átkokat.*

Te azonban kedves Olvasóm, e' mellett meg ne nyugodgyál. Gondold meg, hogy Meenyegnek Országá erőszakot szenved, *Matth. 11, 6. 12.* és hogy azt, az erőszak-tévők ragadgyák-el. Gondold-meg azt-is, hogy lehetetlő Hit nélkül Istennek tisztened, és hogy csak egy igaz Hit legyen, valamint szintén csak egy, az igaz Isten. Gondold-meg azt-is, hogy a' Római Apostoli Pápista Sz. Hit, mind a' jó akároktól, mind pedig az ellenségtől-is idvességes Hítnak tartatik. Oh! be súlyos Sentenciájuk téfzen a' végső ítéletkor azoknak, a' kik tudva erre nem akartak hajlani, abban élni, és halni: Oh! be rútúl meg-tízgyenül azon a' napő, a' fel-fúválnodott szívek kevélysége; melly mostan azokat az ő tévelygésekben kötve tartja: mert, a' mint szől Szent Agoston *Lib. de Pastor. cap. 8. una mater Superbia omnes haereses genuit: sicut una mater nostra Ecclesia Catholica omnes Christianos Fideles, toto orbe diffusos;* egy anya, tudni illik, a' kevélység, ízült minden eretnekségeket; valamint a' mi Anyánk, az egy közönséges Anyaszéregyház, az egész világon elterjedett mindé keresztyény hiveket, Ha tehát idvezülni akarsz, irtozzál a' kevélységtől, becsüld-meg az Anyaszéregyházat. Tekéntsd-meg melly helyen légyen ezen tanács adásunk, és idvességes végeztéseket tégy.

Hogy pedig a' Római Catholicusok-is, a' Lutherános Jubileumos esztendőről, Salamis énekkelhesenek végezzerre, egy közetkező énekkel kedveskedünk, melly ez előt két esztendővel Német nyelven, előben is Dilinga Városában, és később jád málva Prágában is ki nyomtatattott, és az idén Magyar nyelvre fordittatott:

FELE.

FELELET E' KÉRDÉSRE:

Ha

Ezen 1717-dik esztendő Evangéliomi
JUBILÆOMOS ESZTENDÓ.E?

#3. 172.

LVther eL-esését VLVaLó Má-
soDik Innepre;

aVagy

MIND szent eLőt LéVő szent
Barkas pVspök, és Confessor
naplára szerzetterett,

Es Magyarrá fordittatott,
Pápista Jubilæomos Versek.

1.

HAllyá, ki igaz Evangélikusnak magát monogaz
Es vallja, hogy magát csak az Isten Igéjéhez
szabja:

Ma, midőn az ezeret hét száz tizen-héttel teldegya
S azt Evangélikusi öröm esztendőnek tartja.

2.

De miért ezen esztendő? mi történt rebát lenne?
Miért, midőn épen tizenhetes számlálnál vele?
Talán az Evangéliomai irták ez esztendőbe?
Es innét maradott fenn a' mostani időnkre?

3.

Ezt mi meg-né engedettjük, mert igaz Keresztények
Többet négy Evangéliáknál, a' kiket esmérnek,

Kk 2

Nem.

☞ (254) ☞

Nem tudnak; ezek közül pedig csak egyet sem lelnek;
Ki akkor Iró-Deákja volt volna Szent Léleknek.

4.

Ki Kristus születése után tizen-hetet számlált,
Az megmondhatná, hogy akkor egy tanítványt sem
talált;

Az után pedig midőn száz tizenhétre idők vált,
A' négy fejező, melly Evangélikus talált ősz haj sálát.

5.

Luther-e ki a' négy között ötödik akar lenni;
És mint egy más Fő Evangélista hompeszerkedni;
Ki ezer öt száz tizen-hetedikben, kezdet inni,
És akkor, 's nem előbb új Evangélista láttatni?

6.

Ő az oka, hogy követőt e' napot találják;
Mert ez ötöm esztendő e' jubilatustól kapják;
Annak evangéliomából kiütet facsarták,
'S a' Régi Anyaszentegyházról magokat ki-fogták.

7.

Ebbe vehedd innét, a' mit ők igen helyben hagynak;
Midőn tizen-hetedikben, Jubilaomoskodnak;
Hogy a' mi magányost ellenünk tartnak és vallanak;
Nem a' négy igaz Sz. Evangélistától származnak.

8.

Mi pedig mind Iste' 's mind világ előtt protestállunk;
Az bozzátok épen nem illhet, a' mit látunk, 's
hallunk;

Hogy ez esztendő, mellyet ő ömmel tisztelték nálunk;
Ti Jubilaomos szent napot tölgyátok utánunk.

9. Ugyan

☞ (255) ☞

9.

Mert bizonyára hogy ezt, szent, és fő napnak tartják;
Orcza pirulástokra aztot magyarázhatjátok: (10k;
Tudván azt, hogy utóbbi, 's nem első a' tanítástok;
'S a' tiszta Evangélistától nem tisztán szoptátok.

10.

Légyen, hogy Luther az Evangélistákkal ejtsek;
De kérdgyük, ki lelke, mellyel e' tiszte emelnek?
A' Próféta-e mondod? Ugy, kik hivatalból jöttek;
'S azért az Evangélistától hivatalan vendégek.

11.

A' mint láttuk erős a' protestáczióink másokkal;
Az eretnek Ariános, és Czvingliánosokkal,
Kik tudni-illik kiáltják aztot tele torokkal;
Hogy Jubilaom náluk tartandó, 's ő vallásokkal.

12.

Mert noha Luther el-pártolt Pápától és ők is el;
De mongyák: ő tanítása meg-nem egyez övékkel;
Es hogy Luther nem gondolt Isten tiszta igéjével,
'S az Írás, irástalan sok vesztegetésével.

13.

Hát, ha tanítástokat öltsalmazni akarjátok;
Mutasátok jobbnak mint más több, 's akár mi val-
lások.

Mellyek árok alatt vannak, 's ti-is kárhoztattjátok;
Ha nem, tehát Evangélikusok nem mondathattok.

14.

Miatunk, ezen Luther innepén ti vigadhattok;
Mi a' Réginél maradunk, ámbár újjal tarisátok;

Kk 2

Csak

❁ (256) ❁

Csak az Evangéliom Szent Nevétől távozzatok,
Mert igaz ügygylet és okkal tőle tilalmaztatottok.

15.

Ha pedig ezen szent nevet olly igen kedvelltetek;
Ha tőle meg fosztatást keservessen szenvednétek;
Hogy Luther Evangéliomának nevezhesétek
Vallástokot; legyen tőlünk ez meg-engedve néktek.

16.

(16.)

Mert az annyit tévesz, mint ha néktek módanánk ez-
Im az Evangéliom, kit Luther meg-vesztegetett;
Mert ő maga feje szerént, hol mit hozzá adott, tette
Valami börtömbé illett, és a' mint neki tetszett.

17.

könnyen)

Ha még több kell, mögyárak, Luther (meg-engedgyék)
Hogy örödik kerék Evangélistái szekerén.
Örödik Evangélista, a' Hittet újjá tévén
Két száz estendőket eldít; és a' negyét nem esmérvén.

18.

De ha örödik Evangélista, hol hát ezimere:
Mert, mint a' négynek, az örödiknek is van jelle.
Mi leszén (kérde) ez új Evangélista ezimere?
Kallyon, s minémű állatot helybeztetünk melléje?

19.

Keresd-fel a' napját ennek az öröm estendőnek,
Mellyen újjoszává tett Luther Márton Hittünknek.
Sz. Farkas napja volt: mellytől építetett Templóba,
Vad farkas volt; ki leg-első be-méne alattombba.

20.

Ulik hát farkast jelölt tenni Luthernek melléje,
'S azt

❁ (257) ❁

'S azt Evangélistai ezimertől adni nékie:
Mert bizonyára e' vad állat meg alkuszik vele,
Két farkas vaj mi szépen fog illeni egy más mellé?

21.

Ő volt ám a' farkas, ki a' Kristus aklába ugrott.
Sövényen kívül lévén, itt, 's ott sokáig kullogott:
Két száz estendőig hány száz ezer lelkeket rontott?
Melly sok ezer jábortakát ösve mart, el-szaggatott?

22.

Szánatra való juhok, kik e' farkassal ordílnak,
Bűdös konz-bús falatokra farka-fossan robannak;
'S illy kegyetlő farkasnak, még öröm napot indílnak,
Mikor Szent Farkasnak a' Hívek tiszteletet adnak.

23.

Tisztelettek nagyon tehát e' fő Pátronustokat,
Írtatok ki nagy cifra-akkal tizen-hét számotokat,
Köszönytök is-meg neki ragadományitokat,
'S hogy olly hosszú porázra kötötte szabadságotokat.

24.

De nem-de farkasnál is farkasabb-e e' vad farkas?
Mert hány országot 's városokkal tölt-meg ez a' pokol
has?

Melly szájában Papok kincse igen friss, és nem avass
Luther esztét álljotok; mert az néktek teli kas.

25.

Hát Lutherrel, esete után való nap mi leszén?
Mellyen minden Szenteknek, hív nép tiszteletet tévesz
Talán épen a' Szentek seregiben jobb kézre vessen?
Távul legyen; mert ezen vad, kiinn marad a' bal ré-
szén.

26. De

❧ (258) ❧

26.

De másként is Luther, maga sem akar oda menni.
Mivel tanítása szerént kin neki ott maradni:
A' könyörögj értünk botrányozást szerezne neki,
Mellyet könnyára hogy ne halljon, készebb kinn sü-

27.

(tőzni.

Talán halottak napján kívánni helyt talál magának
A' Purgatoriumban, míg tisztulást nyer mocskának?
Hallgass! mert pöki a' nevét a' Purgatoriumnak:
S hogy kívánná, a' mit gyűlöls maga boldogságának.

28.

Sem Mennyben, sem Purgatoriumbá nem akar lenni,
E' földön is mi közönrünk nem engedtetik élni:
Hol léssen már jó Luther lelke, mert kikellelt múlni?
Német JVBEL szóból vesd ki Z betűt, fogod tudni,

JVBEL Öröm, VBEL Rossz állapot.

O. A. M. D. G.

❧

Animarum Salutem.

